

**SOSIALIDEMOKRAATTINEN
PIENVILJELIJÄIN
NEUVOTTELUKUNTA**

V. 1948

HELSINKI 1949

Helsinki" 1949. Työväen kirjapaino.

SOSIALIDEMOKRAATTINEN

PIENVILJELIJÄIN NEUVOTTELUKUNTA

V. 1948

Yleiskatsaus.

Maataloutemme aseman kehityksessä on kulunut vuosi ollut kokonaistuotannon kannalta edullinen. Sama tuotannon voimakas kohoaminen, mikä oli ominaista vuoden 1947 aikana, on edelleenkin jatkunut. Niinpä eräiden laskelmien mukaan kokonaissatomme oli rehuyksikköinä hehtaaria kohti n. 38 % korkeampi kuin vuonna 1947 ja n. 47 % korkeampi kuin vuonna 1946. Vaikka halla eräissä osissa maatamme alensikin ja monin paikoin tuhosi melkein kokonaan viljasadon, on edellä mainittu korkea tulos, paitsi väkilantojen runsaasta käytöstä aiheutuvaksi, laskettava suurelta osaltaan edullisten sääsuhteitten ansioksi. Tämä on yhdessä ulkomaisten rehujen, joita niitäkin on saatu enemmän kuin edellisinä vuosina, kanssa tehnyt mahdolliseksi myöskin karjataloustuotannon voimakkaan nousun. Niinpä eräiden laskelmien mukaan sianlihan tuotanto on ollut n. 40 % korkeampi kuin vuosina 1936—39 keskimäärin. Samoin on kananmunien tuotanto, joka sodan aikana aleni lähes olemattomaksi, kohonnut melkein sotaä edeltäneelle tasolle. Sitä vastoin maidon tuotanto, vaikka siinäkin on ollut huomattavaa nousua, on kuitenkin hitaammin saavuttamassa ennen sotaä vallinneen tason. Edellä esitetyt vertausluvut, huomioiden, että niiden pohjana olevat vuosien **1946—47** tuotantomäärät on saatu säännösteltyyn kulutukseen luovutetuista tuotantonumeroista, eivät ole tietenkään tarkkoja.

Voimakas tuotanto on vaikuttanut tuotteitten hintoihin alentavasti. Kun määataloustuotteitten tukkuhintaindeksi oli vielä joulukuussa **1947** n. **50** % kotimaisten tavarain kokonaisindeksiä korkeampi, aleni se kuluvan vuoden lopulla melkein Samaksi. Pellervoseuran määataloustuotteitten luovutushintaindeksi on kertomusvuoden alusta alennut vuoden vaihteeseen mennessä n. 270 pisteellä. Nämä seikat,

mutta varsinkin metsänmyyntitulojen ja metsätyöansioiden voimakas supistuminen, jotka yhdessä lasketaan tekevän n. 7 miljardia"markkaa, on aiheuttanut maatalousväestölle, mutta varsinkin sivuansioiden varassa toimeentuleville pienviljelijöille taloudellisia vaikeuksia, joita ei ole kokonaan voinut korvata kohonneen tuotannon antamat tulot.

Kohonnut tuotanto ja vilkastunut kauppavaihto, joiden ansiosta on saatu paitsi elintarvikkeita myöskin yleensä kulutustarvikkeita entistä enemmän, on tehnyt mahdolliseksi säännöstelyn edelleen helpottamisen, mikä muista edelläkin mainituista seikoista huolimatta on vaikuttanut rohkaisevasti maataloudenharjoittajiin ja edistänyt yrittäjämieltä myöskin pienviljelijäin keskuudessa.

Kertomusvuoden aikana suoritettut eduskuntavaalit antoivat Neuvottelukunnalle myöskin omalla sarallaan tehtäviä, joiden suorittamisella Neuvottelukuntakin omalla panoksellaan oli mukana tässä erittäin kireässä kamppailussa, jossa erikoisesti taisteltiin maatalousväen äänistä, hankkimassa kannatusta puolueellemme. Vuoden alkupuolen toimintaan painoikin vaalien läheisyys oman leimansa.

Neuvottelukunnan kokoonpano:

Neuvottelukuntaan ovat kertomusvuoden ajan edelleenkin kuuluneet seuraavat henkilöt:

Marttila, Otto, kunnallisneuvos, pienviljelijä, Janakkala, puheenjohtaja

Lepistö, Matti, pienviljelijä, kansanedustaja, Toholampi, varapuheenjohtaja

Eskola, Walfrid, kansanedustaja, Jämsä

Jokinen, Emil, toimistosihteeri, Helsinki

Kuusela, Walter, pienviljelijä, kansanedustaja, Honkilahti

•Lehti, Helmer, toimittaja, Helsinki

Pusa, Eeno, kansanedustaja, Helsinki

Rantala, Viljo, pienviljelijä, kansanedustaja, Punkalaidun

Simonen, Heikki, pienviljelijä, kansanedustaja, Alavieska

Neuvottelukunnan sihteerinä on edelleenkin alkuvuodesta toiminut Heikki Simonen ja toukokuusta vuoden loppuun maatalousteknikko Sakari Reiman.

Työvaliokunta:

Puheenjohtajan ja sihteerin lisäksi ovat työvaliokuntaan kuuluneet Walter Kuusela, Eeno Pusa ja Eemil Jokinen.

Neuvottelukunnan kokoukset:

Neuvottelukunta on kertomusvuoden aikana kokoontunut 15 kertaa ja on kokouksista merkitty pöytäkirjaan 63 pykälää. Käsitellyistä asioista mainittakoon seuraavat:

M-organisatio.

Kertomusvuoden aikana suoritettujen valtiollisten vaalien edellä suoritettavan valistustyön tehostamiseksi perustettiin jo edellisen vuoden puolella ns. M-organisatio. Tämän elimen työn ohjaus ja valvonta, jota henkilökohtaisesti jaostosihteerinä hoiti toveri Vilho Salo, kuului sitä varten erikseen valitulle toimikunnalle, jossa* Neuvottelukunta oli edustettuna, mutta elimen työn laadusta johtuen Neuvottelukunta joutui kuitenkin, lähinnä maatalousasioita hoitavaa puolueen elimenä, sitä valvomaan. Kokouksessa maaliskuun 3 p:nä sai Neuvottelukunta siihen asti suoritetusta työstä perusteellisen selvityksen, minkä perusteella voitiin työn yksityiskohtia täydentää ja tehostaa. Vaikka vaalien tulos osoittikin, että kannatuksemme maaseudulla ei, suhteessa kaupunki- ja liikeseutuihin, ollut yhtä hyvä, niin ottaen huomioon maalaisliiton erittäin perusteellisten valmistelujen jälkeen tapahtuneen hyökkäyksen puolueettamme vastaan, vaalien tulos olisi voinut olla puolueellemme paljon heikompi, ellei meillä olisi ollut käytettävissämme M-organisation tapaista työmuotoa. Tämän organisation heikkoutena oli, että se saatiin alkuun liian myöhään, mikä seikka vastaisessa vaalityössämme olisi huomioitava.

Maaseudun Työ.

Edellisen vuoden puolella alullepantu suunnitelma erikoisen maatalouspoliittisen lehden julkaisemisesta toteutui kertomusvuoden aikana. Vaalien edellä julkaistiin lehteä 8 numeroa, jotka jaettiin piiritoimistojen ja kenttäorganisation välityksellä lentolehtisten tapaan. Vaalien jälkeen ryhdyttiin lehteä julkaisemaan kaksi kertaa kuukaudessa ilmestyvänä, tilattavana, nelisivuisena julkaisuna. Tilausmäärä ei vuoden loppuun mennessä kuitenkaan kohonnut odotetun suuruiseksi, mikä Neuvottelukunnan mielestä johtui siitä, ettei tilaushankintaa saatu riittävän tehokkaasti käyntiin.

Pienviljelijäin Liitto.

Kertomusvuoden kesäkuun 26—27 päivinä pidetyssä Pienviljelijäin Liiton edustajakokouksessa tapahtui hajaannus. Kommunis-

tien oli onnistunut erittäin taitavien valmistelujensa ansiosta saada kokoukseen tilapäinen enemmistö, jota hyväksikäyttäen he eivät taipuneet sosialidemokraattisten ja muiden ei-kommunististen kokousedustajien taholta tehtyihin sovitteluesityksiin tasapuolisuuden aikaansaamiseksi liiton johdossa. Tästä oli seurauksena, että melkein puolet kokouksen osanottajista poistui kokouksesta. Näin syntynyt tilannetta yritti Neuvottelukunta selvittää monissa neuvotteluissa liiton johdon kanssa. Asia oli esillä Neuvottelukunnan kokouksissa kuusi kertaa. Lopputuloksena kaikista sovitteluyrityksistä kuitenkin oli, että seuraavan vuoden puolella jouduttiin perustamaan uusi pienviljelijäin neuvonnallinen järjestö. Näin oli vuosikymmeniä pienviljelijäimme hyväksi työskennellyt ja heidän perustamansa järjestö poliittisen pelin tuloksena hajaantunut. Mutta työrauhan saattamiseksi ammatillisten asioiden hoidossa se kävi välttämättömäksi.

Verotuskysymyksiä.

Pienviljelijäin ja maa- ja metsätyöläisten verotuksen helpottamisesta on Neuvottelukunta tehnyt ehdotuksia sekä valtioneuvostolle että sos.-dem. eduskuntaryhmälle. Erikoisesti on pyritty siihen, että pienviljelijäin omantyyöarvoa verotettaessa päästäisiin oikeudenmukaisempaan menettelyyn ja että metsäverotus saataisiin uusituksi. Samoin on kiinnitetty erikoisesti metsätyöläisten ankaran verotuksen helpottamiseen huomiota. Näitä asioita on käsitelty useissa Neuvottelukunnan kokouksissa.

Hallituskysymys.

Neuvottelukunta on monina vuosina joutunut toteamaan, että niin kauan kuin porvarilliset piirit, pääasiassa maalaisliittolaiset, hoitavat maatalousministeriötä, ei hallituksesta käsin ole mahdollisuutta toteuttaa Neuvottelukunnan ja puolueen käsityksen mukaista maatalouspolitiikkaa. Tästä johtuen Neuvottelukunnassa merkittiin tyydytyksellä sosialidemokraattisen työväenhallituksen aikaansaaminen. Tulokset alkoivatkin kohta sen astuttua virkaansa näkyä.

Väkilantamiljaardi.

Eduskunta otti kertomusvuoden valtion tulo- ja menoarvioon 1,000 miljoonaa markkaa käytettäväksi ilmaisten väkiläntöjen jakamiseksi pienviljelijöille. Kun Pekkalan hallitus viivytti sen jakoa, joutui Neuvottelukunta useaan otteeseen kiirehtimään hallitusta.

Vasta sosialidemokraattisen hallituksen toimesta saatiin tämä eduskunnan päätös toteutetuksi. Vuoden 1949 valtion tulo- ja menoarvioon saatiin myöskin ajetuksi vastaavanlainen määräraha ns. tuotantomiljaardin nimellä.

Suunnitelmallisuutta maatalouspolitiikkaan.

Neuvottelukunnassa on toisen maailmansodan jälkeen ja niin myöskin kertomusvuoden kuluessa valmisteltu lähiajan maatalouspoliittista ohjelmaa. Kun sosialidemokraattinen hallitus lakkautti maatalouden tuotantolautakunnan ja nimitti sen tilalle kertomusvuoden aikana ns. maatalousministeriön neuvottelukunnan, saatiin siihen myöskin sosialidemokraattista edustusta lisätyksi. Mm. neuvottelukunnan jäsenet Otto Marttila, Eeno Pusa ja Heikki Simonen ja kuluvalle vuoden puolella Neuvottelukunnan jäseneksi valittu Hannes Tiainen ovat kuuluneet tähän elimeen ja voineet sieltä käsin vaikuttaa maatalouspoliittisten asioiden hoitoon Neuvottelukunnan ohjeiden mukaisesti. Samoin on tapahtunut hallituksen nimittämässä ns. yleisohjelmatoimikunnassa, jossa ovat olleet jäsenenä mm. Otto Marttila, Hannes Tiainen ja Helmer Lehti. Näiden ja monien muiden toimenpiteiden kautta on Neuvottelukunta, jota maatalousministeriön taholta on kaikissa tärkeimmissä ratkaisuisa kuultu, voinut olla vaikuttamassa maatalouspoliittisten suunnitelmien laatimiseen ja läpikäymiseen. Kokouksessa syyskuun 2 p:nä maatalousministeri Matti Lepistö selosti Neuvottelukunnalle hallituksessa viireillä olevia maatalouspoliittisia suunnitelmia.

Eduskunta-aloitteet.

Kokouksessaan heinäkuun 29 p:nä käsitteli Neuvottelukunta vaalien jälkeen kokoontuvalle eduskunnalle tehtävät maataloutta ja maaseutua koskevat eduskunta-aloitteet. Mm. seuraavat aloitteet päätettiin jättää:

Laidunkysymyksestä, puutarhatalouden elvyttämisestä, kotitalouden rationalisoinnista, maaperätutkimuksen toimeenpanosta, maatalouskerhotoiminnan elvyttämisestä, maatalouden koneellistamisesta, pientilojen kannatta vaisuustutkimuksen toimittamisesta, valtion viljavarastojen rakentamisesta, vuokra-alueiden lunastamisesta, suurperheitten lapsien ammattikasvatuksesta, syrjäseutujen tieolojen parantamisesta ja pienviljelijöitten verotuksen helpottamisesta. Aloitteet jätettiin sos.-dem. eduskuntaryhmän kautta ja luvalla.

Luento- ja valistustyö.

Paitsi vaalien edellä suoritettua valistustyötä ovat Neuvottelukunnan toimesta sen eri jäsenet käyneet entiseen tapaan luennoimassa puoluejärjestöjen järjestämissä kurssi- ja kokoustilaisuuksissa. Sos.-dem. piirikouksissa olivat Neuvottelukunnan jäsenet myöskin mukana selostaen puolueen maatalouspoliittisia toimenpiteitä ja Neuvottelukunnan työtä.

Kirjallista valistustyötä on harjoitettu, paitsi Maaseudun Työn kautta, antamalla entiseen tapaan artikkeleita ja uutisia puoluelehdille.

Neuvottelukunnan talous.

Neuvottelukunnan talous on entiseen tapaan hoidettu Puoluetoimiston kautta.

Helsingissä kesäkuun 30 p:nä 1949.

**SOSIALIDEMOKRAATTINEN PIENVILJELIJÄIN
NEUVOTTELUKUNTA**

Otto Marttila

Heikki Simonen

ALUSTUKSIA

**SOSIALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN
PUOLUEKOKOUKSELLE**

V. 1949

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUETOIMIKUNTA

Helsinki 1949. Työväen kirjapaino.

I. Puolueen ohjelmaa ja menettelytapaa koskevat alustukset:

A. Esitellään sananmukaista päätöstä varten:

ESITYS N:o 1.

Sosialidemokraattisen Puolueen sivistyspoliittinen ohjelma.

Puolueen Sivistysasiain Neuvottelukunnan esitys.

I. YLEISIÄ NÄKÖKOHTIA.

1. Sos.-dem. Puolueen päätökset sivistyspoliittisissa kysymyksissä.

Maamme poliittisesti järjestyneen työväestön ohjelmissa ovat sivistyspoliittiset päätökset ja vaatimukset pääasiassa opetuslaitosta koskevia. V. 1893 työväenyhdistysten edustajakokouksessa hyväksyttiin koulukysymyksestä seuraavat vaatimukset:

»Yleinen koulupakko ja maksuton opetus niissä oppilaitoksissa, jotka tarkoittavat yleisen kansalaissivistyksen alkeita, on saatava aikaan ja kansakoulu järjestettävä pohjakouluksi korkeammalle opetukselle.»

Seuraavassa kokouksessa 1896 täsmällistettiin vaatimusta ja päätöslauselmaksi hyväksyttiin: »Yleinen koulupakko ja maksuton opetus niissä oppikouluissa, jotka tarkoittavat yleisen kansalaissivistyksen alkeita, on saatava aikaan ja kansakoulu järjestettävä pohjakouluksi oppikouluille sekä näiden molempain kurssit asetettava sellaiseen sopusointuun sisäänpääsövaatimusten ja oppikoulujen suhteen, että nykyiset epäkohdat tulevat poistetuiksi ja kansan lapsille käypi mahdolliseksi siirtyä oppikouluun ilman eri valmistuksia ja siitä syntyviä kustannuksia.» Suomen Työväenpuolueen perustavassa kokouksessa v. 1899 ei tähän tullut mitään uutta. Vasta Forssan puoluekokous v. 1903 hyväksyi uusia vaatimuksia. Silloisen ohjelman 4. kohta oli seuraava:

»Yleinen koulupakko. Maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakouluissa maksuttomat opetusvälikappaleet sekä ylläpito kaikille oppilaille, ylemmissä oppilaitoksissa niille, jotka osoittavat erityistä kykyä. Kansakoulu on järjestettävä kaikkien ylempään oppilaitosten pohjakouluksi». Tämän lisäksi sisältyi uskontoon suhtautumisesta käsittelevään ohjelmakohtaan lause: »Uskonnonopetus on poistettava kouluista».

Tämän ohjelmakohdan selvytydessä on epäilemättä toivomisen varaa, mutta sen yleinen henki on kuitenkin helposti havaittavissa. Sen avulla pyrittiin laajojen joukkojen sivistyksen kohottamiseen ja sivistyksellisen tasavertaisuuden aikaansaamiseen. Kaikki varallisuudesta johtuvat erikoisoikeudet tahdottiin poistaa ja lahjakkaille varata tilaisuus opintojen jatkamiseen kansakoulun päätyttyä kaikissa oppilaitoksissa.

Tällä tiellä on epäilemättä edistytty. Oppivelvollisuuden säätäminen v. 1921 merkitsi huomattavaa voittoa työväelle ja sen toteutuminen koko kansan sivistystason kohoamista. Maksuttoman kansakoulun puitteissa kehittynyt aineellinen huolto ja vapaasti käytettävät koulutarvikkeet ovat olleet askel lähtökohdan tasoittamiseksi samanlaisiksi kaikille tuleville kansalaisille. Vaikka kansakoulua kokonaisuudessaan ei ole saatukaan ylempien oppilaitosten pohjakouluksi, niin kansakoulun neljä ensimmäistä luokkaa ovat olleet useimpien pohjana, minkä lisäksi 3-luokkainen keskikoulu, joka on rakentunut kansakoulun kuuden luokan pohjalle, on jatkuvasti voittanut alaa. Vapaaoppilajärjestelmä sekä valtion koulujen lukumäärän kasvu on merkinnyt pyrkimystä sivistykselliseen tasavertaisuuteen. Uskonnonvapauslaki vuodelta 1922 on turvannut vanhemmille oikeuden saada lapsensa pois uskontotunneilta.

Vuoden 1926 puoluekokous vaati edelleen kansakoulun saattamista pohjakouluksi, jonka perustalle rakennetaan oppikoulut ja erilaiset ammattikoulut. Kouluopetuksen hengestä kokous päätti: »Kouhia opetuksen on oltava kansallisuuskiihkosta vapaata ja yhteiskunnallisesti puolueetonta sekä sen on pyrittävä kehittämään oppilaiden havainto- ja ajattelukykyä, halua itsenäiseen luovaan työhön ja keskinäistä avuliaisuutta.» Uskonnonopetuksesta valtion ja kuntain ylläpitämissä oppilaitoksissa päätettiin, että »kaikille oppilaille on annettava samanlaista, niiden kehityskannan mukaista tunnustuksetonta opetusta kulttuurikehitykselle tärkeiden uskontojen vaiheista sekä siveysopillisista peruskäsitteistä».

V. 1930 hyväksytyssä ulkopoliittisessa ja sotilasohjelmassa sanottiin:

»Koulu- ja muussa opetuksessa älköön ylistettäkö sotaa, älköönkä

levitettäväksi kansalliskiihkoisia käsityksiä. Sen sijaan annettakoon tietoja kansainvälisyyden ja rauhanaatteen kehityksestä sekä erikoisesti työväenluokan pyrkimyksistä niiden toteuttamiseksi. Militaristien tai kansalliskiihkoisten järjestöjen ei ole sallittava harjoittaa toimintaansa koululaisten keskuudessa.»

Tämä ohjelmakohta oli osittain poikkeuksellisen ajan synnyttämä, mutta se rakentuu työväenliikkeen ihanteiden perustalle eikä suinkaan ole menettänyt merkitystään.

Vuoden 1936 puoluekokouksen päätöksissä vaaditaan taloudellisten mahdollisuuksien järjestämistä kaikille lahjakkaille oppilaille oppi- ja ammattikouluissa. Ammattikasvatukseen kiinnitetään suurempaa huomiota, minkä vuoksi puolue »edistää pyrkimyksiä kehittää oppikoulujen rinnalle tarkoituksenmukaisen ammattikoulujärjestelmän».

Vuoden 1939 puoluekokouksen hyväksymässä vaaliohjelmassa esitetään yleismaininta kansakoululaitoksen kehittämisestä ja ammatinopetuksen järjestämisestä vastaamaan maamme väestön laajojen kerrosten taloudellisia ja yhteiskunnallisia tarpeita.

Vihdoin vuoden 1944 puoluekokouksessa vaaditaan kauan vireillä olleen kouluolojen uudistamissuunnitelman toteuttamista. Koululaitoksen henki on muutettava kansanvaltaiseksi. Vielä kerran esitetään vaatimus kansakoulun kehittämiseksi pohjakouluksi ja oppikoulun muodostamista 6-luokkaiselle kansakoululle perustuvaksi.

Puolueemme kouluohjelman toteuttamisessa on siis vuodesta 1903 jonkiri verran edistytty, mutta päätavoitteet ovat kuitenkin saavuttamatta.

Järjestyneen työväestön piirissä määrätietoisesti suoritettu sivistystyö ja työväenliikkeen yleisen kehityksen suunta sivistyspoliittisten asioiden kehittäjäksi maassamme on johtanut puolueemme määrittelemään kantansa korkeamman hengenviljelyn ja tieteellisen tutkimustyön suhteen. Joskin aikaisemmat päätökset sivistysasioissa ovat pääasiallisesti koskeneet koululaitosta, on vuoden 1936 puoluekokouksen päätös suuntaa antavana juuri tässä suhteessa. Korkeamman opetuksen uudelleenjärjestelystä on selvästi ilmaistuna päätös: »puolueen on valistustyössään kiinnitettävä huomiota opiskelevan nuorison taloudelliseen hätään ja siihen poliittisten ja sosiaalisten käsitteiden sekaannukseen, joka on havaittavissa opiskelevan nuorison keskuudessa opiskelijain liikarunsauden ja taloudellisen hädän johdosta. Puolue kannattaa pyrkimyksiä yliopistojen ja korkeakoulujen opetuksen järjestämiseksi mahdollisimman suuressa määrin taloudellisen, yhteiskunnallisen ja henkisen elämän ajankohtaisia tarpeita ja nimenomaan myöskin työtätekevien yhteiskunnallisten liikkeiden tarpeita silmälläpitäväksi.»

Työväen sivistuspyrkimysten herättäminen ja niiden tukeminen ovat olleet elimellisenä osana työväen vaatimuksissa jo sen ensimmäisissä ohjelmissa. Työväenyhdistysten piirissä on taisteltu työväen kaikkien vaatimusten toteuttamisen puolesta ja niissä ovat syntyneet monet aloitteet työväestön taloudellisen ja yhteiskunnallisen aseman parantamiseksi. Sivistuspyrkimyksillä on ollut oma ratkaiseva merkityksensä työväenliikkeen päämäärien saavuttamisessa. Niinpä jo vuonna 1893 ensimmäisessä työväenyhdistysten kokouksessa päätettiin: »työväenyhdistyksiä on perustettava joka paikkaan, missä työväkeä on niin paljon, että se yhdistyksiä voi perustaa, harrastaa ammattilaisten tietopuolista kehittämistä, kannattaen alkeisoppijaksoja ja luentojaksoja ym. työväen sivistuspyrinnöiksi».

Kaupunkilaisväestön sivistystarpeita pyrittiin viime vuosisadan lopulla tyydyttämään tilapäisillä luentokursseilla, joita kunnat yleensä rahallisesti tukivat. Kysymys varsinaisten kuntien kannattamien oppilaitosten perustamisesta kaupunkien ruumiillista työtä tekeväälle kansanosalle alkoi tulla yhä vilkkaamman keskustelun alaiseksi. Aikaisemmin syntynyt kansanopistoliike oli tyydyttänyt maaseutuväestön vapaita sivistuspyrkimyksiä. Tämän sivistystyön kaupunkilaiseksi vastineeksi pyrittiin perustamaan työväenopistoja. V. 1899 Suomen Työväen Puolueen perustavassa kokouksessa yksimielisesti todettiin, että työväenopistot kaupunkilaisyöväestön yleisen sivistyskannan kohottamiseksi ovat tarpeen vaatimia. Kokouksen päätöksenä tulikin, »että kaikissa kaupungeissa, kauppaloissa, tehdaspaikoissa ja sellaisissa kylissä, joissa on työväkeä vähintään 100 henkeä, olisi työväenopisto». Yhteiskunnan tehtäväksi katsottiin työväenopistojen taloudellinen tukeminen seuraavasti:

»Kunta kannattaa opistoa yleisillä varoillaan ja valtio samoilla ehdoilla kuin se nykyään kannattaa kansa- ja käsityöläiskouluja.» Työväestön omatoiminen sivistystyö oli kehittynyt tärkeäksi osaksi sen taistelussa parempien taloudellisten olojen ja yhteiskunnallisten uudistusten puolesta niinä vuosikymmeninä, jotka seurasivat Suomen Työväen Puolueen perustamista. Työväenliikkeen jakautuessa moniksi eri toimintahaaroiksi muodostui, itsenäinen sivistysliikekin monivivahteiseksi ja laajaksi. Sos.-dem. puolueen olikin senvuoksi määriteltävä tarkemmin kantansa näiden kysymysten suhteen. Vuoden 1926 puoluekokous hyväksyi laajan eri kulttuurikysymyksiä käsittelevän ohjelman. Sivistyspoliittisen toiminnan yleisestä suunnasta kokous päätti: »Kaikilla kansalaisilla on oikeus päästä osalliseksi henkiseen kulttuurielämään ja velvollisuus kehittää sivistystään. Kansalaisille on hankittava mahdollisimman yhtäläinen, taloudellisesti seikoista riippumaton tilaisuus kulttuuriarvojen käyttöön.»

Sen mukaisesti myös työväestön laajentunutta sivistystoimintaa on tuettava ja edelleen kehitettävä: »Täysikasvuisten kansalaisten tietopuolista, taiteellista ja ruumiillista kasvatusta harrastavia vapaita laitoksia ja järjestöjä on kehitettävä ja yhteiskunnan taholta tuettava.»

Tämän ohjelman yleisluontoiset maininnat sivistyspyrkimysten tukemisesta toistuvat kahden seuraavan puoluekokouksen päätöksissä. — —

Sivistystekijöiden joukossa on nykyaikaisella sanomalehdistöllä merkittävä osuus. Se muodostuu suurelle osalle yleisöä jokapäiväiseksi tiedonlähteeksi ja varsin usein ainoaksi sivistyskysymysten levittäjäksi. Työväen sanomalehdistön tehtävä on kuitenkin vasta työväenliikkeen pitkän kehityksen kautta muodostunut siksi arvokkaaksi kulttuuriarvojen selvitteli jaksija yleissivistykselliseksi sanantuojaaksi, mitä se nykyisin on. Kun Suomen poliittisesti järjestynyt työväestö lähti kulkemaan taistelun tietään, tarvitsi se apunaan oman sanomalehdistön. Niinpä vuonna 1901 Suomen Työväen Ensimmäisessä Puoluekokouksessa lausutaan julki selvästi tämä ajatus: »Voidakseen, menestyksellä taistella parannusten hyväksi ja yleisen mielipiteen kasvattamiseksi sosialististen aatteiden suuntaan tarvitsee työväenpuolue julkisia äänenkannattajia, sanomalehdistöä.»

Lehdistöä koskeva kokouksen päätös käsittelee lehtien omistusta. Oli tärkeätä, että lehdet saataisiin työväenpuolueen omiksi.

Sanomalehdistön merkitystä vapaan mielipiteen ilmaisijana alleviivasi jo vuoden 1904 puoluekokous päätöksellään: »puolueen sanomalehdissä tulee vallita puolueen jäseniin nähden mahdollisimman suuri sananvapaus», samalla kun puoluelehtien toimittajille uskottiin tehtäväksi kirjoitusoikeus puolueen periaatekysymyksistä. Kun periaatekysymyksistä aiheutuneet kirjoitukset olivat synnyttäneet erimielisyyttä puolueen jäsenten keskuudessa johtaen jopa epäselvyyteenkin jäsenistön suhtautumisessa eri kysymyksiin, katsoi vuoden 1906 puoluekokous edelleen kuitenkin välttämättömäksi, että puolueen lehdistössä tulee saada vapaasti käsitellä työväenliikkeen niin teoreettisia kuin käytännöllisiäkin ongelmia ja hylkäsi kokoukselle tehdyn ehdotuksen erikoisen tarkastuskomitean perustamisesta tarkkailemaan puoluelehdistön kirjoittelua. Puoluelehdille myönnettiin seuraavana vuonna edustus-oikeus puoluekokouksiin. Saman kokouksen päätöksen mukaan puoluekokous hyväksyisi edelleen lehdet puolueen äänenkannattajiksi. Puoluelehtiä kustantavien liikkeiden itsehallinto-oikeudesta tehtiin päätös vuoden 1913 kokouksessa ja vuoden 1906 päätös puoluelehdiksi hyväksymisestä muutettiin vuonna 1918, jolloin puolueenuevosto piirijärjestöjen ehdo-

tuksesta hyväksyi puoluelehdet puolueen äänenkannattajiksi. Vuonna 1919 kiinnitti puoluekokous huomiotaan puoluelehtien levikkiin ja puoluetta vahingoittavaan kirjoitteluun. Kokous päättikin, että »puolueen jäsenet eivät saa kannattaa puoluetta vastustavia ja vahingoittavia lehtiä».

Ehdotus kirjallistaiteellisen, kuvitetun aikakauslehden julkaisemiseksi tehtiin vuoden 1922 puoluekokouksessa ja ajatus kirjallisen viikkolehden julkaisemisesta esitettiin uudelleen vuonna 1939. Molemmat ehdotukset jäivät kuitenkin taloudellisten ja käytännöllisten vaikeuksien vuoksi vaille puoluekokouksen velvoittavaa päätöstä. Useissa puoluekokouksissa on kiinnitetty huomiota puoluelehtien kirjoitus- ja toimitustapaan, vaadittu selvää kannanottoa työväenliikkeen periaatekysymyksissä ja tähdennetty eri toimintamuotojen ja työalojen tasavertaisuutta sosialidemokraattisesti ajattelevan työväestön yhteiskuntaa kehittämissä pyrkimyksissä.

Sosialidemokraattisen puolueen päätökset kulttuuripoliittisissa kysymyksissä todistavat maamme työväenliikkeen kehitystä. Työväestön taloudellisen aseman parantaminen on vaatinut järjestyneen työväestön alkuaikojen koko huomion. Taistelu poliittisista ja yhteiskunnallisista oikeuksista oli ensisijaista ja kesti vuosikymmeniä ennenkuin työväestöllä oli ne ulkonaiset edellytykset, jotka tekevät mahdolliseksi oman ohjelmallisen kulttuuripyrkimyksen. Niinpä Sos.-dem. Puolueen päätökset viittaavatkin muiden käytännöllisten asioiden hoitoon ja niiden kehittämiseen. Työväestön taloudellisen aseman parantamiseksi on maamme ammattiyhdistysliike vaikuttanut varsin ratkaisevasti. Sen aloiterikas toiminta on jouduttanut maamme sosiaalista nousua. Osuustoimintaliike on ollut osa työväestön omaa taloudellista toimintaa. Yhteiskunnallista vaikutusvaltaa on pyritty saavuttamaan omalla kunnallispolitiikalla ja kaikkia näitä monia käytännöllisen elämän kysymyksiä on ratkaisevasti toteutettu ja hoidettu eduskuntatyön puitteissa. Sosialidemokraattisen Puolueen toiminta on niin ollen muodostunut käytännön politiikaksi, jossa kulttuurikysymyksillä on ollut joskus varsin vähäinen osa.

2. Sivistyspoliittisen ohjelman tarpeellisuus.

Työväenliikkeen piirissä esiintyi 1880-luvulla pyrkimystä omatoimiseen sivistystyöhön. Tämä jäi kuitenkin vain paikalliseksi yritykseksi. Viime vuosisadan viimeisten vuosikymmenien aikana oli useitten työväenyhdistysten ja ammattiosastojen keskuudessa voimakasta halua perustaa omia näytelmäseuroja, laulukuoroja ja soittokuntia sekä urheiluseuroja. Taloudellisista ymJ vaikeuksista huolimatta ne

jatkoivat sitkeästi toimintaansa ja useat niistä ovat olleet alkua nykyiselle, laajentuneelle sivistystoiminnalle. Suurta keskitettyä järjestöliikettä niistä ei voinut syntyä aikana, jolloin työväestön ammatilliset ja poliittiset keskusjärjestöt eivät kyenneet niitä taloudellisesti tukemaan. Mutta innostuksen liekki paloi. Tarvittiin voimistunut ammattillinen liike, joka keräsi laajat järjestyneen työväestön joukot ja sai ne tietoisiksi yhteiskunnallisesta asemastaan: tarvittiin voimakas poliittinen ohjelma ja sen toteuttajat, jotta maamme työväestön osuus kansan sivistyskehityksessä pääsi alkamaan ja vahvistumaan. Työväestön kulttuuriharrastus alkoi sittemmin laajana, kaikkia aloja tavoittelevana pyrkimyksenä. Valtiollisen itsenäisyytemme alkuaikoina syntyivät maamme työväestön suuret sivistysjärjestöt. Ne saivat alkunsa osittain käytännöllisen tarpeen vaatimuksesta, osittain maamme poliittisen elämän voimakkaasta kaksijakoisuudesta. Niiden toiminta on voimistunut, laajentunut ja syventynyt. Ne ovat todistuksena maamme työväestön voimakkaasta kulttuuritahdosta ja sinnikkäästä pyrkimyksestä vapaa-ajan virkistävään ja ihmishenkeä syventävään käyttöön.

Työväestön taloudellinen asema on huomattavasti muuttunut. Sen yhteiskunnallinen asema on voimistunut ja sen panos valtiollisessa toiminnassa on monipuolinen ja voimakas, Kun työväestön edustajat joutuvat mitä erilaisimmissa tehtävissä hoitamaan työväenliikkeen etuja, ja toteuttamaan sen periaatteita, täytyy heidän olla myös tietoisia niistä vaatimuksista, joita sosialidemokraattisesti järjestynyt työväestö kulttuurikysymyksissä on asettanut itselleen päämääräksi. Maamme nykyhetken kulttuurielämässä on havaittavissa vilkastumista, laajentumisen ja syventymisen muodossa. Kun samanaikaisesti kulttuurikysymykset yhä enemmän joutuvat vilkkaan keskustelun kohteiksi, on se ilmauksena kansamme keskuudessa elävästä voimakkaasta kulttuuritahdosta, jonka toteutumiselle on pyritävä-luomaan suotuisat olosuhteet. Maamme työväestö on kulttuuria harrastava ja sitä uskollisesti vaaliva kansanos. Sen laajoissa joukoissa kytee uutta, väkevää luomisvoimaa. Sen aktiivinen osallistuminen kulttuurielämään asettaa sille vaatimuksen omasta ohjelmasta,, jonka puitteissa se voi toteuttaa omia sivistyspyrkimyksiään.

3. *Sivistyspolitiikan yleiset suuntaviivat.*

Kulttuuripyrkimysten toteuttamisessa kansanvaltaisesti hallitussa yhteiskunnassa muodostuu keskeiseksi kysymykseksi valtion suhde? vapaitten kansalaisjärjestöjen harjoittamaan toimintaan. Kun kuitenkin kaiken sivistystoiminnan ehdottomana vaatimuksena on

vapaus ja riippumattomuus, on valtion suhde kansalaisten suorittamaan joko tieteelliseen tutkimustyöhön tai harrastuksenomaiseen, omatoimiseen sivistystyöhön nähden pääasiallisesti taloudellisen tuen myöntämistä. Läheisen yhteistyön aikaansaamiseksi valtion ja vapaitten sivistysjärjestöjen kesken voidaan kuitenkin yleisenä periaatteena hyväksyä valtion tarkkailuluontoinen edustus niissä monissa sivistystoiminnan järjestelyelimissä, joissa sivistysjärjestöt ovat tasapuolisesti edustettuina yhdessä valtion kanssa. Sos.-dem. Puolueen sivistyspolittisen ohjelman eräänä vaatimuksena onkin erityisesti vähävaraisen kansanosan sivistysintressien edustuksen lisääminen valtion eri elimissä.

Maamme sosialidemokraattisesti ajattelevan työväestön sivistyspolitiikan päämääränä on sellaisten mahdollisuuksien luominen, missä jokainen tietoa etsivä kansalainen voi ylläpitää harrastuksiaan. Aja-tuksen vapaus ja ennakkoluuloton tutkimustyö, niin harrastelijan kuin tiedemiehenkin, syventävät kansamme henkistä elämää. Suotuisissa, taloudellisesti turvatuissa olosuhteissa voi taiteemme päästä kehittymään, ja taiteilijoittemme luomisvoima oikeuksiinsa. Yhteiskunnan tukiessa jäsentensä vapaita sivistysharrastuksia tarjoutuu jokaiselle taiteenkin ystävälle tilaisuus oman harrastusalan harjoittamiseen liikkukoon hän kuvataiteen, musiikin tai teatterin alalla.

Sos.-dem. Puolueen kulttuuripoliittisen ohjelman tavoitteena on käytännöllisin keinoin herättää kansassamme entistä elävämpää kulttuuritahtoa. Maamme aineellisen ja henkisen sivistyksen kehittämisen kannalta on välttämätöntä, että laajat kansalaispiirit tulevat aktiivisen kulttuurielämän piiriin. Tärkeätä on myös, että jokainen kansamme jäsen tulee tietoiseksi osuudestaan maamme kulttuurikehityksessä. Kulttuuritahdon heräämisessä ja sen toteuttamisessa työväestö saavuttaa erään suurista päämääristään, sivistyksellisen kansanvallan.

Maamme kansanvaltaisessa kehityksessä ja yhteiskunnallisessa rakennustyössä ovat vapaat sivistysjärjestöt suorittaneet arvokkaan osan. Niiden toiminnan esteenä on ollut ja tälläkin hetkellä on suuri puute tarkoituksenmukaisista suojista. Sota on hävittänyt useita maamme työväentaloja, joihin pääasiallisesti työväestön monipuolinen sivistystoiminta keskittyy. Kun kuitenkin työväenjärjestöjen taloudelliset mahdollisuudet tämän puutteen poistamiseksi ovat rajoitetut, on yhteiskunnan pyrittävä huolehtimaan huoneistojen varaamisesta yhä useampiin haaroihin jakautuvalle järjestötoiminnalle. Vapaan kansansivistystyön ja nuorisotoiminnan alalla on ollut havaittavissa pyrkimystä keskitettyihin työmuotoihin. Tämä on sitäkin enemmän huomioonotettava seikka, koska nuorisotoimintaa varten maassamme

koulutetaan varsinaisia nuoriso-ohjaajia. Myöskin vapaan kansansivistystyön edistämiseksi pyritään koulutettujen ohjaajavoimien käyttöön. Kun kaikilla sivistyspyrkimysten aloilla on tarve työn sisäiseen syventämiseen samalla kun taistellaan ulkonaisten vaikeuksien kanssa, on välttämätöntä, että yhteiskunta, etenkin kunnat, ryhtyisivät toimenpiteisiin näiden järjestöjen ulkonaisten vaikeuksien poistamiseen. Senvuoksi onkin tärkeätä, että maamme kunnat pyrkisivät vastaista kulttuuritoimintaansa suunnitellussa erikoisten kulttuuritalojen rakentamiseen. Kerhohuoneiden, musiikkisalien ja kirjastotilojen lisäksi, olisi niihin varattava tilaisuus myös voimistelun ja sisäurheilulajien harjoittamiseen.

Maamme korkeamman hengenviljelyn edistämiseksi hyväksyi Eduskunta v. 1947 lain Suomen Akatemiasta. Tämän lain suomaan valtion tukea tieteelliselle tutkimustyölle ja taiteen edistämiseksi on tasapuolisesti sovellettava. Edelleen on pyrittävä siihen, että vähävaraisuus ei saa olla esteenä luovan tieteellisen ja taiteellisen työn suoritukselle ja siksi on ryhdyttävä muihinkin tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin näiden sivistysalojen edistämiseksi.

4. *Sos.-dem. Puolueen Sivistysasiainneuvottelukunta.*

Puoluetoimikunta asetti vuoden 1947 alussa neuvottelukunnan suunnittelemaan ja laatimaan puolueellemme sivistyspoliittista ohjelmaa. Jäseniksi kutsuttiin sivistystyössä ansioituneita ja sivistyskysymyksistä kiinnostuneita puolueemme jäseniä. Ohjelmaa laadittaessa on kuultu useita eri alojen asiantuntijoita. Työnsä helpottamiseksi sivistysasiainneuvottelukunta jakaantui alajaostoihin. Täten muodostuivat: koulujaosto, tieteen jaosto, kirjallisuuden ja taiteen jaosto, kansansivistysjaosto ja urheilujaosto. Jaostojen puheenjohtajina ovat olleet: koulu jaostossa maisteri R. H. Oittinen, tieteenjaostossa professori Antero Rinne, kirjallisuuden jaostossa toimitusjohtaja Untamo Utrio, taiteenjaostossa professori Antero Rinne, kansansivistysjaostossa pääsihteeri Arvi Hautamäki, urheilujaostossa päätoimittaja Penna Tervo. Sivistysasiainneuvottelukunnan puheenjohtajana on toiminut R. H. Oittinen ja sihteerinä Helvi Raatikainen. Neuvottelukunta on valmistanut ohjelman, jonka Puoluetoimikunta esittää puoluekokouksen hyväksyttäväksi.

II. KOULUOHJELMA.

Sos.-dem. Puolueen kouluohjelman toteuttamisessa on siis vuodesta 1903 jonkin verran edistytty, mutta päätavoitteet ovat kuitenkin

saavuttamatta. Kun nyt sotien jälkeen on yleisessä ajattelussa tapahtumassa muutos ja paikallaan polkenut koululaitoksen uudistamiskysymys on tullut ajankohtaiseksi, on Sos.-dem. Puolueen aika tarkistaa kouluohjelmansa sellaiseksi, että se vastaa työväestön tarpeita nykyhetkellä ja voi antaa verraten selvät ohjeet puolueen edustajille kouluasioiden käsittelyssä.

Koulukysymyksistä on työväen ja työväenjärjestöjen piirissä viime vuosina keskusteltu varsin vilkkaasti. Useimmissa tapauksissa on keskusteltu koululaitoksen hengestä ja keskustelu on kohdistunut siihen tosiasiaan, että nimenomaan oppikoulu on edelleenkin vielä varsin suuressa määrin varakkaiden piirien oppilaitos. Näissä kohdin on uudistusta vaadittu ja sille on annettu tunnus: koululaitoksen demokratisoiminen.

Koulu ja valtioelämä.

Suomen koululaitoksen edustajat ovat suurella hartaudella korostaneet sitä, että koulu on puolueeton laitos, joka on kaikkien valtiolisten ja yhteiskunnallisten ristiriitojen ulkopuolella. Hätiköityihin yleistyksiin menemättä voidaan kuitenkin todeta, että tämä on ollut pääasiallisesti korupuhetta, johon kuitenkin monet koulun edustajat ovat vilpittömästi uskoneet. Ihmisellä on taipumus pitää omia käsityksiään tasapuolisina ja puolueettomina ja toisten poikkeavia käsityksiä yksipuolisina ja puolueimielen sanelemina.

Suomalaiselle koululaitokselle on ollut tunnusmerkillistä vanhoillisuus.

Samanaikaisesti kun koululaitoksemme on julistautunut puolueettomaksi valtiota koskevissa kysymyksissä on se osoittautunut hyvin konservatiiviseksi yhteiskunnalliseen kehitykseen nähden. Koulu yleensäkin pyrkii kasvattamaan oppilaat juuri niihin oloihin, mitkä kunakin hetkenä ovat vallitsevia, ja ne esitetään myös pysyvinä ja jatkuvina.

Koululle on ollut vierasta se, että yhteiskunta ja valtio ovat jatkuvassa kehitystilassa ja että lapset on kasvatettava uudistuvaan, kehittyvään ja paranevaan maailmaan eikä paikallaan pysyvään, erinomaisuuttaan uhoavaan ja itsetyytyväiseen nykyhetkeen.

Mutta ei edes poliittisesti koulumme ole ollut täysin puolueeton. Väite koululaitoksemme puolueettomuudesta poliittisissa kysymyksissä osoittautuu paikkansapitämättömäksi esim. siinä kielteisessä asennoitumisessa, mikä opettajistolle, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, on ollut maamme työväenliikettä kohtaan. Oppilaiden osallistuminen työväenjärjestöjen toimintaan on ollut lailla kiellettyä.

Sosialismi on selitetty vahingolliseksi isänmaalle ja ihmiskunnalle. Vastaavasti on porvarillisia lastenjärjestöjä suosittu ja porvarillisten puuhista yleensäkin puhuttu kunnioittavaan sävyyn. Lapualaisajan sinimusta politikoiminen oli tämän ilmiön räikein muoto. Koululaitoksemme ei ole kyennyt säilyttämään puolueettomuuttaan tämänlaatuisissa kysymyksissä, vaikka sen johto olisikin sitä halunnut.

Selvästi havaittavana piirteenä koululaitoksemme henkisessä elämässä on ollut voimakas kansallinen kasvatus. Sopusuhteiden muodostumista kaikkien naapureittemme kanssa on pidetty mahdottomana. Koululaitoksessa on täten otettu selvä poliittinen asennoituminen, joka osaltaan on ylläpitänyt käsitystä aseiden välttämättömyydestä kansojen välisiä riitakysymyksiä ratkaistaessa.

Kansamme suuri osa on uskonnollista. Meidän koululaitoksemme on selvästi kristillinen, vieläpä evankeelisluterilainen. Tämä ei kuitenkaan ole täydellistä puolueettomuutta, koska meidänkin kansamme keskuudessa on runsaasti erilaisia uskonnollisia ryhmiä: käsitykset kristinuskostakin ovat hyvin erilaisia. Vaikka kansan suuri enemmistö kuuluu tiettyyn uskonnolliseen suuntaan, se ei muuta asian periaatteellista luonnetta, vaikka se selittää tällaisen asiantilan syyn.

Koululaitoksessamme on epäilemättä varsin runsaasti piirteitä, jotka eivät sovi yhteen puolueettomuusvaatimuksen kanssa. Onpa siinä — ajasta ja henkilöistä johtuen — omaksuttu vallitsevaan demokraattiseen järjestelmään nähden suorastaan vihamielinenkin kanta. Vaikka demokraattinen valtio ei pyrikään yksityiskohtaisesti määrittelemään koulutyön sisältöä, niin sillä on kuitenkin oikeus vaatia, että koululaitos suhtautuu myönteisesti demokratian perusaatteisiin ja pyrkii rakentamaan työnsä niille. Puolueettomuus tai vihamielisyys tässä kohdin ei voi tulla kysymykseen. Demokraattinenkin valtiojärjestelmä pyrkii antamaan oman leimansa koululaitokselle, luomaan siihen todella demokraattisen hengen.

Mikä on se henki, jonka sos.-dem. työväenliikkeen vaatimusten mukaisesti yhä enemmän on saatava hallitsemaan koululaitoksessa?

Demokratian kasvatusihanteita.

A. Edistysellinen kriittisyys.

Meidän ensimmäinen vaatimuksemme on, että nuoriso on kasvatettava uudistamaan kulttuuria, yhteiskuntaa ja valtiota, kaikkea inhimillisesti vajavaista ja puutteellista. Yhteiskunnan alituinen muuttuminen ja kehitys on saatava selväksi nuorisolle, jotta edistyksestä muodostuisi nuorisolle ihanne. Ihanteena ei saa olla olevien olojen

muuttumattomuus, vaan niiden parantaminen. Lasten on saatava jos-sakin määrin todeta yhteiskunnallisten ristiriitain olemassaolo seuraamalla yhteiskunnallista elämää, jotta niiden syiden asiallinen selvittely olisi mahdollista. Kriittinen asioiden tarkkailu ja niistä tehdyt myönteiset johtopäätökset luovat perusedellytyksen kulttuuriryön vastaiselle edistymiselle.

B. Sosiaalinen aktiivisuus.

Itsekkäät vaatimukset ovat yleensä ihmisen toiminnan motiiveina. Kuitenkaan ei ihminen saa toimia vain omien tarpeittensa tyydyttämiseksi, vaan hänen olisi otettava huomioon myös toisten toivomukset ja tarpeet. Toimimalla yhteisymmärryksessä toisten kanssa voidaan saavuttaa jotakin pysyväistä. Koululaitoksen on osoitettava nuorisolle, että yhteiskunta on sillä erikoistumisen tasolla, jolla yksilöt vasta silloin voivat toimia vaikuttavasti yhteiskunnassa, kun he saavat tukea toisilta samoin ajattelevilta. Sosiaalinen aktiivisuus — halu toimia yhteiskunnan kehittämiseksi — liittyneenä sosiaaliseen vastuuntuntoon muodostaa sen sosiaalisen mielenlaadun, joka antaa uuden sisällön koululaitoksen suorittamalle kasvatustyölle.

Elimellisesti tähän sosiaalisen aktiivisuuden vaatimukseen liittyy pyrkimys yhteistyöhön. Meidän koululaitoksemme siveellisen kasvatuksen varsin voimakkaana pohjasävnä on ollut pyrkimys yksilöllisyyteen — yksilön omatoimisuuteen ja yksilön siveellisyyteen. Koululaitoksen koko henki on ollut suunnattuna yksilön kehittämiseen. Se on yksipuolista. Aniharvoin on opetettu koululaisia toimimaan yhdessä ryhmittäin, vaikka se nykyisessä ja tulevassa yhteiskunnassa on välttämätöntä. Vaikka tehtävä on vaikea, on kuitenkin ennen kaikkea juuri koululaitoksella mahdollisuudet onnistua tässä työssä, jos se ennakkoluulottomasti ja määrätietoisesti käy siihen käsiksi.

C. Yhteisvastuullisuus.

Tässä esitetyt päämäärät saavutetaan vain sosiaalisia näkökohtia korostamalla. Persoonalliseen kasvuun on jatkuvasti kiinnitettävä erikoista huomiota, mutta silloinkin olisi korostettava ajatusta yhteisvastuullisuudesta siveellisenä periaatteena. Epämääräinen kasvatus ihmisyyteen ja lähimmäisen rakkauteen ei riitä pyrittäessä voimakkaan sosiaalisen mielenlaadun syntymiseen. Siveellinen kasvatus on ankuroitava lujemmin yhteiskunnalliseen uudistukseen. Yhteiskunnan toiminnan kaikissa eri muodoissa on pyrittävä näkemään yksi-

tyisten ja yhteisten etujen, omien ja lähimmäisten etujen sisäinen yhteenkuuluvaisuus sekä yhteistyön ja keskinäisen vastuun välttämättömyys.

D. Suvaitsevaisuus.

Demokraattisen valtio- ja yhteiskuntaelämän luonteeseen kuuluu, että jokainen sen jäsen saa itsenäisesti ja vapaasti pitää omat mielipiteensä. Samalla tavalla ajattelevat yksilöt saavat liittyä yhteen, muodostaa järjestöjä yhteisten ajatustensa kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Jos jokainen vaatii itselleen tätä oikeutta, on myös siedettävä toisin ajattelevia. Suvaitsevaisuus on kehitettävä eläväksi todellisuudeksi, jossa jokaisella mielipiteellä on elämisen mahdollisuus. Kieltämällä toisilta oikeuden itsenäisiin mielipiteisiin, kaivetaan pohjaa omankin itsenäisen henkisen elämän edellytyksiltä.

E. Kansainvälinen ajattelu.

Suomalainen koulukasvatus on liiaksi katsonut vain omaan kansaan ja sen loukkaamattomiin etuihin toisista välittämättä. Yleinen kehitys, on kulkemassa kuitenkin siihen suuntaan, että kunkin kansakunnan on sopeuduttava siihen, mikä on kaikille tarpeellista. Pyritään jonkinlaisen, kaikkia tyydyttävän kansainvälisen järjestelmän luomiseen. Pohditaan sellaisten lakien ja säädösten laatimista, jotka takaisivat kaikille kansakunnille siedettävän elämän. Vaikka tähän päämäärään ei lähitulevaisuudessa päästäisikään, on koululaitoksessa kuitenkin korostettava tällaisen työn merkitystä. Niinkuin yksilöiden on luovuttava yksityisistä eduistaan kansakunnan hyväksi, samoin on kansakuntien luovuttava tarpeen tullen eduistaan ihmiskunnan hyväksi, koska yhteisen kansainvälisen järjestyksen luominen on eräs ihmiskunnan elämisen ehto.

Koululaitoksen uudistamisohjelma.

A. Koululaitoksen tehtävä ja henki.

Suunniteltaessa ja toteutettaessa demokraattisen ajattelun elävöittämää koululaitosta, on todettava, että minkälaiset puitteet sille annetaankin, on se sittenkin vain monivivahteisen hengen ilmaus, jota on vaikea vangita muotoihin. Opettajien nykyiselle koululaitokselle antama henki on seminaarissa saatujen ihanteiden toteuttamisyrittämisestä. Jotta koululaitokseen luotaisiin vapaus ja ennakkoluuloton tiedonhalu, on seminaarien henkisessä ilmapiirissä tapahduttava

muutos. Sovinnaisen ajattelun ja kaidan yhteiskuntanäkemyksen tilalle on kehitettävä avarakatseinen, yli etupiirien näkevä opettaja.

Jokainen yksilö on omalla työllään yhteiskuntaa kannattava ja kehittävä voima. Työssä on yhteiskunnan onni. Siksi jo koulussa on lasten opittava kunnioittamaan työtä. Heille on selvitettävä työn välttämättömyys aineellisen hyvinvoinnin ja henkisen rikkauden edellytyksenä. Aineellisessa kehityksessä on ruumiillisen työn merkitys tunnustettava osana siitä suuresta luomisprosessista, jota koko inhimillinen toiminta merkitsee. Tästä työn tärkeydestä johtuu, että jokaisen on hankittava itselleen hyvä ammattitaito voidakseen parhaalla mahdollisella tavalla käyttää työvoimansa yhteiskunnan hyväksi. Koululaitos on kehitettävä sellaiseksi, että se tarjoaa kaikille tilaisuuden ammattitaidon saamiseen.

Koulu on lasten nuoruusajan elämää. Se on valmistautumista tulevaisuuteen, kasvamista yhteiskunnallisen tehtävän täyttämiseen. Mutta tulevaisuus ei saa kuitenkaan kahlehtia lapsen omaa, harrastuksia versovaa elämää. Koululaitoksen sisäisen hengen sopusuhtaisuudessa ja vapaudessa muodostuu lasten onnellinen ja valoisa nuoruus sen ympäristön kanssa, jonka koti heille tarjoaa. Siksi koulun järjestelyssä on aina otettava huomioon lapsi- ja nuoruusiän omat erityisvaatimukset.

Koulunkäynti on valmistumista työntekijäksi, velvollisuutensa täyttäväksi kansalaiseksi ja arvokkaaksi ihmiseksi. Koulu on alkuna onnellisen tulevaisuuden mahdollisuuksille. Kansanvaltaisen valtion olemassaololle on välttämätöntä, että sen kansalaiset kasvatetaan kansanvaltaiseen henkeen. Koululaitoksen tulee kasvattaa yksilöitä, jotka kunnioittavat kansanvaltaisuuden perusarvoja. Koulussa oppilaiden tulee myös tottua kansanvaltaiseen toimintaan. Sosiaalinen vastuuntunto on saatava yksilöllisen eduntavoittelun sijaan. Yksilöllisen menestymisen sijasta on korostettava yhteistä edistymistä. Kaikessa koulutyössä on edistettävä ja korostettava henkistä itenäisyyttä. Omat perustellut mielipiteet ja toisen mielipiteiden oikeudenmukainen arviointi luovat ajatuksen vapaan ilmapiirin. Ihminen ei ole vain oman kansan vaan myös ihmiskunnan jäsen, joten hänen on opittava näkemään asiat siitakin näkökulmasta. Koulun tulee tässä auttaa ja ennenkaikkea edistää rauhaa lujittavaa ajattelua. Onnistuakseen rauhanaatteen levittäjänä ja syventäjänä on koulussa tehtävä selväksi kansainvälisen ajattelun merkitys. Kansojen välistä yhteistyötä on korostettava. Liiallinen oman kansan ja maan ihailu johtaa vieraan aliarvioimiseen, jopa halveksimiseen. Tasapuolisuuden vaatimus kansojen välisissä suhteissa takaa rauhallisen kansainvälisen

yhteistyön. Yhteistyön kautta saavutetaan totuudenmukaiset käsitteet vieraista kansoista ja siten voidaan todellisuuspohjalle rakentaa rauhallinen kansainvälinen yhteistyö.

B. Koululaitoksen sisäinen elämä.

Koululaitoksessa muodostunut henki luo kasvuympäristön. Se saa puitteikseen muodot, jotka vähitellen vahvistuvat ja vakiintuvat. Kansanvaltaisen koululaitoksen luominen edellyttää kuitenkin määrätietoista pyrkimystä työmuotojen kehittämiseen.

Omakohittaiset havainnot vapaassa askartelussa ja vapaaehtoisissa harjoituksissa luovat pohjan itsenäiselle ajattelulle. Opiskelussa on oppilaille suotava vapaa kyselyoikeus ja erityisesti heissä on herätettävä kysely- ja tutkimishalua ja pyrittävä sitä ylläpitämään. Tällainen työskentely käy parhaiten mahdolliseksi ns. työkouluissa, jotka esim. Amerikassa ovat tuottaneet hyviä tuloksia, joten näitä kokemuksia on pyrittävä käyttämään hyväksi mahdollisimman paljon.

Opiskelutyötä on edistettävä oppilaiden ryhmätyöskentelyllä. Muodostettakoon ryhmiä tunnilla ja kotona suoritettavia tehtäviä varten, joissa ryhmissä oppilaat saavat harjaantumista yhteistyöhön. On kuitenkin valvottava, että ryhmätyössä ovat kaikki mukana, niin ettei työ niissä jää muutaniilleinnostuneimmillejakehittyneimmille.— Opetajan tulee valvoa oppilaiden työn suoritusta, tarkastaa heidän työsuunnitelmiaan sekä johtaa johtopäätöksiensä muodostumisessa.

Koulun sisäisessä järjestyksessä on kaikilla asteilla oppilaille suotava tilaisuus itsehallintoon huomioonottaen oppilaiden eri asteilla olevat ja eri ikäluokkien mahdollisuudet tehtävän onnistumiseen.

Koulutyön ohella jää oppilaille vapaa-aikaa. Tämän ajan käyttö eri harrastuksissa on aina synnyttänyt erimielisyyksiä kasvattajien keskuudessa. Olisiko koulun huolehdittava tästä vai jätettävä se vapaitten järjestöjen tehtäväksi, on yhä vieläkin kiistanalainen kysymys. Koululaitoksen tähänastinen henki ja saavutukset ovat kuitenkin saattaneet epäilyttäväksi sen, onko asiaa uskottava lainkaan koululle. Parhaaseen tulokseen päästäneen kuitenkin, jos kaikki ne tekijät, koulu, eri järjestöt ja lasten vanhemmat, jotka vaikuttavat lapsen kehitykseen, pyritään saamaan keskinäiseen yhteistyöhön toistensa kanssa. Vanhempien suhtautuminen vapaitten järjestöjen suorittamaan nuorisokasvatukseen on pyrittävä saamaan luottamukselliseksi, samoin kuin koulun on myönteisesti ohjattava lapsia niiden piiriin. Vapaahetkien harrastukset, mikäli ne eivät liiaksi vie koululaisten aikaa ja voimia, ovat eduksi heidän henkiselle kehitykselleen. Koulujen toverikuntatoimintaa on edistettävä oppilaiden itsehallintoa sil-

2 — *Alustuksia.*

mälläpitäen. Eri harrastusten puitteissa muodostuneet erikoisseurat palvelevat samaa tarkoitusta ja tarjoavat tilaisuuden kehittää oppilaiden itsenäistä toimintakykyä.

C. Oppivelvollisuuskoulun rakenne.

Yhteiskunnallisen toiminnan yhä monipuolistuessa, tuotannollisen elämän laajentuessa ja vaatiessa yhä erikoistuneempia työntekijöitä sekä suurten väestöryhmien yleisen harrastuksen suuntautuessa entistä enemmän sivistyselämän alalle on koululaitoksen kyettävä seuraamaan tätä nopeata ja voimakasta kehitystä. Sen tehtävä on kasvattaa yhteiskunnalle kansalaisia, joiden yleissivistys vastaa niitä vaatimuksia, joita yleinen kehitys edellyttää. Yleissivistys tarjoaa jokaiselle yksilölle mahdollisuuden sisäisesti rikkaaseen elämään sekä kulttuuriarvojen oikeaan arvostamiseen ja luo omalla tavallaan edellytykset eri yhteiskuntaluokkien ja eri kansojen keskeiselle yhteisymmärrykselle ja rauhalliselle yhteistyölle. Mutta yleissivistyksen laajentamisen rinnalla on yhtä tärkeätä, että koululaitos tarjoaa oppilaille mahdollisuudet ammattisivistyksen hankkimiseen. Kehittyvä tuotannollinen toiminta vaatii jokaiselta työntekijältä yhä suurempaa ammattitaitoa, kiinnostusta teknillisiin saavutuksiin ja keksintöjen syvempää tuntemusta. Hyvässä ammattitaidossa on jokaisen yksilön oman kehityksen avain, samoin kuin ammattitaito on yhteiskunnan jatkuvan taloudellisen kehityksen perusedellytyksiä. Kaiken tämän toteutumisessa on kuitenkin otettava huomioon, että nuoruusaika on vasta valmistumista yhteiskunnan monipuolisten tehtävien suorittamiseen. Liian aikainen ankaraan työhön joutuminen hävittää nuorilta luonnonmukaisen kehitysajan ja tuhoaa onnellisen, koko elämää rikastuttavan nuoruuden.

Koulut eivät ole vielä nytkään samalla tasolla kaikkialla maassa eikä koulunkäyntimahdollisuus samanlainen. Kouluja ei ole tasaisesti kaikkialla maassa, ja Suomessa on vielä seutuja, joissa kaikki lapset eivät edes pääse kansakouluun. Vaikka keskuspaikat ovat kulkeneet uudistusten etupäässä, on jälkipään kohdalta vauhti hiljentynyt. Senvuoksi takapajulle jäänyttä koululaitoksemme osaa on parannettava, mutta samalla on koulua kehitettävä vielä edelleen siellä, missä siihen on mahdollisuuksia.

Tämä kouluohjelma pyrkii 8-vuotiseen koulu aikaan. Se on tällä; hetkellä vähin vaatimus. Myöhemmin on pyrittävä saamaan koulu 9—10-vuotiseksi kaikille lapsille. Tämä siksi, että tehokas tuottavan työn kausi alkaa ihmisen ollessa 18—20-vuotias, jos hän on saanut riittävän valmennuksen.

Yhtenäisyyskouluvadtimus.

Järjestynyt työväestö on vaatinut vanhastaan, jotta kaikki saisivat saman sivistyksellisen pohjan, kansakoulua yleiseksi pohjakouluksi. Tätä on pidetty vähimpänä vaatimuksena sivistyksellisen demokratian toteuttamisessa. Vaikka tätä ei olekaan vielä toteutettu, niin nyt on tullut aika astua pitemmälle ja perustaa todellinen yhtenäiskoulu yhdistämällä kansakoulu ja keskikoulu. Tällaista kehitystä on tapahtunut mm. Tanskassa, Amerikassa ja Neuvostoliitossa. Tämän uuden koulumuodon nimeksi on ajateltu jo vuosisadan vaihteessa työväenliikkeessä käytettyä kansalaiskoulu-nimeä.

Saattaa näyttää siltä, että kansalaiskoulua] atuksessa olisi hylätty vanha pyrkimys tehdä kansakoulu pohjakouluksi. Näin ei kuitenkaan ole asian laita. On vain yhdistetty kaksi pyrkimystä: oppivelvollisuusaikaa pidennetään ja kaikkien on käytävä tämä pidennetty oppivelvollisuuskoulu, josta tulee koko koululaitoksen perusta.

On tietenkin myönnettävä, että tämän suunnitelman toteuttamineh on uhrauksia vaativa ja pitkäaikainen tehtävä. Kansalaiskoulua ei saada rakennetuksi muutamassa vuodessa, vaan siihen tarvitaan ehkä vuosikymmeniä. Tämä ohjelma pyrkii kuitenkin antamaan suunnan koululaitoksen kehittämislle, ja työväenliikkeen on pidettävä huolta siitä, että myös syrjäseudet mahdollisimman nopeassa tahdissa pääseväv uuden järjestelmän piiriin. . . >

Kansalaiskoulun perustaminen aiheuttaa muutoksia muissa kourluissa. Kansalaiskouluun siirtyvä osa vanhaa keskikoulua on 4-vuotinen, siksi on lukiot tehtävä 4-vuotisiksi, jotta ylioppilaiden sivistystaso ei pääse alenemaan. Lukion opetusohjelmaan on sijoitettava keskikouluun kuuluneita aineita. Lukio on katsottava yliopistollisiin opintoihin valmistavaksi ammattikouluksi.

Koska 8-vuotisen kansalaiskoulun suorittaminen ei ole kaikille mahdollista, on apukoulunluontoisia kouluja perustettava enemmän. Sellaisia olisi myös maalaiskuntien perustettava tarpeen mukaan.

Ammattikoulujen kehittämistä on erityisesti tehostettava ja oppi^ koulujen suosituimmuus on hävitettävä. Ammattikouluja tulisi olla päätyypiltään kahta lajia:

1) yleisluontoisia pohjakouluja työntekijöitä varten (ammattikoulut),

2) erikoisoppilaitoksia (ammattiopistot) suurempaa ammattipätevyyttä ja erityistaitoa vaativia tehtäviä varten.

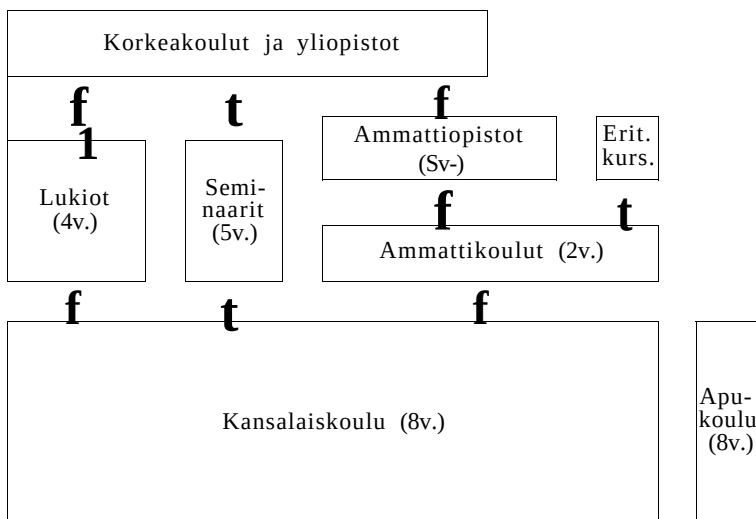
Tämän ohjelman puitteissa on kuitenkin mahdotonta mennä lähempiin yksityiskohtiin.

Pääsyttutkinto kouluihin pyrittäessä on tärkeämpi kuin loppututkinto, koska on saatava selville, kannattaako yhteisiä varoja käyttää ko. yksilöiden erikoiskoulutukseen. Pääsyttutkinnossa on katsottava tietojen ohella pyrkijän psykologisia ja fyysillisiä edellytyksiä.

Ylioppilastutkinto nykyisessä muodossaan on tarpeettomana poistettava. Koulun on sen sijasta järjestettävä päästötutkinto. Korkeakouluihin pyrkijöiden on suoritettava pääsyttutkinto ja korkeakoulut puolestaan asettakoot pääsy rajoituksia taloudellisten syiden ja sosiaalisten tarpeiden mukaan.

Korkeakouluihin pääsy on turvattava myös niille, jotka kansalaiskoulun jälkeen valitsevat ammatillisen linjan sekä ammattikoulun ja -opiston tai seminaarin käytyään pyrkivät ko. ammattialan korkeampiin opistoihin.

Koululaitoksen yleinen rakenne käy selville oheisesta piirroksesta.



D. Opetusohjelmat ja opetustyön luonne.

1. Yleistä.

Koulujen opetusohjelmien sisällöstä ei tässä yhteydessä voida tehdä yksityiskohtaisia päätöksiä, mutta eräitä yleisiä viitteitä voidaan kuitenkin antaa niiden kehittämisestä.

Etenkin oppikoulujen nykyinen opetusohjelma on liian teoreettinen ja käytännölliselle elämälle vieras. Kouluissa käsitellään liian vähän yhteiskunnallis-valtiollisia kysymyksiä. Ylioppilaidenkin oman valtion toiminnan tuntemus on hyvin vähäistä. Tässä suhteessa olisi aikaansaattava parannus.

Liiallinen teoreettisuus esim. kielissä, matematiikassa ja luonnon-tieteissä on myös poistettava ja sijalle on saatava enemmän käytäntöä. Historian opetuksessa on pantava entistä suurempi paino kulttuurihistoriaan ja sosiaalisiin virtauksiin. Lapsia ja nuoria kiinnostavat henkilöhahmot on valittava rauhan ja työn sankareista eikä satureista ja seikkailijoista.

Kirkkohistorian ja uskonnonhistorian opetus on tarpeen yleisen kehityksen ymmärtämiseksi: mutta se käy parhaiten muun historian opetuksen yhteydessä, joten historian tuntimäärää olisi lisättävä.

Uskonnonopetus on vähitellen kehitettävä siveysopin ja uskonnonhistorian opetuksiksi. Dogmien opettaminen ei kuulu kouluun, vaan seurakunnille ja kirkolliselle kasvatukselle.

Ammatin valinnan ohjaus on nykyaikaisen koululaitoksen tärkeimpiä tehtäviä. Sitä on harjoitettava kaikissa vaiheissa: kansalaiskoulussa, lukiossa ja ammatillisissa kouluissa, vieläpä korkeakouluissakin. Tässä yhteydessä on käytettävä apuna ammattipsykologeja ja ammatin valinnassa ohjaukseen pystyviä laitoksia. On perustettava sellaisia laitoksia, jotka tutkivat työvoiman tarvetta, toimimaan yhdessä koululaitoksen kanssa.

Jos olosuhteet ja yksilöllinen kehitys varsinaisen kouluajan jälkeen herättävät harrastuksen koulukurssin suorittamiseen, täytyy sellaiseen varata mahdollisuus. Joissakin tapauksissa on kenties syytä järjestää opetustakin. Ainakin niin kauan kuin tätä koulujärjestelmää ja kasvatusohjelmaa ei ole kaikilta kohdiltaan toteutettu, tarvitaan opetuslaitoksia, jotka tarjoavat opintomahdollisuuksia varsinaisen kouluajan sivuuttaneillekin.

2. *Kansalaiskoulu.*

Järjestynyt työväki on vanhastaan vaatinut, että kaikille lapsille on annettava suunnilleen samanlainen pohjakoulutus ja yleissivistys. Kovin varhaisella iällä tapahtuva ammatinvalinta on myös osoittautunut epäkäytännölliseksi. Vaikka luontaisten lahjojen ja erikoistuneen työn takia opinnollinenkin erikoistuminen on tarpeen, ei se saa tapahtua liian varhain. Sitäpaitsi varsinainen linjakako on kansalaiskoulussa mahdoton toteuttaa taloudellisista ja käytännöllisistä syistä. Se on myös tarpeeton. Ammatinvalintakykyä ei tällä asteella vielä ole.

mutta kun kaikki eivät ole kuitenkaan aivan samanlaisia, niin harrastuksille ja tulevaisuuden suunnitelmille on jätettävä liikkuma-alaa. Kokeilu ja tutustuminen eri aineisiin luo pohjan ammatin valinnalle. Tämän vuoksi kansalaiskouluun ei pitäisi perustaa linjoja, mutta mahdollisuuksien mukaan vaihto- ja vapaaehtoisia aineita.

Kansalaiskoulussa pitäisi olla mahdollisuus vieraiden kielten opiskeluun. Kielten lukeminen olisi pidettävä lukioon pääsyn edellytyksenä. Sen pääsyttutkinnossa olisi vaadittava tiettyä taitoa toisessa kotimaisessa kielessä ja yhdessä vieraassa kielessä. Kaikille oppilaille lukiossa on tarjottava kielten opiskelumahdollisuus.

Matematiikassa ja luonnontieteissä voitaisiin opettaa eri pitkiä kursseja, jotka olisivat ammattiopintojen ja mahdollisesti lukion linjojen pohjana.

Kansalaiskoulun oppilaiden työajan tulisi kuitenkin olla sama. Niiden, jotka eivät lue esim. kieliä, olisi niiden sijasta saatava enemmän opetusta matematiikassa tai luonnontieteissä tai käytännöllisluontoisissa aineissa.

3. *Lukio.*

Linjajako lukiossa on erikoistumisen takia välttämätön. On tarkoin harkittava klassillisten lyseoiden lakkauttamista. Linjojen määrä ei saisi kuitenkaan muodostua liian suureksi. Olisi perustettava todennäköisesti: humanistinen linja (historia ja yhteiskuntaoppi), kielilinja ja matemaattis-luonnontieteellinen linja.

Yhteiskuntaopissa on lisättävä nykyisin yhteiskunnan käsittelyä. On kiinnitettävä huomiota talouselämän ja kunnallisen toiminnan opetukseen. Erillistä yhteiskuntaopin opetusta historian rinnalla on annettava. Uusimman ajan historiaa on käsiteltävä nykyistä perusteellisemmin (esim. työväenliikkeen syntyä).

Luonnontieteiden tuntemus on elämänkäsityksen kannalta tarpeen. Niiden opetuksessa on pyrittävä esittämään enemmän sovellutuksia. Teorian yksityiskohdat voivat jäädä korkeakouluihin.

Lukio on yleensäkin tuotava lähemmäksi elämää, mutta lukio on katsottava yliopistoon ja korkeakouluihin johtavaksi laitokseksi eikä »herrasväen lasten» yleissivistyksen jakolaitokseksi. Heidänkin on tehtävä eräänlainen ammatinvalinta kansalaiskoulun jälkeen.

4. *Ammatilliset koulut,*

. Ammattikoululaitosta on kehitettävä tehokkaasti, mutta perustana on pidettävä tuotantoelämän tarpeita.

Ammatillisten koulujen tulee laajentaa kansalaiskoulun antamaa yhteiskunnallista tietoa ja myös kirjoitustaitoa, sekä jatkaa kielten opetusta. Kielten opetuksen tulee olla ammatillisiin tarpeisiin sovellettua, mutta ennen kaikkea yleistä kielitaitoa lujittavaa.

Ammattikoulujen on laadittava ohjelmansa kansalaiskoulujen matematiikan ja luonnontieteiden opetuksen pohjalte.

Ammattikoulut ovat kaksivuotisia yleisluontoisia ammatillisia kouluja. Ammattiopistot sitä vastoin erityisoppilaitoksia. Ammattikoulujen ja -opistojen tulee liittyä opetuksellisesti toisiinsa. Kansalais-tiedon ja äidinkielen opetuksen tulee olla samanlaista kaikissa vastaavissa ammatillisissa kouluissa.

Seminaarit on pidettävä 5-vuotisina, koska niissä on erityisesti pedagogista koulutusta ja harjoittelua. Kieliä on opetettava jatko-opintojen ja kieliopetukseen valmentautumisen takia.

Monilla ammattialoilla ei tarvita kovin paljon työntekijöitä. Yksi koulu alallaan riittää. Tällaisten koulujen yhteyteen olisi perustettava oppilasasuntola, joka turvaisi maaseutulaishille mahdollisuuden niiden käymiseen.

E. Koulunkäynnin taloudelliset edellytykset.

Koulu-uudistuksen tärkeimpiä tehtäviä on varattomuuden aiheuttamien vaikeuksien poistaminen. Varallisuuden luoma etuoikeus sivistykseen on hävitettävä.

Kansalaiskoulu oppivelvollisuuskouluna on saatava samaan asemaan kuin kansakoulu nykyisin.

Lukioiden, ammatillisten koulujen ja korkeakoulujen yhteydessä on luotava stipendien, asuntolain ym. avulla varattomille samat mahdollisuudet opintoihin kuin varakkaillekin.

Kouluruokailua on nykyisestään laajennettava. Kansalaiskoulu-ikäisille on järjestettävä maksuton ruokatarjoilu. Kaikille muille on taattava huokea ruokatarjoilu. Varattomille oppilaille on annettava vaate- ja jalkineapua.

Kuljetukset kansalaiskouluun on järjestettävä, koska pitkät matkat tekevät keskuspaikoissa tapahtuvan erikoisopetuksen käyttämi-sen muuten mahdottomaksi. Opettajien kulku koululta toiselle voisi joissakin tapauksissa vähentää oppilaiden kuljetusten tarvetta.

Varsinkin Pohjois-Suomessa tarvitaan nykyistä enemmän asunto-loita kansalaiskoulun oppilaille. Samanlaisia asuntoloita on tarpeen vaatiessa rakennettava muidenkin koulujen yhteyteen.

F. Opettajakasvatus.

Koulun hengen kannalta on opettajien kasvatus tärkein kysymys. Kansakoulun luokkaopettajain valmistuksesta huolehtivat seminaarit tai kasvatusopilliset korkeakoulut. Opettajakasvatuksen uskonnollinen yksipuolisuus on poistettava. Yhteiskunnallista opetusta on tehostettava ja kieliopetusta annettava.

Kansalaiskoulussa on pyrittävä ylempien luokkien antamaan aina-kin kielten sekä matematiikan ja luonnontieteiden opetus erikoisopettajien huostaan. Myös käsitöiden, kotitalouden, voimistelun ja laulun opettajiksi olisi mahdollisuuksien mukaan saatava aineopettajat. — Näiden opettajien valmistus tapahtuu erikoisoppilaitoksissa ja korkeakouluissa, mutta seminaarin käyneille opettajille on taattava mahdollisuus erillisten tutkintojen suorittamiseen pätevyyden täydentämistä varten. Korkeakoulu- tai ammattiotietä aineopettajaksi valmistuvalle on annettava pedagoogista harjoittelua, jonka tulisi olla tehokkaampaa kuin nykyisin normaalilyseoissa.

Ammattikoulujen opettajavalmistus on samanlainen kuin kansalaiskoulujen. Useampiin aineisiin riittänee opettajan pätevyydeksi ammattiotiston käyminen. Pedagoogista harjoittelua varten on perustettava jonkinlainen normaali ammattikoulu.

Lukion ja ammattiotistojen (myös seminaarien) opettajien tulee olla korkeakoulussa opiskelleita. Pedagooginen koulutus on heille välttämätön.

Kouluhallituksesta käsin olisi pyrittävä parantamaan opettajakoulutuksen yleistä pedagoogista kasvatusta. Voitaisiin ajatella myös opettajakasvatuksen tarkastajaa, joka olisi kasvatustieteisiin ja koulutyöhön erityisesti perehtynyt henkilö.

G. Kustannukset.

Koululaitoksen kustannukset olisi jaettava jatkuvasti valtion ja kuntain kesken.

Valtion osuutta kaupunkien kansäkoulumenojen suorituksessa on lisättävä. Samaten on kohtuullista, että valtio maksaa erityisaineiden sekä laajennetun yhteiskuntaopin opetuksen kansalaiskoulussa. Eri-tyisaineiden opetuksen kustannuksista on annettava erityismääräykset.

Kaupunkikunnilla on oikeus edelleen palkata kansalaiskoulujen tarkastajia, mutta yleensä kansalaiskoulujen tarkastus on valtion kustannettava. Samaten tarvitaan eri aineiden spesiaalitarkastajia sekä neuvoja ja kasvatuspsykologeja, joista aiheutuvat kustannukset olisi valtion suoritettava.

Lukioiden ja ammattiopistojen ylläpito kuuluu valtiolle niiden tasavertaisuuden vuoksi. Kunnallisia ammattikouluja ja opistoja olisi sallittava perustaa, samoin yksityisiä ammatillisia kouluja.

Kuntien kustannuksia olisi lisättävä samassa suhteessa kuin valtion kustannuksia. Kuntien on pääasiallisesti ylläpidettävä kansalaiskoulu. Hallinnollisia oikeuksia vastaavasti olisi kuntien maksettava koulujen valvonnasta ja säännöllisestä hallinnosta aiheutuvat menot. Kunnilla on tietysti oikeus entiseen tapaan palkata erityisopettajia, neuvojia ja tarkastajia, joita valtio ei kenties voi kustantaa.

H. Hallinto.

Koululaitoksen hallinnossa on noudatettava demokraattista hallintotapaa. On käytettävä paikallista harrastusta koululaitoksen edistämiseen. Yleisenä pyrkimyksenä kuitenkin on pidettävä suurempaa keskitystä. Ammatillisetkin koulut on saatava Kouluhallituksen alaisiksi tai ainakin saatava mahdollisimman kiinteä yhteys ammatillisten koulujen korkeimman johdon ja Kouluhallituksen välille.

Kansalaiskoulun hallinto edellyttäisi aivan uutta hallintokoneistoa, jossa mahdollisesti tarvitaan jokin väliaste, esim. läänin kouluhallitus, koululautakuntain ja kansalaiskoulujen piiritarkastajain sekä Kouluhallituksen välille. Tarkastuspiirit ovat nykyisellään osoittautuneet liian suuriksi. Niitä olisi pienennettävä samalla kun koulutyön ohjausta on kaikin tavoin tehostettava. Ammatillisten koulujen ja lukioiden talouden ym. hoitamista varten tarvittaneen ns. läänin kouluhallitus.

Nykyistä vanhempainneuvostojärjestelmää on edelleen kehitettävä ammatillisissa kouluissa ja lukioissa paikallisen harrastuksen ylläpitämiseksi. Näidenkin koulujen tarkastusta on parannettava.

Koulu ja vanhemmat.

Valtion vaikutuksen kasvaessa koululaitoksessa on erityisest vanhempien harrastusta pyrittävä lisäämään. Kokouksia, esitelmää ja juhlia on järjestettävä oppilaiden vanhemmille. Heille on selostettava koulun työtä ja selvitettävä kasvatustyön tarkoituksia.

Kodin ja koulun työskennellessä yhteisymmärryksessä päästään tulokselliseen kasvatukseen.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

Sos.-dem. Puolueen kouluohjelma.

Koululaitoksen tehtävä ja henki.

1) Koulun on autettava lapsia j'a nuoria kehittymään henkisesti ja ruumiillisesti elinkelpoisiksi ja työkykyisiksi yksilöiksi.

2) Koulun on pyrittävä kasvattamaan kansanvaltaisesti järjestettyyn yhteiskunnalliseen elämään ja valtiolliseen toimintaan pystyviä, sosiaalisen mielenlaadun omaavia, itsenäisesti ajattelevia ja arvostelukykyisiä kansalaisia.

3) Koulun on tarjottava kunakin ikäkautena kasvateilleen tilaisuus sisäisesti rikkaaseen ja ikäkauden henkisiä ja ruumiillisia tarpeita ja harrastuksia vastaavaan toimintaan.

4) Koulun on kaikin tavoin korostettava henkisen ja ruumiillisen työn sosiaalis-eettillistä tasavertaisuutta yhteiskunnassa.

5) Koulun on tehostettava kansain keskeisen rauhanomaisen yhteistyön tärkeyttä.

Koululaitoksen sisäinen elämä.

Koulun sisäisen elämän tulee kasvattaa kansanvaltaiseen yhteiselämään

1) tarjoamalla oppilaille nykyistä enemmän tilaisuuksia opinnolliseen omatoimisuuteen sekä ryhmätyöskentelyyn;

2) järjestämällä etenkin yläasteitten oppilaille mahdollisuuksia osallistua järjestyksenpitoon ja kouluelämän sisäiseen järjestelyyn;

3) herättämällä oppilaissa vapaahetkien harrastuksia.

Oppivelvollisuuskoulun rakenne.

1) Oppivelvollisuuden määrää on lisättävä aluksi siten, että jokaisen lapsen täysi koulu-aika on 8 vuotta, mutta tavoitteena on pidettävä 9-vuotista oppivelvollisuutta.

2) Yhtenäiskoulu on toteutettava siten, että kansakoulu ja keskikoulu yhdistetään 8-vuotiseksi kansalaiskouluksi.

3) 8-vuotiseen kansalaiskouluun perustuvat lukiot on tehtävä 4-vuotisiksi.

4) Apukoulujen perustamisvelvollisuus on laajennettava soveltuvaan määrin myös maalaiskuntia koskevaksi.

5) Käytännölliseen ammattityöhön valmistava koulu on yleensä 2-vuotinen ammattikoulu (teollinen ammattikoulu, kauppakoulu, kotitalouskoulu, maatalouskoulu, jne.).

6) Ammattikoulujen oppimääriin pohjautuvat erilaiset ammattiopistot, jotka yleensä ovat 3-vuotisia (teknillinen opisto, kauppaopisto, maatalousopisto, kotitalousopisto, työnjohtajaopisto jne.).

7) Lukioihin, ammattiopistoihin ja korkeakouluihin sekä semi-naareihin on järjestettävä pääsyttutkinto.

8) Ylioppilastutkinto nykyisessä muodossa on poistettava. Korkeakouluihin pääsevät lukion tai ammattiopistojen kurssin suorittaneet erityisten määräysten mukaan.

Opetusohjelmat ja opetustyön luonne:

A. Yleistä.

1) Kansalaiselämässä tarvittavien tietojen ja taitojen opetusta on nykyistä enemmän lisättävä yhteiskunnallisen ja valtiollisen elämän tarpeita vastaavaksi.

2) Opetusaineiden opetussisältö on muutettava nykyistä käytännöllisemmäksi ja tarpeettomasta teoreettisuudesta on luovuttava.

3) Uskonnonopetus on uudistettava siten, että kirkon- ja uskonnonhistorian opetus yhdistetään yleisen kulttuurihistorian opetukseen ja että varsinaisessa uskonnonopetuksessa korostetaan uskonnon sosiaalisia ja eettisiä perusteita ja vältetään dogmaattisuutta. Uskonnonliisiin dogmeihin perustumatonta siveysoppia ja uskonnonhistorian opetusta on kehitettävä ja laajennettava.

4) Ammatin valinnan ohjausta on erityisesti tehostettava ja tätä sekä muutenkin psykaloogista tutkimusta varten on opettajain avuksi saatava riittävästi koulupsykologeja.

5) Kaikissa oppilaitoksissa on jokaiselle varattava mahdollisuus tutkintojen suorittamiseen yksityisesti.

B. Kansalaiskoulu.

1) Ammatinvalinnan edellytysten luomiseksi on kansalaiskoulun yläasteille oppilaille varattava mahdollisuus opiskella vaihtoehtoisesti eri oppiaineita tai samojen aineiden eri oppikursseja, joihin lukio ja «ri ammatilliset koulut voivat pohjata opetustyönsä.

2) Kansalaiskoulun oppilaille on varattava 5. luokasta lähtien tilaisuus opiskella toista kotimaista kieltä sekä 6. luokasta lähtien yhtä vierasta kieltä.

C. Lukio.

1) Linjajakoa on lukiossa kehitettävä.

2) Yhteiskunnallisten ja luonnontieteellisten aineiden opetusta on lisäksi yleensä että erityisesti linjajaon puitteissa lisättävä.

D. Ammatilliset koulut.

1) Kansalaiskoulun aineyhdistelmien pohjalle rakentuva ammattikoululaitos on kehitettävä maan kasvavan teollisuuden ja muun tuotantoelämän tarpeita vastaavaksi, mutta samalla myös yleiseen koulujärjestelmään sopeutuvaksi.

2) Ammattikoulun ja ammattiopiston antaman kansalaissivistyksen tulee vastata lukion ja 5-vuotisen seminaarin kansalaissivistystä ja sen vuoksi on niissä äidinkielen ja yhteiskunnallisten aineiden opetusta tehostettava ja järjestettävä mahdollisuus kansalaiskoulussa aloitettujen kieliopintojen jatkamiseen alan tarpeiden mukaan.

3) 5-vuorisissa seminaareissa, jotka pohjautuvat kansalaiskoulun oppimäärään on järjestettävä tilaisuus kielten opiskeluun.

4) Nuorison ammatillista opiskelua varten, varsinkin maaseudun nuorison tarpeita silmälläpitäen on perustettava riittävästi ammatillisia keskuskouluja, joiden yhteydessä on oppilasasuntola.

Koulunkäynnin taloudelliset ym. ulkonaiset edellytykset.

1) Kansalaiskoulun tulee olla maksuton ja sen oppilaille on annettava maksuttomat kirjat ja muut opiskeluvälineet. Samoin on oppilaiden huolto järjestettävä siten, että kaikilla on välttämättömät ulkonaiset edellytykset menestykselliseen opiskeluun.

2) Lukiossa, ammattiopistoissa ja korkeakouluissa on lahjakkuuden ja luontaisten edellytysten perusteella varattava opiskelumahdollisuudet vanhempien varallisuudesta, yhteiskunnallisesta asemasta, syntyperästä ja kodin sijaitsemispaikasta riippumatta.

3) Koulukeittola tai ruokailumahdollisuus on järjestettävä jokaisen koulun yhteyteen.

4) Kansalaiskoulun oppilaille on tarvittaessa järjestettävä maksuton kuljetus kodista kouluun ja takaisin.

5) Oppilasasuntoloita on järjestettävä kansalaiskoulun oppilaille tarpeen vaatiessa. Myös lukioiden, ammatillisten koulujen ja korkeakoulujen oppilaiden asunto-oloja on yhteiskunnan toimesta kehitettävä.

Opettajakasvatus.

1) Kansalaiskoulun

a) luokkaopettajien valmistus tapahtuu 5-luokkaisissa seminaareissa tai Kasvatusopillisessa Korkeakoulussa;

b) erikoisaineiden opettajien valmistus tapahtuu korkeakouluissa tai niihin verrattavissa erityisissä oppilaitoksissa. Seminaarin käynei-

den mahdollisuuksia valmistua erityisopettajiksi korkeakoulu- tms. erikoisopinnoin on tuettava. Lukion käyneiden on korkeakouluopintojen lisäksi hankittava kasvatusopillista koulutusta ja harjoitusta erityisten ohjeiden mukaan.

2) *Ammattikoulujen*

opettajien valmistus on järjestettävä samojen periaatteiden mukaan kuin kansalaiskoulun opettajain valmistus, jolloin ammattiopiston käyminen sekä siihen liittyvä kasvatusopillinen koulutus ja opettajaharjoittelu on katsottava yleiseksi opettajan pätevyysvaatimukseksi, mutta erikoisaineissa voidaan vaatia opintoja korkeakouluissa sekä kasvatusopillista koulutusta ja opettajaharjoittelua.

3) *Lukion ja ammattiopistojen*

opettajien pätevyysvaatimukset Ovat yleensä samat kuin kansalaiskoulun erityisaineiden opettajien pätevyysvaatimukset. Kaikilta ammattiopistojen opettajilta on erikoisopintojen lisäksi vaadittava kasvatusopillista koulutusta ja opettajaharjoittelua.

4) *Opettajakasvatusta*

johtamaan ja valvomaan on asetettava erityinen opettajakasvatusosasto Kouluhallitukseen. ,

Kustannukset.

Valtio ylläpitää

- a) lukiot ja ammatilliset koulut;
- b) kustantaa kansalaiskoulun erikoisaineiden opetuksen;
- c) osallistuu maalaiskuntien kansalaiskoulun yleiskustannuksiin entiseen tapaan, samalla kuin kaupunkikuntien saamaa valtioapua on huomattavasti lisättävä;
- d) palkkaa kouluhallituksen ja kansalaiskoulujen tarkastajat ja erityisneuvojat.

Kunnat:

- a) maksavat valtion tukemina kansalaiskoulun kustannukset;
- b) suorittavat koululautakuntien ja kouluneuvostojen kustannukset;
- c) palkkaavat mahdolliset kunnalliset kansalaiskoulujen tarkastajat (suurimmat kaupungit).

Hallinto:

1) Koululaitosta johtaa kouluhallitus, jossa on a) kansalaiskoulu-osasto, b) ammattikouluosasto, c) lukio-osasto, d) vapaan kansansivistystyön ja kirjastotoiminnan osasto, sekä e) ruotsinkielinen osasto ja f) opettajakasvatusosasto.

2) Kansalaiskoululaitosta johtavat kunnalliset koululautakunnat sekä alueelliset kansalaiskoulujen tarkastajat, joiden tarkastuspiirit on saatava niin pieniksi, että tehokas opetustyön valvominen ja ohjaus on mahdollista.

3) Ammatilliset koulut ja lukiot ovat välittömästi kouluhallituksen alaisia.

4) Ammatillisissa kouluissa ja lukioissa on kunnanvaltuustojen valitsema kouluneuvosto valvomassa niiden toimintaa.

Koulu ja vanhemmat.

Koulujen johdon, opettajien ja koululaisten vanhempien yhteistyötä on kehitettävä luottamuksellisten suhteiden ja kasvatuksellisen yhteisymmärryksen aikaansaamiseksi.

III. TIETEEN EDISTÄMINEN.

Jokaisen kansan kehityksessä on tiede suuntaa antava, ajatusmaailmaa syventävä ja henkistä sekä aineellista kulttuuria edistävä tekijä. Tieteellinen tutkimustyö on kuitenkin kohdannut henkisiä ja aineellisia vaikeuksia. Tiede on joutunut taistelemaan suuria ennakkoluuloja vastaan. Usein se on alistettu palvelemaan sille vieraita päämääriä, joita sille ovat sanelleet kansallinen valloitushalu tai poliittinen vallanhimo. Taloudelliset vaikeudet taas ovat estäneet tieteellistä tutkimustyötä pääsemästä niihin tuloksiin, joita se ulkonaisesti edullisissa olosuhteissa olisi voinut saavuttaa. Kokemus on osoittanut, että kulttuurityön alalla pienikin kansa voi tehdä ihmiskunnalle suuria palveluksia ja itsensä huomatuksi; se voi lunastaa itselleen osuuden ihmiskunnan henkisten arvojen vaalimisessa, kaiken inhimillisen tutkimustyön suojelemisessa ja kehittämisessä. Mutta totuuteen pyrkimyksen välttämättömänä edellytyksenä on tieteellisen tutkimuksen ehdoton vapaus. Yhteiskunnan tehtävänä on taata tämä vapaus. Yhteiskunnan on myös tuettava tieteen harjoittamista taloudellisesti, tapahtukoon se humanististen tieteiden alalla kansan henkisen elämän kehittämiseksi tai sovellettujen tieteiden alalla kansan aineellisen kulttuurin edistämiseksi.

Kansanvaltaisesti hallitun yhteiskunnan kehitys vaatii ammatillisesti pätevää ja sivistynyttä virkamiehistöä. Korkeakoulukasvatuksen tulee huolehtia siitä, että se valmistaa yhteiskunnalliseen elämään, ennakkoluulottomia kansan syvien rivien taloudellisia ja sivistyksellisiä tarpeita ymmärtäviä virkamiehiä. •

Tieteellisen tutkimustyön kehittämiseksi maassamme on lisättävä korkeakoulujen opettajavoimia siinä määrin, että opetus niissä voidaan järjestää niiden luonnetta vastaavaksi, ja myös riittävän tehokkaaksi. Valtion yliopiston ja eri korkeakoulujen kirjastojen ja muiden, laitosten käydessä epäkäytännöllisiksi ja tarkoitustaan vastaamattomiksi ne eivät voi tehokkaasti palvella tutkimus- ja opetustyötä. Siksi niitä on kartutettava ja uudistettava siten, että ne vastaavat vaatimuksia niin laadultaan kuin määrältäänkin.

Yhteiskuntatieteiden opiskelu on viime vuosien kuluessa huomattavasti lisääntynyt. Näitä tieteitä varten onkin perustettu eri yliopistoihin tiedekuntia vieläpä erikoinen korkeakoulu. Samaten yhteiskunnallisten tieteiden opiskelu on yhä enemmän saanut sijaa maamme varttuneen kansan oppilaitoksissa. Olisi harkittava, eikä erityisten yhteiskuntatieteellisten tutkimuslaitosten perustaminen syventäisi näiden tieteiden tutkimista samalla kun Yhteiskunnallisen Korkeakoulun tätä työtä palvelevaa tutkimuslaitosta olisi edelleen kehitettävä.

Tutkimukset opiskelijoiden taloudellisesta asemasta vuoden 1946 lopulla osoittivat, että 59 % ylioppilaista opiskelee yksinomaan lainavaroin, 21 % lainojen ja kotoa saatujen avustusten turvin ja 20 % ansiotyöstä saaduilla tuloilla. Opiskelijoiden taloudellisen aseman turvaamiseen on yhteiskunnan kiinnitettävä vakavaa huomiota. Tässä, yhteydessä voisi tulla kysymykseen eräänlainen valtion takuujärjestelmä, jonka mukaan kaikille niille vähävaraisille ylioppilaskokelaille,, joilla ao. koulun opettajakunnan arvostelun perusteella on taipumuksia opilliselle uralle, annetaan valtion puolesta normaaleja opintokustannuksia vastaavaa velkamäärää koskeva takaussitoumus, joka velka sittemmin, asianomaisen suoritettua loppututkinnon, maksettaisiin, valtion puolesta joko kokonaan tai osittain, riippuen asianomaisen opintosaavutuksista. Paitsi tätä taloudellista tukea, olisi opiskelijoille varattava tilaisuus opintovälineiden hankintaan oikeuttaviin stipendeihin.

Opiskelijoiden heikosta taloudellisesta asemasta on johtunut heidän usein varsin kurjat asunto-olonsa. Siksi olisikin pyrittävä valtion tukemana rakentamaan erityisiä ylioppilasasuntoloita, joissa olisi tilaisuus myös ruokailuun. Epäsäännöllinen terveydenhoito johtuen edelleen kireästä taloudellisesta asemasta on aiheuttanut vaikeita

sairauksia opiskelijanuorisossamme. Opiskelijoille olisikin varattava tilaisuus maksuttomaan lääkärintarkastukseen ja vaikeissa, pitkäaikaisiksi todetuissa sairaustapauksissa myönnettävä helpotusta lääkärinmaksujen suorituksessa. Tässä yhteydessä voitaisiin ajatella kunkin korkeakoulun omaa lääkäri- ja terveyshoitoa, jonka kustannuksiin valtio osallistuisi. Ylioppilaskuntien on omalta osaltaan osallistuttava kustannusten suorituksiin.

Suomen Akatemiasta annetun lain mukaan varataan vuosittain seitsemänkymmentäviisi apurahaa tieteiden edistämiseen. Vaikka tämän lain turvin nuoret, lisenssiaattitutkintoihin valmistuvat tieteenharjoittajat voivat saada apurahoja tutkimustyötään varten, ovat kuitenkin väitöskirjojen suuret kustannusvaikeudet usein esteenä työn valmistumiselle ja julkisuuteen saattamiselle. Kullekin korkeakoululle olisi pyrittävä myöntämään painatusapurahat niin suuriksi, että jokainen väitöskirja, jolla on huomattava tieteellinen arvo, vapauttaisi kirjoittajansa painatuskulujen suorittamisesta.

Dosenttien ja assistenttien palkkataso on aiheuttanut sen, että monet heistä ovat olleet pakoitettuja hakeutumaan käytännöllisen elämän aloille voimatta käyttää kykyjään tieteelliseen tutkimustyöhön. Jotta vältettäisiin kato tiedemiestemme keskuudessa ja taattaisiin tieteen kehitys, olisi näiden tutkijain palkkaus saatava riittävän suureksi, jotta he voisivat keskittyä ensisijaisesti tieteelliseen työhön.

Professorien palkkausta on niinikään parannettava ja yliopiston opettajien lukua lisättävä, jotta professorit entistä enemmän voisivat antautua tutkimuksilleen, koska nykyisin aivan liian paljon heidän ajastaan kuluu käytännöllisten töiden hoitoon.

Tieteellisten tutkimusten saattamiseksi julkisuuteen on maamme tieteellisten yhdistysten julkaisutoimintaa voimakkaasti tuettava.

Tieteellisen tutkimustyön tulokset eivät kuitenkaan saa jäädä vain tiedemiesten yksinomaisuudeksi. Tietoon pyrkivän vähäväkisen kansanosankin on päästävä osalliseksi sen kirkkaasta valosta. Sen tiedonhalun tyydyttämisessä on kansantajuistieteellisellä luentotoiminnalla varsin hedelmällinen vaikutus. Olisikin toivottavaa, että yliopistojen ja korkeakoulujen opettajat osallistuisivat vapaitten sivistysjärjestöjen suorittamaan henkiseen syvämuokkaukseen. Myötemielisessä yleisessä mielipiteessä löytävät tiedemiehet uskollisia ystäviään ja varmasti myös oman työnsä tulevat kehittymisen mahdollisuudet.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

A, Opiskelijat.

Maamme opiskelevan nuorison taloudellisen aseman parantamiseksi •valtion on

1) luotava takuujärjestelmä, jonka mukaan kaikille niille vähävaraisille ylioppilaskokelaille, joilla ao. koulun opettajakunnan arvostelun perusteella on taipumuksia opilliselle uralle, annetaan valtion puolesta normaaleja opintokustannuksia vastaavaa velkamäärää koskeva takaussitoumus, joka velka sittemmin, asianomaisen suoritettua loppututkimnon, maksettaisiin valtion puolesta joko kokonaan tai osittain riippuen asianomaisen opintosaavutuksista;

2) myönnettävä opintovälinestipendejä;

3) rakennettava oppilasasuntoloita;

4) osallistuttava yleisestä opiskelijain lääkärintarkastuksesta ja mahdollisesta pitkäaikaisesta hoidosta aiheutuviin kustannuksiin.

B. Nuoret tieteen harjoittajat.

Nuorten tieteen harjoittajien tutkimustyötä valtion on edistettävä myöntämällä apurahoja sekä tutkimustyöhön että väitöskirjojen julkaisemiseksi.

C. Yliopistojen ja korkeakoulujen opettajat.

Yliopistojen ja korkeakoulujen opettajien suorittamaa tieteellistä työtä valtion on tuettava

1) korottamalla korkeakoulujen opettajien palkkatasoa;

2) lisäämällä opettajien lukumäärää, jotta tieteellinen tutkimustyö ei häiriintyisi käytännöllisten asioiden hoidosta.

D. Tieteelliset laitokset, julkaisutoiminta ja »yliopiston laajennus».

Tieteiden harjoittamista ja sen tuloksien levittämistä varten valtion on varattava entistä enemmän määrärahoja

1) kirjastojen sekä tieteellisten laitosten täydentämiseen, laajentamiseen ja uusimiseen;

2) tieteellisen julkaisutoiminnan tukemiseen;

3) laajoja kansankerroksia varten tapahtuvan luento- ja julkaisu-toiminnan laajentamiseen.

IV. KIRJALLISUUDEN EDISTÄMINEN.

1. Vasta-alkavien kirjailijoiden ohjaaminen.

Harrastuspiiri ja toimikunta.

Luovan kaunokirjallisen ja runouden harrastuksen edistämiseksi työväestön keskuudessa muodostaa Sos.-dem. Puolue yhdessä Sos.-

3 — *Alustuksia.*

dem. Työläisnuorisoliiton kanssa kirjallisen harrastuspiirin. Piirin tarkoituksena on auttaa ja opastaa kirjallisia harrastuksia omaavia puolueen ja nuorisoliiton jäseniä sekä yleensä vähävaraisia lahjakkaita luovaa kirjallisuutta harrastavia yksilöitä, sekä tukea heidän pyrkimyksiään päästä korkeampiin saavutuksiin luontaisten taipumustensa mukaisella erikoistumisella. Työväen Akatemian Toveriliiton piiristä on noussut monia lahjakkaita kirjailijoita. Yhteistyö näiden järjestöjen kesken olisi saatava kiinteäksi, ja työväenjärjestöjen tulisi kaikin keinoin tukea niiden toimintaa.

Kaunokirjallisten ja runouden OÄ-harrastusnäytteiden käsittely on keskitetty koko maan käsittävälle toimikunnalle, jonka jäsenet valitsee tehtävänsä Sos.-dem. Puolueen ja Sos.-dem. Työläisnuorisoliiton toimikunnat.

Harrastuspiirin toimikunta määrittelee eri kirjallisen harrastustoiminnan alat sekä myöntää sille lähetettyjen kirjallisten harrastusnäytteiden perusteella harrastusmerkin sekä näytettä vastaavin lausunnoin harrastustodistuksen, joka oikeuttaa omistajansa merkin kanton. Harrastuspiirin toimikunnan keskuudestaan valitsemat eri kirjallisten alojen kirjeenvaihtajat antavat pyydettyä neuvoja ja ohjeita, jotka ovat tarpeellisia harrastusnäytteiden valmistamiseksi tai harrastusmerkin jo saaneiden kehityksen edistämiseksi. Määrättyyn tasoon päässeelle harrastelijalle myöntää toimikunta uusien kirjallisten näytteiden perusteella ansiomerkin sekä sitä vastaavan ansiotodistuksen.

#

2. Toimivien kirjailijoiden työn tukeminen.

Kirjallisuutemme taso, dramatiikkaa lukuunottamatta, on tunnetusti verraten korkea. Tämä ei suinkaan johdu siitä, että valtio olisi kirjallisuutta hellitellyt, pikemminkin voi sanoa tason syntyneen epäkiitollisten olojen uhallakin. On muistettava, ettei ainoakaan suomalainen kirjailija, Arvid Järnefeltiä lukuunottamatta, ole selviytynyt luomisvoimaiseen vanhuuteen, mikä ilmiö esim. Ranskassa on yleinen. Useimmat kirjailijoistamme, Aleksis Kivistä Kaarlo Sarkiaan saakka, ovat sortuneet ylivoimaisiin vaikeuksiin jo varhaisessa keski-ikässä. Ei ole mahdollisuuksiemme rajoissa kuvitella, mitä nuo uupuneet kirjailijat olisivat pystyneet kansallemme lahjoittamaan, jos heidän taloudellinen asemansa olisi ajoissa järjestetty eikä heidän olisi tarvinnut kuluttaa itseään arvottomissa sivupuhissa.

Voimaan tulleista, ns. akademia-apurahoista pääsevät vain harvat kirjailijat osallisiksi. Enemmistö työskentelee edelleen ylivoimaisten taloudellisten vaikeuksien rasittamina.

Kun Akatemiaan valitaan yksi kirjailijajäsen, jonka oman luomistyönsä ohella tulee huolehtia suomenkielen viljelystä ja ohjata nuorten kirjailijoiden yrityksiä, on menty liian suuriin vaatimuksiin. Vapautettakoon ko. akateemikko tästä velvollisuudesta, jota hän ei. kuitenkaan pysty täyttämään, tai sitten perustettakoon tarpeellisen: laaja kieliakatemia, jossa suomenkielen tutkijat saisivat tarpeellisen; laajan edustuksen.

Apurahat jaetaan seuraavasti: 7 stipendiä kypsyneille kirjailijoille, 5 vuodeksi ja nuorille 1 vuodeksi. Nuori kirjailija ei kuitenkaan voi luoda teostaan sen nopeammin kuin kypsyneempikään, joten tämä lainkohta jää kirjailijoille täysin käsittämättömäksi.

Stipendin saaminen ei kirjailijalle merkitse ainoastaan tunnustusta vaan myöskin velvoitusta. Hänen on sen avulla pyrittävä kehittämään itseään yhä pystyvämmäksi suuriin suorituksiin. Olisi asianmukaista, että nimenomaan nuorille, vielä kehitysvaiheessa eläville stipendiaateille asetettaisiin määrättyjä velvoituksia. Niinpä voitaisiinkin asettaa ehto, että hänen on oleskeltava määrätty aika — esim. 1/5 tai 1/2 stipendiaattiajastaan — ulkomailla.

Eräs kaikkein pätevimmistä keinoista kirjallisuuden tukemiseksi on kirjailijakotien rakentaminen. Voitaisiin pystyttää kohtuullisen suuria omakotitaloja asutuskeskusten liepeille ja luovuttaa ne sitten ansioituneille kirjailijoille pitkäaikaisin sopimuksin. Tehtävä kuuluu ennen kaikkea valtiolle, mutta mikään ei estä myöskään kaupunkikuntia siitä.

Eräänä epäoikeudenmukaisuutena kirjailijoita kohtaan on, että kuka tahansa saa maksuttomasti lainata heidän teoksiaan yleisistä kirjastoista, ja siten vähennetään muutenkin pientä ostajakuntaa. Luultavasti ei kuitenkaan niillä, jotka muodostavat kirjastojen lainajakunnan ytimen, ole mitään pientä maksua vastaan; päinvastoin tällä tavoin ehkä voitaisiin vähentää tarpeettomien roskakirjojen yletöntä lainausta. On selvää, että lainaajan suorittaman korvauksen tulisi olla niin kohtuullinen, ettei se estäisi ketään järkevissä puitteissa tapahtuvasta lueskelusta. Tuotto voitaisiin luovuttaa Suomen Kirjailijaliitolle käytettäväksi luovan kirjallisuuden tukemiseksi. Kirjastojen velvollisuutena tuleekin olla yleisön tutustuttaminen ennen kaikkea suomalaiseen kirjallisuuteen.

Vanhetessa ja menettäessään luomisvoimansa kirjailija joutuu täysin turvattomaan asemaan. Voitaisiin esittää nykypäiviltäkin hyvin; surullisia kertomuksia, miten tällainen kirjailija — lääkärin lausunnon mukaan — kituu suoranaaisesti nälässä. Asemamme kulttuurivaltiona ei salline heidän sijoittamistaan kunnalliskotiin, missä heiltä puuttuu täydellisesti mahdollisuudet viettää henkisen tasonsa

mukaista elämää. Näin olisi perustettava erikoisia vanhuudeneläkkeitä.

Samalla kun yhteiskunta velvoitetaan antamaan taloudellista tukeaan kirjailijoille on myös eri järjestöjen kiinnitettävä asiaan huomiotaan. Nimenomaan yhteiskunnallista ja työväenhenkistä kaunokirjallisuutta tukemaan ja elvyttämään on vedettävä koko maamme ammatillinen liike.

Edellä esitetyn perusteella puoluekokous päättää:

Valtion

on toimivien kirjailijoiden työn tukemiseksi

- a) lisättävä myöntämiensä apurahojen lukumäärää ja suuruutta;
- b) annettava etupäässä nuorille kirjailijoille stipendejä ulkomaisia opintomatkoja varten;
- c) turvattava kirjailijoiden asunto-olot rakentamalla omakotitaloja ja luovuttamalla ne kirjailijakodeiksi;
- d) myöntämällä riittäväänsuuruisia kirjailijaeläkkeitä.

3. Kirjojen kustantaminen ja levittäminen.

Hyvän kirjallisuuden kustantamista vaikeuttavat maassamme pienet olot. Hyvällä kirjallisuudella on niin vähän lukijoita, että tämän kirjallisuuden kustantaminen ei yleensä kannata. Siksi olisi hyvää kirjallisuutta saatava julkaistuksi osittain valtion tuen turvin ja osittain siten, että suurten sivistysjärjestöjen toimesta ja välityksellä hyvälle kirjallisuudelle järjestettäisiin tarpeellinen levikki esim. ennakkotilausten puitteissa. On kuitenkin vältettävä kustannustoiminnan joutumista monopoliyritykseksi, koska se johtaisi rajoittuneeseen yksipuolisuuteen ja muodostuisi esteeksi sille sivistystyön henkiselle vapaudelle, mitä kustannustoiminta omalta osaltaan toteuttaa.

Yleistä kirjallisuuden harrastusta olisi edistettävä siten, että pyritäisiin julkaisemaan helppolukuista ja helppotajuista tieto- ja kaunokirjallisuutta, jolla tavalla voitaisiin myös taistella ala-arvoista kirjallisuutta vastaan. Erityistä sivistysarvoa omaavien vieraskielisten kirjojen käännöstyötä olisi edistettävä käännöspalkkioilla. Nykyinen kustannuslainsäädäntö ei ole tarkoitustaan vastaava eikä riittävän selvästi määrittele kustantajien ja kirjailijoiden välisiä suhteita. Siksi olisi saatava aikaan lainsäädäntö, joka paremmin määrittelee näiden kahden yrittäjäryhmän väliset oikeudet. Kustannustoiminnan edistämiseksi olisi myöskin perustettava erityinen keskuselin, joka valvoo kustannustoiminnan suuntaa ja yleisen kirjailijatoiminnan tarkoituksenmukaisuutta.

Kirjallisuuden levittämisessä on epäkohtia, jotka osittain johtuvat kangistuneesta kirjakauppa järjestelmästä. Kun kirjojen levittäminen on tärkeä kulttuuritehtävä, olisi asian järjestämiseen kiinnitettävä vakavaa huomiota. Kyvyttömät kirjakauppiaat olisi vaihdettava alansa hallitseviin, ammattitaitoisiin henkilöihin. Kirjakauppaoikeuksien jakamisessa on noudatettava tasapuolisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Tarpeellinen kilpailu kirjojen myynnissä kohottaisi kirjojen levikkiä. Niiden tarjonta olisi kohdistettava entistä enemmän koteihin ja työpaikkoihin.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

A. *Kustannustoiminta.*

1) Kirjojen ja lehtien kustannustoimintaa on maassamme harjoitettava kustannustoiminnan kulttuuritehtävälle välttämättömän henkisen vapauden pohjalla; valtion mahdollisia monopoolipyrkimyksiä on vastustettava.

2) On aikaansaattava uusi, kustantajain ja kirjailijoiden oikeuksia tarkoin määrittelevä kuatannuslaki, joka — mikäli mahdollista — on samansisältöinen kaikissa pohjoismaissa;

3) Ala-arvoisen kirjallisuuden kustantamista on rajoitettava hyvän kirjallisuuden halvoilla massapainoksilla, sivistysjärjestöjen toimeenpanemalla propagandalla hyvän kirjallisuuden käytön edistämiseksi ja valtion turvin;

4) Kustantajain ja sivistysjärjestöjen keskinäinen yhteistyö on saatava läheisemmäksi päämääränä kansansivistystä kohottavan kirjallisuuden julkaiseminen ja käyttö;

5) Kustannustoiminnan suuntaa ja kirjailijatoiminnan tarkoituksenmukaisuutta valvomaan ja edistämään on perustettava keskuselin, jossa molemmat ryhmät ovat tasapuolisesti edustettuina.

B. *Kirjallisuuden myynti ja kirjakauppiaat.*

1. Kirjallisuuden tarjontaa on tehostettava:

a) tihentämällä myyntiverkostoa etenkin etäisimpiin seutuihin nähden;

b) järjestämällä henkilökohtainen myynti työpaikoilla;

c) aikaansaamalla terveellistä kilpailua paikallisten myyjien kesken;

d) peruuttamalla kirjakauppaoikeudet kyvyttömiltä kirjakauppiailta ja antamalla ne toimekkaammille nuorille henkilöille.

2. Kirjakauppaoikeuksien myöntäminen on saatava tasapuoliseksi, niin että myös yhteisöt, joiden takana on suuret jäsenjoukot, voivat oikeuksia saada.

3. Kaikki maan sivistysjärjestöt on organisoitava sivistyksellisessä ja myös puhtaasti myyntiteknisessä mielessä hyvän kirjallisuuden levittämiseen.

4. Kirjallisuuden levittämisen tehostamiseksi ja valvomiseksi on perustettava erityinen keskuselin.

4. Sosialidemokraattisen lehdistön suhtautuminen kulttuurikysymyksiin.

Nousevan yhteiskuntaluokan orgaanina, jonka tehtävänä on vähä-
väkisten kansanosain valmentaminen osallistumaan yhteiskunnalli-
seen työskentelyyn ja koko kansan kohottaminen aikaisempaa kor-
keammalle kulttuuritasolle, sosialidemokraattisen lehdistön erityisenä
velvollisuutena on löytää ja omaksua todella myönteinen ja tehokas
ote kaikkien kulttuurikysymysten käsittelyssä. Sen periaatteellisenä
ohjenuorana tulee olla Sosialidemokraattisen Puolueen omaksuma
kulttuuripoliittinen ohjelma, sen periaatteiden edistäminen, tukemi-
nen ja edelleen kehittäminen sekä toisaalta kaiken sen tinkimätön ja
voimaperäinen vastustaminen, joka tähtää kansan alempien luokkien
eristämiseen sivistyselämän eri puolista. Perustavin askel tähän sen
seikan toteamisessa, että sosialidemokratian eräänä kaikkein ratkaise-
vimpana aseena uuden yhteiskunnan luomistyössä on kansan laajojen
piirien kulttuuritason voimakas kohottaminen ja että vain todella
tehokas kulttuurielämän eri puolien esiin vetäminen ja puolueemme
kulttuuripoliittisen ohjelman toteuttamispyrkimys voi johtaa tähän.

Voidakseen näitä periaatteita käytännössä tehokkaasti toteuttaa
socialidemokraattisen lehdistön on päästävä jatkuvasti kehittymään.
Puoluelehtiemme taloudellisen aseman parantamiseen on sen vuoksi
kiinnitettävä myös tästä syystä mitä vakavin huomio ja sopivan
keskityksen ja organisaation avulla luotava johdonmukainen ja selvä
suunnitelma ajatuksen toteuttamiseksi. Tämän ohella on lehtien työ-
skentelyn helpottamiseksi nimenomaan kulttuurikysymyksiä Yhtey-
dessä pyrittävä puolueen keskusjohdosta päin luomaan uusia edelly-
tyksiä mm. siten, että puolueen tietotoimiston kautta välitetään sopi-
vaa aineistoa lehdistölle kulttuurikysymysten käsittelyä varten. On
korostettava sitä monesti vielä hämäräksi jäänyttä tosiasiaa, että
sivistyselämän käsittelyyn käytetty palstatila on itse puolueenkin
kannalta katsoen voimakkaasti myönteistä, ja että aivan samalla, ta-
valla kuin fyysisen kulttuurin käsittelyyn nykyaikainen leh⁴i varaa
huomattavan sekä tilan että työvoiman, on myös henkisen kulttuurin
alalla näin tehtävä. Toimitusten olisi pyrittävä hankkimaan päteviä
asiantuntijoita kaikilta kulttuurielämän aloilta, saatava heidät kiin-
nitetyiksi sopivasti lehden piiriin ja siten tehokkaaseen yhteistyöhön

toimituksen ja sen kulttuuriasioita hoitavan toimittajan kanssa. Myös nykyisiin graafillisiin mahdollisuuksiin toimitusten olisi kiinnitettävä tähänastista paljon suurempaa huomiota. Tärkeintä ja välttämättömintä on joka tapauksessa se, että lehdistö itse aktiivisesti järjestää kulttuurikysymysten käsittelyn tehokkaaksi.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

1. Puoluelehdistön taloudellisen asemari vakauttamiseksi on luotava yhtenäinen suunnitelma ja tämän suunnitelman toteuttamista suorittamaan ja valvomaan on asetettava erityinen elin.

2. Kulttuurikysymysten käsittelyn tehostamiseksi lehdistössä on Työväen Sanomalehtien Tietotoimiston yhteyteen järjestettävä elin, jonka tehtävänä on yhtenäisten ohjeiden laatiminen toimitusten käyttöön, sopivan aineiston hankkiminen käyttäen tämän elimen apuna mahdollisimman pätevää asiantuntemusta niin kirjallisuuden, taiteen, tieteiden kuin muunkin sivistyselämän eri kysymysten esittelyssä.

3. Kulttuurikysymysten käsittely on toimituksissa keskitettävä asiantuntijain avustamana toimivalle henkilölle, jonka nimenomaisena tehtävänä on huolehtia siitä, että lehti edustavalla ja tehokkaalla tavalla pyrkii edistämään ja tukemaan puolueen kulttuuripoliittista ohjelmaa ja sen puitteissa käsittelemään myös päivänkohtaiset sivistyselämän kysymykset.

4. Taloudellisesti vauraampien sosialidemokraattisten lehtien johdoille on voimakkaasti tähdennettävä sivistyselämän käsittelyn tärkeyttä puoluelehdistössä.

V. TAIDEOHJELMA.

1. Kuvataide.

Jokainen kansa ja yhteiskuntaluokka on yleensä pyrkinyt ilmaisemaan sisäisimmät elämäntuntonsa ja hartaimmat toiveensa myös kuvataiteen muodossa. Köyhä, harmaa ja lohduton olisi sellaisen yhteiskunnan elämä, jolle kuvataide olisi vieras. Kuvataiteen harrastaminen, sen ymmärtäminen ja suosiminen on jokaisen yhteiskunnan ja jokaisen luokan kulttuuritason tärkeä mittapuu.

Se, että kuvataide on näihin asti jäänyt verraten vieraaksi maamme työväenluokalle, on ilmauksena vain siitä historiallisesta asemasta, jossa työväenluokkamme näihin asti on ollut. Elämän välttämättömiä aineellisten edellytysten hankkiminen sekä yhteiskunnallisten oikeuksien puolustaminen on pakostakin jokseenkin kokonaan varannut

työväestön mielenkiinnon. Viime aikoina on kuitenkin ollut havaittavissa taideharrastusten heräämistä myös työväestön keskuudessa, mikä puolestaan kuvastaa työväestön aseman muuttumista ja uuden elämäntunnon heräämistä sen keskuudessa. Tätä harrastusta olisi työväenjärjestöjen syytä pyrkiä edelleen vahvistamaan. — Taide-teosten kalleuden vuoksi työväestö vain harvoissa tapauksissa voi hankkia koteihinsa kunnollisia maalauksia tai veistoksia, ehkä hiukan useammin graafillisia töitä, joita valmistaessaan taiteilijoiden ei liene mahdotonta enemmän kuin ennen pitää silmällä myös työväestön ostokykyä. Mutta työväen erilaisten järjestöjen olisi syytä pyrkiä poistamaan kokous- ym. huoneistojensa seinien kolkkoutta ja autiutta arvokkailla taideteoksilla. Yleisen taideharrastuksen herättämiseksi ja kehittämiseksi olisi aikaansaattava yhteisiä tutustumiskäyntejä näyttelyihin ja museoihin pätevien oppaiden johdolla. Olisi myös järjestettävä asiasta esitelmää ja kuvaesityksiä kerhoissa ja kokouksissa sekä pantava toimeen kiertäviä taidenäyttelyjä. Samalla kun valtio ja kunnat velvoitetaan huolehtimaan yleisen taidekasvatuksen mahdollisuuksista, on eri järjestöjen kiinnitettävä jäsenistönsä kehitykseen entistä enemmän huomiota ottamalla mm. ohjelmaansa taidesivistys.

Joskin taloudelliset seikat ovat tähän asti-liiankin suuressa määrin olleet edellytyksenä taideharrastuksen leviämiseen ja syventämiseen, niin kokemus on osoittanut, että taiteen ei suinkaan tarvitse olla mikään rikkaiden etuoikeus, vaan että vähävaraisetkin aivan hyvin voivat harrastaa taidetta. Jotta taide yhä voisi kehittyä ja taideharrastus levitä kansamme keskuudessa, olisi taiteilijoiden kuitenkin entistä enemmän kehitettävä itseään yhteiskunnassa esiintyvien aatevirtausten ymmärtämiseen. Taiteilijoiden yhteiskunnallinen elämänläheisyys antaisi uusia aihepiirejä ja toisi taiteelle uusia ystäviä.

Kaikessa taidepolitiikassa on kuitenkin otettava huomioon, että taide viihtyy parhaiten vapauden ilmapiirissä ja että pakko aina on merkinnyt taiteen rappiota. Kun kokemus on osoittanut, että taide itsestään kehittyä ajan mukana ja kun taiteen rikkaus aina on elävän kulttuurin merkki, on taiteelle turvattava sen työskentely vapaus. Taiteilijoille olisi senvuoksi varattava työmahdollisuudet mm. asianmukaisine ateljeehuoneineen. Kunnallisen rakennustoiminnan puitteissa tarjoutuu mahdollisuudet tämän vaatimuksen toteutumiselle. Valtion on puolestaan varattava taideteosten verotuksen tuotto elävän taiteen tukemiseen. — Valtion ja kunnan on varattava osa, esim. 2 % julkisten rakennusten rakennuskustannuksista taiteelliseen koristamiseen, kuten eräissä maissa tapahtuu. *

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

A. Yleinen taidekasvatuksen suunta.

Valtion ja kuntien on entistä enemmän tuettava kuvataiteita sekä niitä koskevia kulttuuripyrkimyksiä:

1) hankkimalla julkisille paikoille sekä julkisiin laitoksiin kuten kouluihin, kirjastoihin, edustavampiin asemasaleihin, teatteri- ym. rakennuksiin taideteoksia;

2) sijoittamalla julkisten kokoelmien sellaiset teokset, joita ei tilanpuutteen vuoksi voi asettaa näytteille, yleisiin laitoksiin sekä museoihin, varsinkin maaseudulle;

3) tekemällä taideostoja edelläesitetyssä tarkoituksessa;

4) tukemalla sivistys- ja muiden järjestöjen esitelmä- ym. toimintaa taideharrastuksen herättämiseksi sekä taidekerhojen toimintaa esim. esitelmä- ja matkakustannusten peittämiseksi;

5) käyttämällä veikkausvaroja myös urheilukenttien taiteelliseen somistamiseen;

6) valitsemalla työväestön edustajia valtion ja kuntain taidekysymyksiä käsitteleviin elimiin. Näiden elimien tulee olla yhteistyössä myös taiteilijoiden ammatillisten järjestöjen kanssa.

B. Luovan taiteen tukeminen.

Taiteilijoille on turvattava työskentelymahdollisuudet

1) varaamalla taiteilijoille asianmukaiset ateljeehuoneet;

2) antamalla taloudellista tukea taiteilijoille apurahojen ja matkaavustusten muodossa.

2. Näyttämötaide.

Näyttämötaide on aina ollut työväen kulttuuriharrastusten joukossa huomattava tekijä johtuen pääosaltaan siitä, että sen on ollut helpointa mukautua joukkoliikkeen järjestömuotoihin. Näyttämöharrastusten edeltäjänä on mainittava vireä iltama- ja juhlatoiminta, jota työväestön keskuudessa oli jo kauan ennen varsinaisten näyttämöiden perustamista. Vuonna 1882 aloitti toimintansa Tampereen työväen laulu-, soitto- ja näytelmäseura, jota on pidettävä ensimmäisenä yrityksenä vakinaistaa työväen taideharrastuksia ja myöskin v. 1901 perustetun Tampereen Työväen Teatterin alkutekijänä. Tämä yhtymä ja Pumpulitehtaan työväen näytelmäseura ovat olleet työväen näyttämöiden edeltäjäinä. Työväenyhdistysten ja ammattiosastojen huvitoimikunnat pitivät jatkuvasti vireillä työväestön näyttämöharrastuksia pienemmässä mittakaavassa. Näin aloitettu harrastus levisi jatkuvasti ja saavutti varsin laajan kannatuksen.

Tältä ajalta ovat lähtöisin ne monet maamme työväen teatterit ja näyttämöt, jotka ovat jo saavuttaneet 45 vuoden iän.

Maaseudun oloissa on näyttämötaiteella ollut suuri merkitys varsinkin maaseudun rajoitetun sivistyselämän kohottajana ja kansan syvien riven kulttuuritarpeiden tyydyttäjänä. Paikkakunnalliset näyttämöharrastukset ovat osaltaan ohjanneet nuorisoa jalostettuun vapaa-ajan käyttöön ja estäneet heitä hakeutumasta ala-arvoisen huvittelun pariin. Maaseudun ja kaupunkien työväentalot ovat aina tarjonneet näyttämöille suojan ja muutakin taloudellista tukea. Kun tällä hetkellä on maassamme tuhatkunta työväentaloa, ja muitakin seurataloja sekä niissä useammissa näyttämötoimintaa, voidaan tämän sanoa olevan laajojen kansankerrosten ja etenkin työväestön pidentyimpiä harrastuksia.

Vuonna 1921 perustettu Työväen Näyttämöiden Liitto r.y. on omatoimisesti pyrkinyt kohottamaan ja kehittämään työväen näyttämöiden toimintaa. Liiton jäsenenä on tällä hetkellä 80 vakinaista teatteria ja näyttämöä ja n. 400 yhteistyössä mukana olevaa näytelmäseuraa. Erityisesti suuriarvoinen on liiton tekemä työ harrasteli janäyttämöiden kehittäjänä ja tukijana. Tämän erikoisjärjestön suuriarvoisen työn huomioonottaen on yhteiskunnan annettava sille riittävää taloudellista tukeaan.

Edelläesitetyn johdosta on valtion ja kuntien otettava tulo- ja menoarvioihinsa riittävä vakinainen määräraha näyttämötaiteen tukemiseksi. Määrärahan turvin on entistä voimakkaammin tuettava paitsi vakinaisia ammattinäyttämöitä, myöskin säännöllisesti toimivia puoliammattilais- ja harrastelijanäyttämöitä. Viimeksi mainittuun tarkoitukseen myönnettävät varat on käytettävä pätevien ohjaajien palkkaamiseen ja harrastelijanäyttelijöiden opastustoimintaan.

Näyttämötoimintaa tukemalla on saatava luoduksi mahdollisimman monelle paikkakunnalle omia näyttämöitä, jotka tyydyttävät sen ja lähiympäristön näyttämötaidetarpeen. Kuntien on osallistuttava näiden näyttämöiden ylläpitoon, ei yksin kotikunnan, vaan myöskin niiden kuntien, joiden alueella vakinaiset näyttämöt harjoittavat säännöllistä kiertuetoimintaa.

On pyrittävä perustamaan ja kehittämään kunnallisia näyttämöitä, joiden johdossa kaikki kansankerrokset tulevat edustetuiksi ja toiminnassa tasapuolisesti huomioonotetuiksi. Kunnallinen näyttämö ei saa muodostua esteeksi kansalaisten omatoimisille näyttämöharrastuksille, vaan on sen tuettava harrastelijatoimintaa, jotta kansan elävä näyttämötaideharrastus säilyisi ja laajentuisi.

On perustettava erityinen valtion ylläpitämä ammattioppilaitos muiden ammattikoulujen tapaan pätevien ohjaajien ja näyttelijöiden

- kouluttamista varten. Opiskelijoiden valinnan tulee perustua lahjakkuuteen. Koulun on huolehdittava säännöllisestä ohjaajien ja näyttelijöiden jatko-opiskelusta. Sen on kiinnitettävä huomiota myöskin
- » harrastelijanäyttelijöiden opiskelumahdollisuuksiin järjestämällä säännöllisin väliajoin lyhyitä harrastelijanäyttelijöiden opastuskursseja.

Nykyinen Suomen Teatterikoulu on otettava valtion hallintaan ja sen tukea nauttivaksi.

Yhteiskunnan on rohkaistava ansioituneita näyttelijöitä ja näytelmäkirjailijoita antamalla heille julkista tunnustusta, esim. opintorahojen muodossa.

Kotimaisen näytelmäkirjallisuuden syntyä on edistettävä myöntämällä ansioituneille ja kehityskelpoisille näytelmäkirjailijoille tukirahoja. Näytelmäkirjailijoiden kasvatus- ja opastustyöhön on kiinnitettävä riittävää huomiota myöntämällä kirjailijoille ja näyttämöjärjestöille määräraha keskinäistä yhteistyötä varten. Samaten on tuettava taiteellisesti täysipainoisten ulkolaisten näytelmien käännöstyötä.

- Arvostelijoiden kasvatukseen on kiinnitettävä huomiota. Heidät
- on tehtävä riippumattomaksi sanomalehdistön ym. julkisen sanan, näyttämötaidelaitosten ja järjestöjen määräämisvallasta. Arvostelun on perustuttava yksinomaan esittävän ja kirjoittavan näyttämön objektiiviseen käsittelyyn.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

A. Näyttämölaitoksen kehittäminen.

a) Valtion on edistettävä maamme näyttämötaiteen kehitystä

- 1) myöntämällä maan ammattinäyttämöille riittävä valtionapu;
- 2) tukemalla harrastelijanäyttämöiden keskuudessa tehtävää neuvonta- ja kasvatustyötä;
- 3) perustamalla erityinen ammattioppilaitos pätevien ohjaajien ja näyttelijöiden kouluttamista varten;
- 4) nimittämällä valtion näyttämötaidelautakuntaan riittävässä määrin työväen edustajia.

b) Kuntien on tuettava maamme näyttämötaidetta

- 1) avustamalla omalla paikkakunnalla toimivia näyttämöitä tai perustamalla ja ylläpitämällä kunnallisia näyttämöitä tyydyttämään paikkakunnan ja lähiympäristön tarvetta;.

2) tukemalla niissä tapauksissa, milloin paikkakunnalla ei ole omaa paikallista teatteria, ulkopuolisten vakinaisten näyttämöiden harjoittamaa säännöllistä kiertuetoimintaa.

B. Näyttämöväen tukeminen.

Valtion ja kuntien on myönnettävä näyttämöväelle vanhuuden turvaksi riittävän suuruinen eläke.

C. Näytelmäkirjallisuuden tukeminen.

Valtion on edistettävä kotimaisen näytelmäkirjallisuuden syntyä

1) myöntämällä ansioituneille ja kehityskelpoisille näytelmäkirjailijoille apurahoja;

2) tukemalla näytelmäkirjailijoiden ja näyttämöiden keskinäistä yhteistyötä;

3) tukemalla taiteellisesti täysipainoisten ulkolaisten näytelmien käännöstyötä.

3. Elokuvataide.

- Elokuva on luonteensa puolesta suuren yleisön taidetta. Sen merkitys ajanvietteenä kasvamistaan kasvaa ja jo nyt on todettu sen olevan suosituin ajanviette. Sen välillinen vaikutus yleisön henkiseen kehitykseen on nyt jo varsin suuri. Elokuvan jatkuvassa kehittämisessä onkin senvuoksi otettava huomioon sen merkitys kasvattajana ja mielihyvien muodostajana.

Suomalaiselle elokuvayleisölle on toistaiseksi tarjottu nähtäväksi pääasiassa ulkolaisia filmejä. Niiden teknillinen taso on yleensä vastannut filmille asetettavia vaatimuksia, ja myös taiteellisessa suhteessa ovat monet niistä olleet ansiokkaita. Kun kuitenkin jokainen kansa tahtoo luoda omaa menttaliteettiaan vastaavan elokuvataiteen, on suomalainenkin elokuva pyrkinyt ilmentämään oman kansansa elämää, tapoja ja ajatuksia. Kotimainen filmi onkin jo osoittautunut huomattavaksi kansan kulttuuritarpeen tyydyttäjäksi, mutta ei ole vielä päässyt sen vaatimuksia vastaavalle tasolle. Sen kehitystä ovat vaikeuttaneet taloudellinen voitonhalu ja niukat teknilliset mahdollisuudet. Kotimaisen elokuvan tason kohottamiseksi tarvitaan yhteiskunnan määrätietoisia toimenpiteitä. Yleisön kasvattaminen hyvän filmitaiteen ymmärtämiseen ja rehellinen arvostelijakunta yhdessä vaikuttavat filmin kehitykseen rinnan sen taloudellisen tuen kanssa, mitä valtion sille tulee antaa. Valtion lähimpiä tehtäviä on perustaa keskusstudioita ja -laboratorioita. Elokuvatuotantoa valvomaan olisi

asetettava opetusministeriön yhteyteen asiantuntijoista muodostettu komitea tai lautakunta. Sen tehtävänä olisi edelleen jakaa vuosittain valtion avustusrahat tuottamoille.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

A. Elokuvan tehtävä ja luonne.

1) Elokuvan on pyrittävä kehittämään suuren yleisön taiteellista makua, herätettävä sosiaalista ajattelua ja kasvatettava henkistä avarakatseisuutta;

2) elokuvan tulee olla teknillisesti korkealuokkainen sekä hengeltään terve ja rakentava;

3) elokuvan tulee, suosituksen luonteensa vuoksi, täyttää korkeatasoisen ajanvietteen vaatimus.

B. Elokvatuotannon kehittäminen ja elokuvavaltistus.

1. Filmituotannon kehittämisessä on otettava huomioon seuraavaa:

a) taide-elokuvien valmistusta on palkintojen muodossa pyrittävä kehittämään, tavoitteena korkeatasoinen ja hengeltään eheä filmi;

b) ajanviete-elokuvien valmistuksessa on pyrittävä teknilliseen valmiuteen; tyhjäsiltäisiä filmejä on vältettävä;

c) opetus- ja kulttuurielokuvien valmistamista on tehostettava ulkolaisten filmien verotusylijäämällä, valtion tukemana tai kustannuksella, tavoitteena opetuselokuvien tuotannon sosialisointi;

d) on perustettava valtion tukemana keskusstudioita ja -laboratorioita;

e) opetusministeriön yhteyteen on asetettava elokuvakomitea tai lautakunta, joka valvoo elokuvatuotantoa ja jakaa vuosittain valtion avustusrahat tuottamoille.

2. Elokuvien verotus.

a) verohelpotuksilla on tuettava kotimaisen elokuvan tuotantoa;

b) verotusjärjestelmällä on pyrittävä hyvien ulkolaisten elokuvien tuonnin lisäämiseen;

c) taiteelliset filmit olisi saatava verovapaiksi, jotta päästäisiin nykyisistä epämääräisistä kokoillan opetuselokuvista, joiden kasvatuksellinen arvo on kyseenalainen.

C. Elokvakasvatus.

Yleisön elokuvaharrastusta on kehitettävä ja syvennettävä

a) käyttämällä kouluopetuksessa opetus- ja kulttuurifilmejä ja oppilaille heidän vapaa-aikoinaan näyttämällä taiteellisesti korkeatasoisia filmejä;

b) tukemalla koulujen elokuva-laitteiden hankintaa;

c) eri kansalaisjärjestöjen keskuudessa järjestettävillä elokuvasesityksillä;

d) suomalla elokuva-arvostelijoille arvosteluvapaus, riippumattomuus sanomalehdistön ym. julkisen sanan elokuvatuottajien ja järjestöjen määräämisvallasta, — jotta he paremmin voisivat johdattaa yleisön hyvien elokuvien piiriin.

D. Elokuvateatterit.

Elokuvateatterit on pyrittävä saattamaan kuntien hallintaan, joko kuntien yksinomaista oikeutena tai eri yhdistyksille tai järjestöille myönnettävänä toimilupana.

4. Säveltaide.

Maamme työväen musiikkiharrastuksen voidaan katsoa alkaneen silloin kun tehdastyöväestö työväenliikkeen alkuaikoina, sen ensimmäisinä yhdistymismuotoina 1850—1860-luvulla perusti laulu- ja soittoseurojaan. Vuonna 1869 perustivat Helsingin Kirjaltajat oman ammattiyhdistyksensä, jonka puitteissa heti samana vuonna aloittivat toimintansa soitto-kunta ja laulukuo-ro. Nämä esiintyivät menestyksellisesti konserteissa ja juhlissa. Noina vuosikymmeninä syntyi maassamme työväenjärjestöjen toimesta useita muitakin kuoroja ja soitto-kuntia. Työväestön musiikkiharrastuksella on siis vanhat historialliset juurensa. Laulu ja soitto ovat tuoneet virkistystä elämän aherrukseen ja luoneet innostusta vaikeuksissa taistelevalle työväenliikkeelle. Yhteistunnon ilmaisijana on laululla ollut oma suuri merkityksensä. Työväenliikkeen kehittyessä ovat velvollisuudet lisääntyneet ja tehtävät jatkuvasti asettaneet uusia vaatimuksia järjestö-elämälle. Tämä on vaikuttanut haitallisesti työväestön musiikin harrastukseen. Kun kuitenkin laullulla ja soitolla yhä edelleen on virkistävä, yhteishenkeä herättävä voimansa, on niihin vapaa-ajan harrastuksina kiinnitettävä jatkuvaa huomiota. Laulun ja soiton harrastusta on laajennettava työväestön keskuudessa, sekä musiikkiharrastusta syvennettävä. Täten voidaan rikastuttaa maamme musiikki-elämää myös löytämällä uusia luovia kykyjä. Tämän päämäärän saavuttamiseksi on musiikkikasvatus aloitettava jo koulussa. Kanskouluihin on pyrittävä järjestämään soitinmusiikin alkeisopetusta ja herättämään innostusta joukko- ja kuorolauluun. Oppikoulujen on

jatkettava tätä opetusta oppilasorkesterien, kuorojen ja käytännöllisen musiikinäytteiden muodossa. Lahjakkaille oppilaille tulisi järjestää tilaisuus musiikin käytännölliseen opiskeluun. Heidä varten on hankittava instrumentteja ja tuettava heidän koulun ulkopuolellakin harjoittamaansa musiikkiopiskelua. Työväestön olisi omassa keskuudessaan perustettava rahastoja tätä koulutusta varten niissä puitteissa kuin se on mahdollista.

Kouluissa tapahtuvaa musiikinopetusta suorittamaan on kasvatettava pystyviä ja innokkaita opettajia. Heidän palkkauksensa on saatava yleistä opettajapalkkausta vastaavaksi. Suuren yleisön musiikkiharrastuksen leviämiseksi ja syventämiseksi on vakinaisten orkesterien ja kuorojen konserttitoimintaa lisättävä mm. maaseudulle tehtävillä kiertueilla. Harjoittelijaorkesterien ja kuorojen sekä muiden musiikkiryhmien toimintaa on tuettava instrumenttien hankinnalla ja taloudellista tukea ahtamalla esim. opintokerhojen avun tapaan.

Samalla kun suuren yleisön musiikin harrastuksen leviämiseksi ja syventämiseksi ryhdytään näihin toimenpiteisiin, samalla on kehitettävä korkeampaa musiikinopetusta. Suuremmissa kaupungeissa toimivien musiikkiopistojen lukua on lisättävä ja kaupunkien on taloudellisesti tuettava niiden toimintaa. Maassamme toimivan korkeimman musiikkiopiston, Sibelius-Akatemian työtä on tuettava tehokkaammin kuin vain nykyisten raha-arpa jäisten voittovaroin.

Maamme musiikkia harrastava työväestö perusti vuonna 1920 Suomen Työväen Musiikkiliiton, yhdyssiteeksi työväen laulukuorojen, torvisoittokuntien ja orkesterien kesken, niiden taiteellisen tason kohottamiseksi ja työväestön musikaalisten harrastusten kasvattajaksi. Työväen Musiikkiliitto onkin onnistunut työväestön omatoimisen musiikkiharrastuksen elvyttäjänä ja kehittäjänä. Laajalle levinneen musiikkiharrastuksen todistuksina ovat olleet suuret laulu- ja soittojuhlat, sekä nykyisin Suomen Työväen Musiikkiliiton alaisina toimivat toistasataa eri fhusiikin aloja harrastavaa järjestöä. Järjestämillään musiikkijohtajakursseilla on liitto kasvattanut laulu- ja soittojärjestöille johtajia samalla kun se on pyrkinyt jäsenistölleen hankkimaan nuottikirjallisuutta.

Maamme luovan säveltaiteen epäkohtia on ollut säveltäjien kestävämmän taloudellinen asema. Erilaisten ansiotoimien rasittamina joutuvat säveltäjät suorittamaan sävellystyönsä. Vaikeimmassa asemassa ovat ne, joiden lahjat viittaavat laajempien muotojen, kuten sinfonia-, ooppera-, oratorio- ja kamarimusiikin alalle. Suurten sävelteosten luominen vaatii vuosikausia ja nuottimateriaalin jäljentämiskustannukset nousevat useampiin kymmeneen tuhansiin markkoihin. Suurimuotoisten sävelteosten painattaminen on vaikeata paina-

tuskustannusten kalleuden vuoksi. Kun kuitenkin maan säveltaide arvioidaan ennen kaikkea laajanmuotoisten teosten laadun perusteella, on yhteiskunnan luotava säveltäjille heidän työskentelymahdollisuutensa apurahojen muodossa.

Maamme tulevaa musiikkiharrastusta ajatellen olisi kiinnitettävä huomiota myöskin suuren johtajapuutteen poistamiseen. Olisi toivottavaa, että kansakoulunopettajat entistä enemmän osallistuisivat laulukkuorjen ohjaamiseen. Yleisen kuorojohtajakysymyksen ratkaisemiseksi on entistä enemmän koulutettava päteviä johtajia ja heidän palkkauksensa on saatettava yleisen palkkauksen puitteisiin.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

A. Musiikillinen valistustyö.

Musiikin harrastusta ja tuntemusta on edistettävä:

- 1) järjestämällä kouluihin kuorjen ja orkestereiden selostavia konsertteja;
- 2) käyttämällä radiota ja musiikkielokuvaa opetuksen yhteydessä;
- 3) perustamalla kouluihin oppilasorkestereita ja hankkimalla instrumentteja musikaalisesti lahjakkaiden oppilaiden käyttöön;
- 4) järjestämällä tehdas- ja kansankonsertteja;
- 5) järjestämällä vakinaisten orkesterien ja kuorjen konserttikierueita;
- 6) tukemalla harrastelijaorkestereiden ja kuorjen sekä muiden musiikkiryhmien toimintaa taloudellisesti;
- 7) palkkaamalla päteviä laulun- ja soiton johtajia.

B. Musiikkikoulutus.

a) Valtion ja kuntien on tuettava korkeampaa musiikkiopetusta

- 1) perustamalla suurimpiin kaupunkeihin* musiikkioppilaitoksia;
- 2) antamalla lahjakkaille oppilaille opintoapurahoja ja myöntämällä vapaaoppilaspaikkoja musiikkioppilaitoksissa.

b) Valtion on edistettävä korkeampaa musiikkiopetusta tukemalla Sibelius-Akatemian toimintaa vakinaisilla valtion määrärahoilla.

C. Luova säveltaide.

Valtion on tuettava suomalaista säveltaidetta:

- 1) myöntämällä säveltäjille apurahoja ja säveltäjäeläkkeitä;
- 2) helpottamalla musiikin nuottimateriaalin painattamis- ja monistamiskustannuksia.

VI. KANSANSIVISTYSOHJELMA.

1. Nuorisotyö.

Lapsuus- ja varhaisnuoruudessa kuuluu kasvatus lähinnä vanhemmille ja koululle. Näiden rinnalla ovat varhaisnuorisojärjestöt tulleet tärkeiksi kasvatustekijöiksi, joilla on kasvatettavien iän lisäaika-työssä yhä suureneva merkitys nuorten vapaiden harrastusten herättäjinä ja ohjaajina sekä kasvatuksessa kansanvaltaiseen yhteiskunta-elämään. Siksi myös koulun tulee antaa tukensa näille nuorten vapaille harrastuksille ja olla yhteistyössäkin nuorisojärjestöjen kanssa.

Kunnallisessa toiminnassa on ollut pyrkimystä omaan nuorisokasvatukseen. Kun myös on ilmennyt tarvetta saada aikuisten sivistysharrastusten kunnallisessa avustustoiminnassa keskitystä ja näin perustaa myös kunnallisia kansansivistyslautakuntia on harkittava olisiko tarkoituksenmukaisempaa perustaa laajemmalla pohjalla toimivia kunnan kansansivistys- ja nuorisotyölautakuntia. Suotavaa olisi, että ainakin suuremmissa kunnissa palkataan erityinen ohjaaja, jolle harkinnan ja olosuhteiden mukaan annetaan tehtävä vapaan nuorisotyön, urheilutoiminnan ja kansansivistystyön alalta.

Valtion toimesta suoritettava vapaan varhaisnuorisokasvatus ja nuorisotyön ohjaus ja avustustoiminta on keskitettävä Kouluhallitukselle, jolloin se voi olla kiinteässä yhteydessä varttuneemman nuorisokasvatuksen keskuudessa tehtävän kansansivistystyön kanssa. Jotta tämä valtion toimesta tapahtuva ohjaus olisi kiinteässä yhteydessä työtä suorittaviin nuorisojärjestöihin, on Valtion Nuorisotyölautakunta säilytettävä ja sen tueksi asetettava neuvottelukunta.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

A. Koulun tehtävä.

Vapaiden varhaisnuorisokasvatuksen ja nuorisojärjestöjen työn edistämiseksi koulun tulee:

- 1) antaa tukea nuorten vapaille harrastuksille;
- 2) olla yhteistyössä nuorisojärjestöjen kanssa milloin nämä puolestaan katsovat siihen olevan aihetta; ja
- 3) opettajien velvollisuutena on hankkia itselleen nuorisokasvatuksen tuntemusta.

B. Valtion suhde varhaisnuorisokasvatukseen ja nuorisotyöhön.

Valtion tehtävänä on:

4 — Alustuksia.

1) valvoa nuorisojärjestöjen toimintaa nyt jo toimivan Valtion Nuorisotyölautakunnan avulla, jonka tueksi on asetettava laaja, kaikkia nuorisojärjestöjä edustava neuvottelukunta;

2) antaa taloudellista tukeaan nuorisotalojen, urheilukenttien rakentamiseen, urheiluvälineiden hankkimiseen ja muiden tarvittavien ulkonaisten mahdollisuuksien luomiseen.

C. Kuntien suhde varhaisnuoriso- ja nuorisotyöhön.

Kuntien tulee tukea nuorisojärjestöjen toimintaa:

1) perustamalla nuorisotyölautakuntia 1. kansansivistys- ja nuorisotyölautakuntia;

2) palkkaamalla erityisiä nuorisotyöohjaajia;

3) osallistumalla yhdessä valtion kanssa nuorisotalojen ja urheilukenttien rakentamiseen ja muiden tarvittavien ulkonaisten mahdollisuuksien luomiseen.

2. Vapaa kansansivistystyö.

Vapaan varhaisnuorisotyön välittömänä jatkona on varttuneemman nuorison ja aikuisten kasvatus eli vapaa kansansivistystyö. Sen on kohdistettava koulunsa päättäneen varttuneemman nuorison opiskeluhalon herättämiseen ja ohjaamiseen, mutta samalla pyrittävä koko elämän iän kestävien sivistysharrastusten luomiseen ja tyydyttämiseen ja vireillä pitämiseen. Vapaan kansansivistystyön on erityisesti levitettävä yhteiskunnallisessa elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja, ohjattava niihin kohdistuvaa opiskelua sekä kasvatettava yhteiskunnallista ja sosiaalista mieltä.

Kun kansamme menestyksen ja kehityksen yhtenä edellytyksenä on jatkuva vapaa kansansivistystyö, on kansanvaltaisen valtiomme tätä työtä myös voimakkaasti tuettava. Valtiolla on myös oikeus valvoa työn suoritusta. Mutta valtion on myönnettävä vapaalle kansansivistystyölle sille kuuluva liikunnanvapaus, aloitteenteko-oikeus ja annettava eri kansansivistystyöjärjestöjen ja -laitosten suorittaa työtään niiden piirien hengessä, jotka eri väestöryhmille ovat ominaisia. Samalla kun valtio omalla osuudellaan tukee vapaata kansansivistystyötä on myös kuntien tehokkaasti osallistuttava tähän toimintaan.

Vapaan kansansivistystyön käytännöllisiä toteuttajia tässä mielessä ovat a) kansantajuinen tieteellinen luentotoiminta ja opintokerhotyö, b) työväenopistot, c) kansanopistot ja kansankorkeakoulut, d) kansansivistysjärjestöt, e) kansankirjastot.

A. Kansantajuinen tieteellinen luentotoiminta ja opintokerhotyö.

Herätteitä antavana ja opiskelua suuntaavana on kansantajuinen tieteellinen luentotoiminta osoittautunut erityisen tarkoituksenmukaiseksi vapaan kansansivistystyön muodoksi varsinkin maaseutuoloissa, joissa ei aina esiinny tilaisuutta syvälliseen ja järjestelmälliseen opinnolliseen toimintaan. Järjestelmällisen opiskelun välineenä on taas opintokerhotoiminta ollut tuloksellista opinnollisen tarpeen tyydyttämisessä varsinkin siksi, että se keskinäiseen yhteistoimintaan; perustuvana ja taloudellisesti vähän vaativana on mukautettavissa, erilaisiin elämänolosuhteisiin ja liittyy elimellisesti järjestöjen toimintaan. Tämän vuoksi puoluekokous päättää

että kansantajuisen tieteellisen luentotoiminnan ja opintokerhotyön taloudellinen tuki taataan lakisääteisesti.

B. Työväenopistot.

Työväenopistoliike on kehittynyt ensisijaisesti asutuskeskusten työväestön piirissä kansansivistykselliseksi linjaksi, jonka vuosittain tavoittamien opiskelijoiden määrä on huomattavan suuri verrattuna vapaan kansansivistystyön muihin haaroihin.

Työväenopistoliike on ehtinyt suorittaa hyvin tunnustusta ansaitsevan kasvatustyön laajoissa kansalaispiireissä, osoittautuen terveltulleeksi ja käyttökelpoiseksi keinoksi vapaan kansansivistystyön yleisiin tavoitteisiin pyrittäessä.

Työväestön kunnallisen vallan lisääntyessä myös kunnallista sivistystoimintaa pyritään laajentamaan ja syventämään. Siksi onkin työväestön kunnallisen sivistystoiminnan eräänä tavoitteena pidettävä työväenopistojen saattamista kunnallisiksi laitoksiksi, joissa työväestön omia henkisiä pyrkimyksiä voidaan toteuttaa.

Opiskeluhalan vireillä pitämiseksi on työväenjärjestöjen ja työväenopistoliikkeen välisiä suhteita pyrittävä kehittämään jatkuvaan vuorovaikutukseen. Myös yhteiskunnan on annettava tukensa tämän liikkeen jatkuvalle kehitykselle.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

- 1) Työväenopistot on pyrittävä saamaan kunnallisiksi laitoksiksi;
- 2) Kuntien ja työväenopistojen keskinäisissä suhteissa on noudatettava samoja periaatteita kuin vapaan kansansivistystyön ja valtion kesken;
- 3) Työväenopistojen opetussuunnitelmissa on pääpaino pantava yhteiskunnallisen ajattelun kehittämiseen ja sen ohessa pyrittävä yleisen sivistystason kohottamiseen ja erityisesti työväestön opinnollisten tarpeiden tyydyttämiseen;

4) Työväenopistotyötä on tehtävä työväenliikkeen periaatteille ja järjestötoiminnalle myönteisessä hengessä.

C. Kansanopistot ja kansankorkeakoulut.

Maamme maalaisväestön sivistuspyrkimysten toteuttajina ovat kansanopistot ja kansankorkeakoulut saavuttaneet oman tunnustetun asemansa. Ne ovat antaneet maalaisiiuorisolle käytännöllisen elämän neuvoja ja pyrkineet herättämään, harrastusta tiedollisiin ongelmiin. Kansanopistot eivät ole kuitenkaan tyydyttävästi kyenneet tarjoamaan oppilailleen kansalaiselämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Niiden yleensä ahdas, kristillismielinen katsomustapa on ollut esteenä ennakoluulottomalle yhteiskunta-ajattelulle. Kansanopistoja olisi siksi pyrittävä kehittämään kansalaiskasvatusta edistäviksi laitoksiksi.

Kansanopistomuotoinen sivistystyö sopii myös työväenliikkeen piiriin. Työväenliikkeessä ilmennyt henkisten voimien tarve ja työläisnuorison oma pyrkimys henkisten tarpeiden tyydyttämiseen johtivat kansanopistolain puitteissa toimivan Työväen Akatemian perustamiseen. Jo 25 vuoden ajan on se toiminut menestyksellisesti työläisnuorison yhteiskunnallisen katsomuksen avartajana ja syventäjänä. Työväenliikkeen on syytä pyrkiä laajentamaan tällaista sivistystyön muotoa perustamalla useampia kansanopistoja vastaavia työläisnuoriso-opistoja. Maamme jatkuvalla yhteiskunnalliselle kehitykselle ja kansanvaltaiselle ajattelulle on välttämätöntä, että niin maalais- kuin työläisnuorisonkin vapaata opistotyötä tuetaan ja niissä opiskelleille taataan mahdollisuus yhteiskunnallisiin jatko-opintoihin.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

1) Kansanopistoissa on pyrittävä tehokkaaseen yhteiskunnallisten aineiden opetukseen ja pantava painoa yhteiskunnallisten harrastusten herättämiseen;

2) Kansankorkeakoulun käyneille on varattava mahdollisuus jatkaa opiskelujaan Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa ja muissa samantapaisissa oppilaitoksissa;

3) Kansanopistoissa ja kansankorkeakouluissa opiskelevia on julkisilla varoilla tehokkaasti tuettava, mm. siten että myös perheellisille voidaan turvata opiskelumahdollisuus.

D. Kansansivistysjärjestöt.

Varttuneemman nuorison ja aikuisten sivistysharrastukset ovat siksi moninaiset, etteivät ne: kaikki tule tyydytetyiksi vain niitä muotoja käyttäen, joita valtio lakisääteisesti tukee. Siksi tulee jatkuvasti

olemaan mitä suurin merkitys kaikella sillä moninaisella työllä, jota eri kansansivistysjärjestöt suorittavat. Niiden järjestöjen työtä on valtion ja kuntien tuettava.

Maamme työväen opinnollisen sivistystyön elvyttäjänä ja järjestäjänä on Työväen Sivistysliitto keskeisessä asemassa. Sen perustaminen on merkinnyt työväen omaehtoisen sivistystyön kehittymistä todelliseksi työväen sivistysliikkeeksi, kun se on avartanut yhteiskuntanäkemystä ja samalla muodostunut työväen harrastamia ja tarvitsemia tiedon aloja käsitteleväksi tieteenomaisiksi työmenetelmiä käyttäväksi opintotoiminnaksi. Käytännöllisessä työssä on noudatettu yleisiä kansansivistyksellisiä periaatteita, mutta siihen on myös sovellettu nimenomaan työväen sivistystyössä ja työväenliikkeessä saatuja kasvatuskokemuksia. Työväen Sivistysliiton työ on elimellinen osa työväenliikettä, sillä se lähtee työväenliikkeen tiedollisista tarpeista ja pyrkii siihen, että työväenliikkeen henkinen perusta on saatava mahdollisimman laajaksi ja kestäväksi. Vain ehdottomaan totuuteen pyrkivän arvostelun kestävät käsitykset ovat kyllin lujia työväenliikkeen taistelussa ja vain vakaumuksellinen työväki pystyy ohjelmansa toteuttamaan.

Maamme kaikkien kansansivistysjärjestöjen toiminta on omalta osaltaan kohottanut kansamme sivistystasoa, rikastuttanut sen ajatusmaailmaa ja värittänyt sen työntäyteistä elämää. Valtion on syytä jatkuvasti taloudellisesti tukea kansansivistysjärjestöjen toimintaa ja siksi kansansivistysjärjestöjen edustajista muodostettu Valtion Kansansivistyslautakunta jatkuvasti on säilytettävä niiden ja valtion yhteistyöelimenä, jossa sekä valtiolla että järjestöillä on aloitteentekooikeus.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

1) Valtion on myönnettävä jatkuvasti ja riittävästi taloudellista tukea vapaille kansansivistysjärjestöille, mutta erityisesti tuettava maamme vähävaraisten kansanosan piirissä toimivaa Työväen Sivistysliittoa.

2) Myös kuntien olisi käytettävä varoja tehokkaan paikallisen kansansivistystyön aikaansaamiseen, jota tukemaan on tarpeen vaatiessa asetettava kunnallinen kansansivistyslautakunta.

E. Kansankirjastot.

Maamme kulttuurikehityksessä on kansankirjastolaitoksella ollut varsin huomattava merkitys. Kansamme lukuhalun tyydyttäjänä ja henkisen vireyden säilyttäjänä ovat kirjastot saavuttaneet aseman, jollaisen vain harvat maat voivat esittää. Kirjallisuuden lukeminen

on muodostunut kansallemme harrastukseksi, jonka tyydyttämisestä vain yhteiset kirjastot saattavat menestyksellisesti huolehtia. Kun kirjallisuuden käyttö on kaiken opintotyön perusedellytys ja vain harvoilla on taloudellisia mahdollisuuksia hankkia tarvitsemiaan kirjoja, on maamme kansankirjastolaitos ollut mitä suurimpana taloudellisenakin apuna tietoja ja henkistä rikkautta etsivälle vähävaraiselle kansanosalle. Kirjallisuuden harrastuksen yhä kasvaessa ja jokaisen ammatti-alankin vaatiessa oman kirjallisuutensa on välttämätöntä, että kansankirjastolaitoksen toimintaa yhteiskunnan taholta entistä enemmän tuetaan.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

A. Valtion ja kunnan on edistettävä kirjastolaitosta

1) perustamalla jokaiseen kuntaan oma kirjasto. Jos kunnan alue on suuri, on huolehdittava siitä, että etäisillekin seuduille voidaan järjestää kirjoja, ehkä sivukirjastojen muodossa. Kirjojen lainaus on saatava kaikille kuntalaisille mahdolliseksi; tässä yhteydessä käytettäköön kirjastoautoja;

2) järjestämällä valtion metsätyömaille työskenteleville, merimiehille laivoissa ja merimieskodeissa ym. vastaavissa asemissa oleville tilaisuus kirjojen lainaamiseen;

3) perustamalla maakuntakirjastoja ja keskuskirjastoja myös tieteellisen kirjallisuuden tarpeen tyydyttämiseksi;

4) kiinnittämällä entistä enemmän huomiota kansankirjaston henkilökunnan koulutukseen. <

B. Kansankirjastot ja vapaat kansansivistysjärjestöt.

Koko maan kansankirjastotoimintaa tarkkailee eri kansalaisjärjestöjen edustajista muodostettu valtion kirjastolautakunta.

C. Kustannukset.

Kansankirjastojen kustannuksiin on valtion osallistuttava kuin kansakoulumenojen suorituksiin.

F. Urheilun edistäminen.

Kansamme kehityksessä on urheilulla ollut varsin suuri vaikutus. Urheilu on muodostunut niin tärkeäksi vapaa-ajan harrastukseksi, että sen jatkuvaan kehitykseen on kiinnitettävä yhteiskunnan taholta vakavaa huomiota. Maamme työväestö on jo varhain oivaltanut urheilun merkityksen fyysisen kunnon kehittäjänä ja välttämättömänä

virikistyksenä raskaan, joskus yksipuolisesti kehoa rasittavan työn vastapainona. Sitä mukaa kuin maahamme perustettiin työväenyhdistyksiä, virisi niiden piirissä vilkas urheiluharrastus. Urheilu muodostui maalinne järjestyneelle työväestölle läheiseksi ja on se aina pitänyt tärkeänä kansanurheilun herättämistä ja kehittämistä.

Maamme urheilupoliittisesta kaksijakoisuudesta johtuen on vuonna 1919 perustettu Työväen Urheiluliitto pyrkinyt toiminnassaan toteuttamaan työväenliikkeen omaksumia urheilullisia periaatteita. Sen on onnistunut kehittää maahamme varsin korkeatasoinen joukko-urheilu, joka laajuudessaan ja laadussaan on saavuttanut kansainvälisistä tunnustusta. Työväen Urheiluliitto on koko toimintansa ajan kasvattanut maamme nuorisoa työväenliikkeen ihanteiden vaalijoiksi ja osaltaan vahvistanut sen voimaa. Kun Työväen Urheiluliiton päätehtävä kuitenkin on nuorison fyysillisen kunnon kehittäminen ja laajojen kansankerrosten urheiluharrastuksen herättäminen, on yhteiskunnan voimakkaasti tuettava sen toimintaa.

Suomen urheilu on saavuttanut korkean tasonsa vapaitten urheilujärjestöjen työn pohjalla. Niiden työn jatkuvalle menestymiselle on pyrittävä takaamaan taloudelliset mahdollisuudet, jotta ne säästyisivät taistelemasta ulkonaisten vaikeuksien kanssa. Suuren yleisön osoittamasta harrastuksesta veikkaustoimintaa kohtaan ovat veikkausvarat muodostuneet urheilujärjestöjen pääasialliseksi yhteiskunnan antamaksi taloudelliseksi tueksi. Siksi on tärkeätä, että nämä varat edelleen käytetään pääasiassa vapaitten urheilujärjestöjen työn tukemiseen.

Laajentuneelle urheilukasvatukselle asetettavat vaatimukset ovat lisääntyneet ja työn kehityksen kannalta on tärkeätä urheilun perusteellinen tunteminen. Urheiluohjaajien koulutukseen on kiinnitettävä tämän vuoksi entistä enemmän huomiota. Maamme nykyiset urheilupistot eivät kykene tyydyttämään lisääntyvää ohjaajatarvetta. Olisikin pyrittävä näiden laitosten lukumäärän lisäämiseen ja samalla saatettava niiden valtioapu lakisääteiseksi. Tieteellinen tutkimustyö on ulotettava myös urheilun piiriin, jotta järkiperäinen urheilukasvatus olisi mahdollista. Tämän saavuttamiseksi olisi maahamme perustettava liikuntakasvatuksen korkeakoulu, joka työskentelisi tieteellisellä pohjalla sekä opettajakasvatuksen että liikuntatieteellisen tutkimustyön edistämiseksi.

Urheilumme kehittämiseksi on edelleen tärkeätä erityisen urheilukirjallisuuden julkaiseminen. Tämä voitaisiin liittää perustettavan korkeakoulun tehtäviin.

Kuntien viimeaikaisessa sivistyspoliittisessa suuntauksessa on ollut havaittavissa pyrkimystä eri harrastusalojen keskittämiseen ja niiden

toiminnan saattamiseksi erityisten lautakuntien tehtäväksi. Koulutettujen urheiluohjaajien tehtävien perustaminen on hyödyksi kuntien suorittamalle urheilutoiminnalle. Kuntien tehtäväksi jää huolehtia mahdollisuuksien luomisesta niin uiko- kuin sisäurheilulajeillekin.

Edelläesitetyn perusteella puoluekokous päättää:

A. Valtion on edistettävä maamme urheiluelämää

- a) varaamalla veikkausvarat pääasiassa vapaitten urheilujärjestöjen toiminnan tukemiseen;
- b) tukemalla urheiluopistojen toimintaa;
- c) säätämällä laki urheiluopistojen valtionavusta;
- d) järjestämällä maamme korkeampi liikuntatieteellinen opetus tehokkaaksi ja ajanmukaiseksi;
- e) julkaisemalla yleistajuista liikuntatieteellistä kirjallisuutta,

B. Kuntien on edistettävä maamme urheiluelämää

- a) tukemalla taloudellisesti kunnan alueella toimivien urheiluseurojen toimintaa;
- b) rakentamalla urheilukenttiä ja varaamalla mahdollisuudet sisäurheilun harjoittamiseen;
- c) palkkaamalla koulutettuja urheiluohjaajia ohjaamaan kunnan alueella tapahtuvaa urheilutoimintaa.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Koko itsenäisyysaikamme harjoitettu virallinen sivistystyö on ollut selvästi porvarillista ja työväenliikkeelle suorastaan vihamielistä. Toisen maailmansodan jälkeen on toisaalta varsinkin ns. kansandemokraattinen suuntaus maassamme pyrkinyt korostamaan omaa 'kulttuuripolitiikkaansa'. Sosialidemokraattisen puolueen tahtolta ei ole haluttu kiirehtiä tähän sivistyspoliittiseen kilpalaulantaan. Sen jälkeen, kun kaikkein kriittisin vaihe sisäpolitiikassamme oli sivuutettu, puoluetoimikunta katsoi, että oli tullut aika ryhtyä selvittämään puolueemme suhtautumista sivistyspolitiikkaan. Vuoden 1947 alussa tarkoitusta varten asetettiin sos.-dem. puolueen sivistysasiain neuvottelukunta. Sen työ valmistui jo hyvissä ajoin ennen puoluekokousta. Samalla kun puoluetoimikunta lausuu kiitoksensa neuvottelukunnan työskentelystä, se ehdottaa, että sen laatima luonnos hyväksyttäisiin sosialidemokraattisen puolueen sivistyspoliittiseksi ohjelmaksi, edellyttämällä, että puoluekokouksen

asettama valiokunta, joka tulee lopullisesti esittämään puoluekokouksen hyväksyttäväksi esityksessään ohjelman, mm. kiinnitettäisiin huomiota seuraaviin seikkoihin:

Niiden yleisten näkökohtien lisäksi, jotka Puolueen Sivistysasiain Neuvottelukunta esittää työväen sivistyspoliittiseksi ohjelmaksi, haluaa Puoluetoimikunta korostaa itse työväenjärjestöissä tapahtuvan järjestötoiminnan ja siihen liittyvän opinto-, harrastus- ja seuratoiminnan sivistyksellistä merkitystä. Ilmeistä on, että monilla seuduilla järjestöelämä edelleen on voimakkain sivistystyöntekijä laajojen joukkojen kasvatuksessa, kuten työväenliikkeen alkuvaiheissa. Tätä toimintaa on pyrittävä tehostamaan työväenliikkeen itsensä toimesta, mutta myös yhteiskunnan olisi sitä autettava, ainakin siltä Osalta, mikäli se palvelee yleisiä kulttuuripyrkimyksiä.

Näyttämötaiteen edistäminen ei saisi supistua vain kaupunkien ja taajaväkisten yhdyskuntien enemmän tai vähemmän vakinaisen teatteritoiminnan edistämiseen, vaan yhteiskunnan olisi annettava taloudellista tukea seuranäyttämötoiminnan edistämiseksi ja maaseudulla teattereiden kiertuetoiminnan edistämiseksi. Samoin olisi pyrittävä edistämään sellaista eri työväenjärjestöjen toimintaa, jonka avulla pyritään kohottamaan järjestöjen juhla- ja kokouskulttuuria, työväentalojen viihtyisyyttä jne.

Kuvaamataiteiden osalta haluaa Puoluetoimikunta erityisesti korostaa sitä, että työväenliikkeellä on myös velvollisuuksia sen kehittämiseksi omassa piirissään. Antaen arvon työväen sivistysjärjestöjen ja Työväen Ohjelmapalvelu ry:n järjestämälle »Hyvää taidetta koteihin ja kokoussaleihin» toiminnalle, se haluaa korostaa, että työväentaloille on pyrittävä hankkimaan kuvaamataidetta. Samoin on järjestettävä edellä mainittua näyttelytoimintaa työväen ja kuvaamataiteen suhteiden edistämiseksi, niin että meilläkin saataisiin aikaan hyvän kuvaamataiteen myynnin järjestäminen työväentaloille, työpaikoille ja koteihin, kuten on asianlaita naapurimaassamme Ruotsissa.

Elokuvataiteen osalta haluaa Puoluetoimikunta erityisesti korostaa sitä, että elokuva muodostaa erittäin tärkeän taide- ja propagandamuodon, jonka edistämiseen työväenliikkeen voimat on koottava, ja elokuva vallattava työväen haltuun niin pitkälle kuin se on mahdollista. Tässä mielessä on meillä, kuten Ruotsissakin kehitettävä vastaavia työväen omistuksessa olevia elokuvayrityksiä. Työväen elokuvateatterit on velvoitettava kiinteään yhteistoimintaan. Uusia työväentaloja rakennettaessa olisi niihin perustettava elokuvateattereita ja maaseudulla olisi työväentaloihin perustettava sellaisia elokuvateattereita, joissa olisi vakinaisia elokuvaesityksiä, häiritse-

mättä muuta järjestötoimintaa. Meidän on myös pyrittävä oman suomalaisen työväen elokuvan valmistukseen, jolloin olisi saatava valkokankaalla esitettäväksi työväenliikkeen uranuurtajain työtä ja kunniaakasta taisteluamme kansamme syvien rivien puolesta.

ESITYS N:o 2.

Uskontokysymys puolueemme ohjelmassa.

Kristillisten Sosialidemokraattien Liiton esitys.

Puolueemme ohjelmaa Forssan puoluekokouksessa v. 1903 uudistettaessa käytettiin mallina Itävallan veljespuolueen ohjelmaa, josta siihen otettiin mm. vaatimus, että kirkko on erotettava valtiosta ja uskonnonopetus poistettava kouluista.

Tämä vaatimus tuntui silloisista puolueemme jäsenistä oikeutetulta. Venäläinen diktatuuri terrorisoi maatamme laittomuuksillaan, mm. pakotti papit kuuluttamaan laittomia määräyksiään. Jotta kirkko vapautuisi noista laittomuuksista, kannattivat monet kristitytkin sen valtiosta erottamista. Toiseksi kirkkoa kohtaan tunnettiin vastenmielisyyttä senvuoksi, että siihen oli pakko kuulua niidenkin, joiden uskomukset poikkesivat sen opeista. Työväenliikettä loitonsi kirkosta myös monien pappien sille kielteinen asenne. Po. vaatimus oli siis puolueen kannalta silloin ymmärrettävä.

Sitävastoin nyt on aika toinen. Maamme on saavuttanut itsenäisyyden ja sen kehitys kulkenut kohti kansanvaltaa pitkin askelin. Kirkossakin on kehitys kulkenut samaan suuntaan. V. 1908 poistettiin ehtoollispakko, v. 1917 säädettiin oikeus siviilivihkimiseen ja v. 1923 tuli voimaan uskonnonvapauslaki, jolla kirkkoon kuuluminen tuli vapaaehtoiseksi. Kirkollinen äänioikeuskin on säädetty niin laajaksi, että työväki, joka on enemmistönä useimmissa seurakunnissa, voi ratkaisevasti vaikuttaa niiden asioihin, ja on paikoin vaikuttanutkin. Kirkon ja valtion yhteydestä ei enää ole niitä haittoja kuin ennen.

Kun jokaisella on 26 vuoden aikana ollut oikeus erota kirkosta, mutta siviilirekisteriin on siirtynyt vain vajaa 2 % kansastamme, kun kreikkalaiskatoliseen kirkkoon, vapaakirkkoon, metodisteihin ym. pieniin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluu vähän yli 2 % kansasta, jää tulokseksi, että 96 % siitä kuuluu luterilaiseen kirkkoon. Kun näin on, vaikka uskonnonvapauslakia säädettyä odotettiin suuria joukkoeroamisia, voidaan sanoa, ettei meillä valtiokirkkoa entisessä merkityksessä enää olekaan, vaan on yhtä oikeutettua puhua kansankirkosta, johon kuuluu mm. valtaosa puolueemme jäsenistä ja kannattajista.

Po. vaatimus, varsinkin vaatimus uskonnonopetuksen kouluista poistamisesta, on kuitenkin ollut omansa antamaan puolueestamme ulospäin sellaisen näkymän, että sen asenne kristinuskoon on kielteinen. Vaikka näin ei olekaan, on tämä vaatimus sittenkin estänyt monia kristittyjä liittymästä puolueeseemme, vaikka muissa kohdin kannattavat sen pyrintöjä. Tämä on ollut vahingoksi. Senvuoksi puolueessa on po. vaatimuksesta mieluummin vaiettu kuin puhuttu, sitä ei ole esim. koskaan otettu vaaliohjelmaan. Puolueemme nuoren polven jäsenistä kaikki eivät tiedä tämän vaatimuksen olemassaolotakaan. Siihen ovatkin kiinnittäneet suurempaa huomiota puolueen vastustajat kuin puolue itse.

Mitä muuten tulee po. vaatimukseen, ei se kuulu työväenliikkeen kansainvälisiin vaatimuksiin, eikä sitä ole esim. Norjan ja Englannin työväenpuolueiden ohjelmissa. Meillä se on osoittautunut olevan enemmän ulkoa tuotua lainatavaraa kuin kotoisen tarpeen vaatimaa. Tätä osoittaa mm. se, ettei puolue ole sen toteuttamiseksi asiallisesti katsoen mitään tehnyt.

Mitä mieltä kirkosta kukin onkin, myönnettäneen, että se on suuri yhteiskunnallinen voimatekijä, jota työväen ei ole jätettävä porvarillisten yksinhallintaan. Jos se valtiosta erotettaisiin ja siihen kuuluminen tulisi riippuvaksi kunkin hakemuksesta ja sen hyväksymisestä, voisi käydä niin, ettei työväki liittyisikään siihen riittävän lukuisasti, joten määräysvalta siinä luisuisi oikeiston käsiin. Tähän vaaraan ei ole antauduttava. Työväki ei muillakaan aloilla pyri vaikutusmahdollisuuksiensa vähentämään. Miksi se pyrkisi siihen kirkollisella alalla?

Kirkon valtiosta erottamiseksi vaaditaan eduskunnassa $\frac{2}{3}$ äänten enemmistö ja sittenkin sitä tarkoittava laki menisi yli vaalien, ellei 5/6 edustajista julista sitä kiireelliseksi. Tällaisia määräänemmistöjä ei meillä saatane koskaan tämän asian puolelle. Syntyisi myös varsin vaikeita pulmia, kun olisi ratkaistava tästä erosta johtuvia omaisuus-kysymyksiä. Koko yrityksestä ei tulisi muuta kuin paljon riitoja, jollaisia jo ennestään on liikaa. Sitäpaitsi: kun pyritään sosialisimaan kaikki tärkeät yhteiskuntaelämän alat ja kun kirkko jo ennestään on tavallaan sosialisoitu, olisi sen annettava olla sosialisoituna ja sen toimintaan osallistuen kehitettävä siinä kansanvaltaa.

Kuten edellä on viitattu, on kirkossa toteutettu useita uudistuksia kansanvaltaiseen suuntaan, eikä sen suinkaan tarvitse olla taantumuksellisten aseena työväkeä vastaan, kuten on aikoinaan ollut. Se voi päinvastoin miehekkäästi puolustaa vapautta ja ihmisyyttä, kuten tekivät esim. Norjan ja Tanskan kirkot saksalaisten miehityksen aikana, jolloin natsit murhasivat mm. jalon tanskalaisen kirkonmiehen, Kaj Munkin. Amsterdamissa syyskesällä 1948 pidetty Yleiskirkollinen

konferenssi, jossa olivat edustettuina 41 maan kristilliset kirkot, mm. Suomen, hyväksyi julkilausuman, jossa sanotaan mm.: »Kristillinen kirkko hylkää sekä kommunistiset että kapitalistiset ideologiat ja koettaa kasvattaa ihmisiä käsittämään, etteivät ne ole ainoita vaihtoehtoja —•— Kristillinen kirkko kehoittaa kristittyjä ponnistelemaan uusien luovien ratkaisujen aikaansaamiseksi maailman kysymyksissä.» Tämän johdosta kirjoitti kunnioitettava puolueveteraanimme, Oskari Tokoi mm.: »Kun kapitalismi ja kommunismi hylätään, jää jäljelle sosialidemokratia.»

Kun pyritään eteenpäin, on myös katsottava eteenpäin, eikä tuijotettava vanhoihin riitoihin. Kun kristilliset ja työväen piirit ovat sota-
vuosista alkaen tunteet tarvetta lähentyä, olisi sitä edistettävä. Jotta ohjelmamme po. kohta ei olisi sen jarruna eikä esteenä kristittyjen puolueeseemme liittymiselle, olisi se muutettava puolueen todellisia pyrintöjä vastaavaksi.

Kristillisten Sosialidemokraattien Liitto ehdotti 1946 puoluekokoukselle po. ohjelmakohdan muuttamista. Kun ehdotusta ei ollut jätetty Puoluetoimikunnalle sääntöjen määräämässä ajassa, ei kokous voinut käsitellä sitä ohjelmanmuutosasiana. Mutta sen asialle myönteistä kantaa osoittaa, että ehdotus hyväksyttiin menettelytapapäätöksenä yksimielisesti. Tämän mukaisesti olisi po. ohjelmakohta muutettava. Ehdotamme puoluekokouksen päätettäväksi,

että v. 1903 puoluekokouksessa hyväksytty ja 1926 puoluekokouksessa täydennetty, kirkon valtiosta erottamista ja uskonnonopetuksen kouluista poistamista tarkoittava ohjelmakohta muutettaisiin v. 1946 puoluekokouksen hyväksymän menettelytapapäätöksen mukaisesti seuraavaksi:

»Kirkon ja valtion väliset suhteet on järjestettävä kansanvaltaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja uskonnonvapauden periaatteita vastaavasti. Uskonnonopetus kouluissa on järjestettävä samojen periaatteiden mukaisesti, ja on siinä erityisesti korostettava kristinuskon eettillisiä ja sosiaalisia perusteita.»

Puoluetoimikunnan lausunto:

Kun Forssan puoluekokous v. 1903 hyväksyi puolueen ohjelmaan vaatimuksen kirkon erottamisesta valtiosta ja uskonnonopetuksen poistamisesta kouluista, se johtui lähinnä siitä, että silloinen kirkko ja varsinkin sen papisto kuin myös uskonnonopettajat kouluissa suoraanaisesti edustivat hallitsevia porvarillisia luokkia ja myös pyrkimystä pitää kirkkoa sinänsä valtiollisena tekijänä. Uskonto oli tehokas keino

työväen valtiollisia ja yhteiskunnallisia pyrkimyksiä vastaan. Kuten edelläolevasta esityksestäkin käy ilmi, tuo vaatimus silloisissa oloissa oli täysin oikeutettu. Puoluetoimikunnan käsityksen mukaan kirkko vieläkin edustaa hyvin vanhoillista katsomuskantaa, ja sen papistokin asennoituu muutamia harvoja poikkeuksia lukuunottamatta porvarillisen katsomustavan mukaisesti. Toisaalta on myönnettävä, että varsinkin kuluneiden vaikeiden sotavuosien jälkeen vapaammat käsitykset ja työväenliikkeelle myötämielisemmät ilmaukset ovat päässeet esiintymään myös kirkon piirissä.

Puolueen sivistyspoliittisen neuvottelukunnan ohjelmaluonnoksessa tälle puoluekokoukselle sanotaan mm.: »Kansamme suuri osa on uskonnollista. Meidän koululaitoksemme on selvästi kristillinen, vieläpä evankeelisluterilainen. Tämä ei kuitenkaan ole täydellistä puolueettomuutta, koska meidänkin kansamme keskuudessa on runsaasti erilaisia uskontoryhmiä; käsitykset kristinuskostakin ovat hyvin erilaisia. Vaikka kansan suuri enemmistö kuuluu tiettyyn uskonnolliseen suuntaan, se ei muuta asian periaatteellista luonnetta, vaikka se selittää tällaisen asiantilan syyn.»

Edelläsanottuun viitaten puoluetoimikunta ehdottaa, että Kristillisten Sosialidemokraattien Liiton esitys *hyväksyttäisiin*.

ESITYS N:o 3.

Sos.-detn. kunnallispolitiikan menettelytapaohjeet.

Puoluetoimikunnan esitys.

Puoluetoimisto on aikanaan laatinut menettelytapaohjeet sos.-dem. kunnallista toimintaa varten. Ne ovat sittemmin tulleet hyväksytyiksi miltei kaikkien piirien piirikokouspäätöksinä. Mutta on osoittautunut, että käytännössä niitä ei läheskään aina noudateta eikä nuorempi polvi näytä olevan edes tietoinen niiden olemassaolosta. Ne ovat jäämässä yhä selvemmin unhoon.

Puolueen toiminta kunnallisessa elämässä ei ole ollut niin johdonmukaista ja yhtenäistä kuin tehokas taistelu vaatisi. Näin ollen on katsottu tarpeelliseksi palauttaa mieliin, yhdenmukaistaa ja tarkistaa menettelytapaohjeet siten, että ne parhaalla mahdollisella tavalla palvelisivat sosialidemokraattisen työväestön oikeutettuja ja saavutettuja etuja kunnallisella alalla. Puoluetoimikunta ehdottaa, että puoluekokous hyväksyisi seuraavat menettelytapaohjeet ja velvoitaisi sos.-dem. työväestöä kunnallisessa elämässä edustavat henkilöt kaikissa kunnissa niitä tarkoin noudattamaan.

OHJESÄÄNTÖ

Suomen Sos.-dem. Puolueen kunnallista toimintaa varten.

1 §.

Suomen Sos.-dem. Puolueen kunnallisen toiminnan tarkoituksena on:

huolehtia niin ruumiillista kuin henkistäkin työtä tekevien sekä pienviljelijäväestön eduista kunnallisella alalla, edistää yleisiä sosiaali- ja kansanvalistuspyrkimyksiä, sekä vaikuttaa kunnallisen kansanvallan ja itsehallinnon lujittamiseksi ja kehittämiseksi.

2 §.

Ensimmäisessä pykälässä mainittujen tarkoitusten saavuttamista varten on:

järjestettävä ja yhtenäistettävä kunnanvaltuuston ja muihin kunnan toimielimiin kuuluvien sos.-dem. edustajain toiminta, sekä oltava säännöllisessä yhteydessä sos.-dem. edustajiin, -järjestöihin ja valitsijoihin.

3 §.

Hyvissä ajoin ennen kunnallisvaaleja tulee sos.-dem. kunnallistoimikunnan tiedoittaa puolueosastoille, että niiden tulee määräaikaan mennessä asettaa ehdokasehdokkaita kunnanvaltuutettujen vaalia varten, joko jäsenluvun tai muun kunnallisjärjestön hyväksymän perusteen mukaan, sekä ilmoittaa kunnallistoimikunnalle asettamiensa ehdokkaiden ristimä- ja sukunimet, ammatit ja kotikylät.

4 §.

Kun edellisessä pykälässä mainitut tiedot ovat saapuneet kunnallistoimikunnalle, on sen viipymättä kokoonnuttava tarkastamaan järjestöjen ehdokkaat, ja mikäli ehdokkaiden joukossa on henkilöitä, joiden sos.-dem. järjestöelinten päätöksellä on todettu rikkoneen järjestö- ja valtuustoryhmän päätöksiä vastaan tai jotka eivät ole sos.-dem. puolueen jäseniä, on kunnallistoimikunnan poistettava heidät ehdokkuudesta. Mikäli kunnallistoimikunta ei ole asiasta yksimielinen, on asia alistettava edustajiston kokouksen päätettäväksi. Kunnallistoimikunnan tulee puolueäänestystä varten, jos sellainen on päätetty toimittaa, saattaa jokaisen kunnassa olevan puolueosaston tietoon kaikkien ehdokkaiden nimet ja muut 3 §:ssä mainitut henkilö-

tiedot sekä määrätä ajankohta, jolloin puolueäänestys toimitetaan jokaisessa puolueosastossa.

5 §.

Puolueäänestyksessä saa kukin jäsen äänestää enintään yhtä monta edustajaehdokasta kuin viimeksi toimitetussa kunnallisvaalissa sos.-dem. valtuutettuja kunnassa on valittu, lisättynä enintään kahdella, kuten puoluesääntöjen 69 ja 64 §:ssä edellytetään, ja on jokaisella yhtäläinen äänioikeus.

6 §.

Kun puolueäänestys on toimitettu, lähettää kukin järjestö sos.-dem. kunnallistoimikunnalle äänestyskokouksen puheenjohtajan allekirjoituksella varmennettuna tiedon siitä, kuinka monta ääntä kukin ehdokas on saanut.

Tämän jälkeen asettaa kunnallistoimikunta ehdokkaat virallisille vaalilistoille, mikäli mahdollista siinä järjestyksessä kuin kukin heistä on saanut ääniä kaikista kunnassa olevista sos.-dem.-järjestöistä yhteensä.

Jos puolueäänestystä ei ole toimitettu, asetetaan ehdokkaat listoille sos.-dem. kunnallisjärjestön edustajiston päätöksen mukaan.

7 §.

Kunnallistoimikunta huolehtii valitsijayhdistyksen perustamisesta ja muista virallisista vaalivalmisteluista. Niissä kunnissa, joissa ei ole kunnallistoimikuntaa, suorittaa sen tehtävät paikallisen työväenyhdistyksen johtokunta niin kuin tämän ohjesäännön 20 §:ssä on lähemmin mainittu.

8 §.

Kun kunnallisvaalit on toimitettu ja keskusvaalilautakunta tiedoittanut vaalin tuloksen, tulee valittujen sos.-dem. edustajain ennen sitä valtuuston kokousta, jossa he ryhtyvät toimiinsa, kokoontua ja muodostaa sos.-dem. valtuustoryhmä sekä valita keskuudestaan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja sihteeri sekä muut mahdolliset toimihenkilöt.

Tarpeen vaatiessa ryhmä voi asettaa valmisteluvaliokunnan tekemään esityksiä ja aloitteita valtuuston kokouksissa esilletulevista asioista.

Valmisteluvaliokuntaan kuuluu ryhmän puheenjohtaja ja sihteeri sekä vähintään yksi jäsen.

9 §.

Valtuustoryhmän puheenjohtajan tehtävänä on:

kutsua kokoon ryhmän ja valmisteluvaliokunnan kokoukset ennen valtuuston kokouksia ja tarvittaessa muulloinkin sekä johtaa puhetta niissä;

ennen kulloinkin pidettävää valtuuston kokousta hankkia tarpeelliset tiedot siellä esille tulevista asioista ja esittää ne ryhmän kokoukselle.

Valtuustoryhmän sihteerin tehtävänä on:

laatia pöytäkirja ryhmän ja valmisteluvaliokunnan kokouksista; tallettaa huolellisesti ryhmälle kuuluvat asiakirjat; sekä

laatia vuosittain helmikuun loppuun mennessä ryhmän toimintakertomus, joka tarkastetaan ryhmän kokouksessa ja jätetään sen jälkeen kunnallistoimikunnalle.

10 §.

Valtuustoryhmän on valtuutettava puheenjohtajansa tai muun jäsenensä asiamiehenä edustamaan ryhmää. Asiamiehen tehtävänä on hoitaa ryhmän kirjeenvaihto ja vastata puolueen kunnallistoimiston ja sos.-dem. piiritoimikunnan tiedusteluihin. Asiamiehen nimi ja osoite on välittömästi valinnan jälkeen ilmoitettava sos.-dem. piiritoimikunnalle ja puolueen kunnallistoimistolle.

11 §.

Ryhmän kokouksissa, jotka on pidettävä ennen valtuuston kokousta, on käsiteltävä kaikki valtuuston kokouksen esityslistalla olevat asiat. Samalla on kulloinkin sovittava siitä, kutka ryhmän jäsenistä esittävät sen tekemät ehdotukset valtuuston kokoukselle ja kutka ilmoittavat sitä kannattavansa.

Erimielisyyden sattuessa ryhmän kokouksessa tulee päätökseksi se mielipide, jota enemmistö kannattaa. Äänten jakautuessa tasan voittaa se mielipide, johon puheenjohtaja on yhtynyt. Äänten mennessä vaalissa tasan ratkaisee tuloksen arpa.

Sos.-dem. kunnallistoimikunnan ja kunnallisjärjestön edustajiston puheenjohtajilla ja sihteereillä on ryhmän kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus, mutta ei äänestys-oikeutta, elleivät he ole ryhmän jäseniä.

12 §.

Valtuustoryhmä on toiminnastaan vastuuvollinen sos.-dem. kunnallisjärjestön edustajistolle. Ryhmänä käsitetään tässä ohjeeseen-

nössä, mikäli on kysymys vastuuvollisuudesta, sos.-dem. edustajaa siinäkin tapauksessa, että valtuustossa ei ole useampaa kuin yksi edustaja.

Luottamuksellisen suhteen aikaansaamiseksi puolueen jäsenten ja valtuustossa ym. kunnallisissa tehtävissä olevien sos.-dem. edustajien kesken, on ryhmän jäsenten velvollisuutena pyydettyä selostaa puolueosastonsa kokouksissa niitä asioita, joita valtuustossa tai muissa kunnallisissa elimissä kulloinkin on käsitelty tai tullaan käsittelemään.

13 §.

Valitsijain huomion kiinnittämiseksi kunnallisiin kysymyksiin on pidettävä kokouksia, joissa selostetaan työväen kannalta katsoen tärkeitä, ensi sijassa omassa kunnassa kuluneena tai lähitulevaisuudessa käsiteltyjä tai käsiteltäväksi tulevia kysymyksiä.

Puolueosastojen ja valitsijain kokouksissa on kunnallisedustajain velvollisuutena selvittää, miten he ovat tärkeimmissä asioissa menelleet.

14 §.

Kun ryhmä käsittelee valtuustossa tai muissa kunnallisissa elimissä esiUetulevia kysymyksiä, on sen samalla otettava mahdollisuuksien mukaan huomioon myös muut näitä asioita koskevat ehdotukset, mikäli sellaisia on ryhmän jäsenten tiedossa.

Näin saatujen evästysten perusteella on valtuustoryhmän muodostettava yhtenäinen ehdotus, joka esitetään ryhmän kantana valtuuston tai muun kunnallisen elimen kokouksissa.

15 §.

Ryhmän jäsen älköön vastustako valtuuston tai muun kunnallisen elimen kokouksessa ryhmän hyväksymää ehdotusta, vaikka se poikkeaisikin hänen omasta tai puolueosaston hänelle antamasta evästyksestä.

16 §.

Ryhmän jäsen, joka rikkoo ryhmän päätöksiä tai muuten menettelee sos.-dem. puolueen edun vastaisesti, on ryhmän kurinpitovallan alainen. Raskauttavissa tapauksissa voi ryhmä alistaa asian kunnallisjärjestön edustajiston ratkaistavaksi, ja on sillä valta erottaa hänet ryhmän jäsenyydestä.

17 §.

Jos sos.-dem puolueen jäsen asetetaan toisen puolueen ehdokkaaksi, tulee hänen kieltäytyä heti asiasta tiedon saatuaan julkisesti.

18 §.

Milloin ryhmä ei saa hyväksytyksi ehdotustaan valtuuston tai muun kunnallisen elimen kokouksessa, on sen tärkeimmistä asioista ilmoitettava vastalauseensa pöytäkirjaan merkittäväksi. Jos asian luonne vaatii perusteltua vastalauseita, esitettäköön se kirjallisesti. Tällaisen tapausten varalta sopikoon ryhmä siitä, kuka vastalauseen kirjoittaa.

Ryhmän on huolehdittava työläisten kannalta katsoen tärkeiden asioiden saattamisesta puolueen jäsenten ja valitsijainsa tietoon sanomalehdistön kautta tai muulla sopivaksi katsomallaan tavalla.

19 §.

Ryhmän toiminnasta aiheutuvat välttämättömät kustannukset suoritetaan sos.-dem. kunnallisjärjestön ja missä sitä ei ole, asianomaisen yhdistyksen varoista.

20 §.

Kaikki tehtävät, jotka tässä ohjesäännössä määrätään kunnallistoimikunnalle, kuuluvat, jos kunnassa on vain yksi työväenyhdistys sen johtokunnalle. Ne tehtävät, mitkä on määrätty kunnallisjärjestön edustajistolle, kuuluvat tällaisessa kunnassa työväenyhdistykselle.

Jos kunnassa on useampia työväenyhdistyksiä tai muita puolueosastoja, mutta ei kunnallisjärjestöä, kuuluvat tässä ohjesäännössä kunnallisjärjestön edustajistolle ja kunnallistoimikunnalle määrätty tehtävät sille puolueosastolle, jonka toiset kunnassa olevat puolueosastot tai sos.-dem. piiritoimikunta näitä tehtäviä varten valtuuttaa.

21 §.

Mitä tässä ohjesäännössä on sanottu sos.-dem. valtuustoedustajani velvollisuudesta järjestäytyä ryhmäksi, asiain valmistelusta ja muista tehtävistä, koskee tarvittaessa vastaavissa tapauksissa muihinkin kunnallisiin toimiin valittuja sos.-dem. edustajia. Paitsi tätä ohjesääntöä, on heidän noudatettava sos.-dem. puolueen kunnallisohjelmää sekä puolueen, piirin ja kunnallisjärjestön päätöksiä.

22 §.

Tämän ohjesäännön noudattamista valvovat sos.-dem. piiritoimikunnat ja lähinnä niiden kunnallisjaostot ohjesääntöjensä mukaisesti.

23 §.

Muutoksia tähän ohjesääntöön voidaan tehdä sos.-dem. puoluekokouksessa ja on muutosehdotukset jätettävä siinä järjestyksessä kuin puolueen säännöissä puoluekokousalotteista on määrätty.

Sos.-dem. piiritoimikuntien kunnallisjaostojen tehtävät:

Kunnallisjaoston yleistehävänä on johtaa ja valvoa piirinsä alueella toimivien sos.-dem. valtuustoryhmien ja kunnallisissa luottamustehtävissä toimivien sosialidemokraattisten edustajain toimintaa. Tässä tarkoituksessa jaoston on:

1) Oltava kiinteässä vuorovaikutuksessa sos.-dem. valtuustoryhmien ja kunnallisissa luottamustehtävissä olevien puolueen jäsenten kanssa:

- a) antamalla näille neuvoja ja ohjeita sekä suullisesti että kirjallisesti;
- b) järjestämällä paikallisia neuvottelu- ja opastustilaisuuksia; sekä
- c) tutustumalla tarpeen vaatiessa myös asianomaisessa kunnassa kunnallisten asiain hoitoon sekä sos.-dem. valtuutettujen muiden kunnallisten luottamushenkilöiden kannanottoihin tärkeimmissä kunnallisissa kysymyksissä.

2) Seurattava mm. sanomalehtien välityksellä piirinsä kunnallisten asiain hoitoa ja kehitystä sekä tarpeen vaatiessa antaa omasta aloitteestaan viitteitä ja ohjausta määrättyjen, työväelle tärkeiden kunnallisten asioiden edelleen hoitamisessa ja kehittämisessä.

3) Valvottava, että sos.-dem. valtuustoryhmät ja kunnallisissa luottamustehtävissä olevat puolueen jäsenet kunnallisissa toiminnassaan noudattavat puolueen kunnaUisohjelmaa, puoluekokousten sekä piirin ja kunnallisjärjestön kokousten kunnallisalaa koskevista kysymyksistä tekemiä päätöksiä.

4) Valvottava, että sos.-dem. valtuustoryhmät keskuudessaan sekä valtuustossa että muissa kunnallisissa elimissä noudattavat niille puoluekokouksessa hyväksyttyä ohjesääntöä, sekä

rikkomuksien sattuessa ryhdyttävä asian vaatimiin toimenpiteisiin, ellei asianomaisten itsensä taholta ole ryhdytty ohjesäännön edellyttämiin kurinpitotoimiin.

6?

5) Järjestettävä mahdollisuuksien mukaan koko piiriä tai ainakin useampia kuntia käsittäviä yhteisiä neuvottelu- ja luontotilaisuuksia, joissa on mahdollisuus keskustelun avulla vertailla toisiinsa sos.-dem. valtuustoryhmien menettelytapoja ja saavutuksia eri kunnissa sekä vetää keskustelun perusteella tarpeellisia johtopäätöksiä.

6) Johdettava ja valvottava piirin alueella sosialidemokraattien kunnallista vaalitoimintaa ja puolueemme virallisia kunnallisvaalivalmisteluja sekä avustettava paikallisia puolueen elimiä näiden tehtävien hoitamisessa.

7) Kiinnitettävä sos.-dem. valtuustoryhmien huomiota sellaisten kunnallisten uudistusten toimeenpanemiseen, joita eri kunnissa, niissä vallitsevat paikalliset olosuhteet huomioon ottaen, olisi toteutettava, sekä tarvittaessa avustaa valtuustoryhmiä aloitteiden tekemisessä valtuustolle tämänlaatuisten uudistusten aikaansaamiseksi.

8) Pidettävä kortistoa piirinsä sos.-dem. valtuustoryhmistä. Kortteihin olisi merkittävä ainakin seuraavat tiedot: kunnan nimi, kunnan asukasluku, eri puolueiden voimasuhteet valtuustossa sekä valtuustoryhmän toimihenkilöiden nimet ja postiosoitteet.

B. Esitellään suuntaa-antavaa päätöstä varten:

ESITYS N:o 4.

Alustava luonnos Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen periaateohjelmaksi.

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen periaateohjelman painos on loppunut ja käynyt muutenkin nykyoloissa riittämättömäksi. Olosuhteet ovat muuttuneet ja puolue on myös kasvanut ja voimistunut. Sen jäsenistö odottaa toimintavalmiina uusia tehtäviä yhteiskunnallisella taistelukentällä. Tehokasta toimintaa varten tarvitaan selviä suuntaviivoja ja pyrkimysten määrittelyä.

Näistä syistä on ohjelman tarkistus tarpeen. Puolueohjelma samoin kuin vakiintuneet, käytännössä muodostuneet periaatteet onkin otettu pohdittavaksi erityisessä ohjelmakomiteassa. Varatakseen Puoluekokoukselle mahdollisuuden lausua ohjelmakysymyksestä käsityksensä ja komitean pääsemiseksi selville tarpeellisista huomioon otettavista suuntaviivoista, antaa puoluetoimikunta valmistaa alustavan esityksen asiasta, ja tullaan se esittämään puoluekokoukselle sekä lähettämään riittävän aikaisin puoluekokouksen jäsenille tustumista varten.

ESITYS N:o 5.**Lähiajan talouspoliittiset pyrkimyksemme.***Puoluetoimikunnan esitys.*

Puoluekokouksen tehtäviin kuuluu suorittaa myös päivän poliittisen tilanteen arviointi. Katsoen kuitenkin tuollaisen lähiajan poliittisen ohjelman luonteeseen olisi vähemmän tarkoituksenmukaista valmistaa se useita kuukausia ennen käsittelyä.

Puoluetoimikunta tulee lähettämään ehdotuksensa lähiajan talouspoliittiseksi ohjelmaksi puoluekokousedustajille ja järjestöille ym. asianomaisille viimeistään 3 viikkoa ennen kokouksen alkamista.

ESITYS N:o 6.**Sosialidemokraattisen maatalouspolitiikan suuntaviivat.***Sos.-dem. Pienviljelijäin Neuvottelukunnan esitys.*

Viimeksi kuluneiden vuosien aikana ei kommunistien hyökkäily sosialidemokraattista puoluetta vastaan ole jäänyt yksinäiseksi ilmiöksi. Heidän intoaan muistuttavalla rajuudella on maalaisliiton puoluekoneisto ja heidän hallinnassaan olevat maatalouden neuvonnalliset ja talouspoliittiset järjestöt kehittäneet hyökkäyksen, jonka lopputuloksena toivotaan olevan kaiken sosialidemokraattien kannatuksen poispyyhkimisen maatalousväestön keskuudesta.

Jäljelle jäänyt säännöstelykausi, elintarvikkeiden suhteettoman korkeat hinnat ja kaikesta tuosta seurauksena ollut tuottaja- ja kuluttajaväestön välinen jännitys on ollut omiaan edistämään maalaisliiton ja sen lähellä olevien järjestöjen työn menestymismahdollisuuksia. Sosialidemokraattisen puolueen mustamaalaukseen maatalousväestön silmissä on ollut käytettävissä kunnittain ja kylittäin organisoitu Maataloustuottajain Keskusliitosta käsin johdettu runsas tupailtojen sekä isäntä- ja emäntäpäivien muodossa tapahtunut toiminta ja sitä täydentämässä on ollut maalaisliiton suhteellisen vilkas puoluepoliittinen työskentely maaseudulla.

Kansanomaista aineistoa noiden toimintamuotojen ohjelmaan on saatu yllin kyllin. Sosialidemokraattinen puolue ei ole voinut nimittäin olla hyväksymässä sitä, mitä maalaisliiton nimissä on vaatimukseksi viime vuosina esitetty. Puolueemme on koettanut panna sulun kaikelle sellaiselle, jossa yksipuoliset ratkaisut kansantalouden kokonaisedut syrjäyttäen olisivat olleet mahdolliset.

Maatalouskysymyksiin ovat puolueemme sanomalehdistö ja sen mukana laajat maatalousasioiden käsittelyyn pintapuolisesti suhtau-

tuvat piirit omavaltaisesti ottaneet valitettavan usein reaalisille totuuksille vieraan kannan. Näistä on suureksi osaksi lähtöisin se asevarikko, jota sosialidemokraattisen puolueen vahingoksi on maa-seudulla koetettu hyväksikäyttää runsain mitoin.

Olojen vakiintuessa on puolueemme keskuudessa kuitenkin saavutettu jälleen tasapainotila ja asiain rauhallinen ja tasapuolinen käsittely on jälleen käynyt mahdolliseksi. Niinpä on sanottava, että puolueen hallitusvastuun mukanaan tuomasta maatalouspoliittisten kysymysten selvittelystä korkeimmilta virkapaikoilta käsin on voitu näinkin hyvin selviytyä siksi, että pohja kaikelle on ollut luotuna jo aikaisemmin. Viime vuosien aikana on puolueen pienviljelijäin neuvottelukunnan jäsenten keskuudessa kehitelty maatalouspoliittista ohjelmaa, jonka kauaskantoiset vaikutukset ovat kiistattomasti jo nyt tulleet arvostetuiksi.

Sosialidemokraattista puoluetta ei voida syyttää siitä, ettei sen hyväksymä *maataloustuotannon kohottamisen linja*, aina väkilannoite- ja tuotantorniljardin käyttömuotoa myöten olisi ollut oikeaa ja positiivisiin tuloksiin johtanutta maatalouspolitiikkaa. Kun porvarilliset maatalouspoliitikot eivät nähneet mm. asutustoiminnasta johtuen mahdollisuutta selvittää kotimaisen maataloustuotannon avulla elintarvikkeiden säännöstelystä lähimmän kymmenen vuoden aikana, on jokaisen jo nyt tunnustettava, että tuo katsantokanta on ollut väärä. Asutustoiminta ei ole voinut edes väliaikaisesti olla häiritsemässä tuotannon voimakkaan nousun ansiosta sitä, että tällä hetkellä ollaan viljaa lukuunottamatta omavaraisia kaikkiin tärkeimpiin elintarvikkeisiin nähden. Maataloustuotteiden hintataso ei liioin ole enää suhteettoman korkea.

Kehityksen kulku ei kuitenkaan ole pysähtynyt maataloustuotannon alallakaan. Voidaan sanoa, että teknilliset mahdollisuudet aikaansaada huomattavan suuri maataloustuotteiden vientituotantokin ovat erittäin suuret. Nimenomaan tämän tekijän mukanaan tuoma kysymyssarja on tällä kertaa erittäin ajankohtainen.

Sosialidemokraattisen puolueen suhtautuminen entiseen tapaan hoidettuun maataloustuotteiden vientipolitiikkaan ei voi kuitenkaan olla tänä päivänäkään myönteinen. Kysymys ei ole suinkaan yksinomaan traditioista silloin, kun vastustetaan leipäviljan tulleva tai hintojen korottamiseksi kotimaan markkinoilla välttämättä tarvittavaa, vientipalkkioin tuettavaa maataloustuotteiden vientiä. Taistelussa vientipalkkioita ja tulleva vastaan kysymys on aina ollut tahdosta tarjota elintarvikkeet kansan käyttöön sellaisilla hinnoilla, joihin ei tull- tai siihen verrattavissa olevan muun regressiivisen verotuksen mukanaan tuoma hinnan korotus vaikuta.

Puolueen pienviljelijäin neuvottelukunta on kotimaisen maatalouden suojakysymyksistäkin valmistanut oman esityksensä ja sen mukaan hoitanut sille uskottuja luottamustehtäviä erilaisissa komiteoissa ja julkisessa sanassa. Myös näiden tehtävien hoidossa käytetyistä periaatteista on syytä esittää pääkohdat puoluekokouksen arvoisteltavaksi ja ponnit niiden perusteella hyväksyttäväksi.

Maataloustuotantomme kansantaloudellinen merkitys.

Inflaatio, hintojen nousu ja tuotannon määrän muuttuminen ovat olleet vaikuttamassa siihen, että tuotannon arvoksi saatiin tilivuotena 1948—49 suunnilleen 65 miljardia markkaa, mikä on virallisen kurssin mukaan laskettuna 480 milj. dollaria. (V. 1935—39 keskim. 6,200 milj. mk).

Luvut riittävätkin, osoittamaan sen, että maataloustuotannon elinvoimaisena pitäminen ei ole samantekevää millekään osalle kansastamme. Kansantaloutemme kokonaisuuden kannalta on todettava, että jokainen toimenpide, joka on omiaan vähentämään kotimaista elintarvikkeiden tuotantoa, vaatii kansantulon pysyttämiseksi entisen suuruisena tuotannon lisäämistä jollain toisella elinkeinoelämän alalla. Tuollaiseen tuotannon siirtoon alalta toiselle on perusteltua syytä olemassa, jos sen kautta aikaansaadaan kansantaloudellisesti kannattavampi ja vientituotannon kyseessä olleen kansainvälisillä markkinoilla paremmin kilpailukykyinen tuotanto.

Nykyisessä tilanteessa on todettava, että vielä kerran itsenäisyytemme aikana puunjalostusteollisuutemme on vaikeuksissa maailmanmarkkinoilla. Vientimme pohja on kapea ja tässä tilanteessa on odotettavissa lisääntyviä vaikeuksia ulkomaankauppamme hoidossa niin, että voisimme pitää kansamme toimeentulon edes nykyisellä tasolla.

Supistunut metsäalamme ja viime vuosien ankarat hakkuut ovat ammattimiesten käsityksen mukaan syitä siihen, että arvopuuhakkuita pitäisi supistaa viime vuosien n. 22 miljoonasta kiintokuutiometristä 15 miljoonaan kiintokuutiometriin. Toiveista lisätä raaka-puun jalostusastetta ennenkuin se luovutetaan vientiin ja sitä tietä saada entistä enemmän työtilaisuuksia kansallemme, on ollut jatkuvasti pakko luopua. Me emme ole maailman puutavaramarkkinoilla asemassa, jossa voisimme määrätä, mitä meiltä ostetaan.

On laskettu, että metalliteollisuutemme, joka tunnetuista syistä on laajempi kuin koskaan historiamme aikana on vientiä ajatellen aivan liian korkea hintatasoltaan. Kilpailukykyisimmätkin osat siitä, voidakseen esiintyä vientikaupan alalla, tarvitsisivat ainakin 20—50 % lisätulon.

Ei tarvita enempää todisteluja, jotta tulisi osoitetuksi, millaisissa vaikeuksissa olemme, jos suhdanteet kansainvälisillä markkinoilla tilapäisestikin heikkenevät, niinkuin nyt näyttää tapahtuneen. Meillä ei yksinkertaisesti ole varaa ulkomaan valuutan puutteessa vähentää elintarvikkeiden kotimaista tuotantoa.

Mutta tässä ei ole kaikki. Maassamme on 2 miljoonan ihmisen osana saada pääosa toimeentulostaan maatalouden harjoittamisen kautta. Väestömme lukumäärä lisääntyy lähimmän 50 vuoden aikana keskim. vuosittain noin 30,000 ihmisellä. Nämä luvut vaativat vastausta kysymykseen, mitä tämä kaikki käytännössä merkitsee. Teoreettinen, kansantalousoppien mukainen vastaus on siinä, että elintarvikkeiden tuottamiseen pitäisi sitoa mahdollisimman pieni osa kansaa. Yksipuolinen tulkinta tästä sellaisenaan itsestään selvästä periaatteesta voi kuitenkin olla täysin soveltumaton käytäntöön. Ei kukaan myöskään kiellä, etteikö olisi mahdollista koneistaa maatalouttamme ja hoitaa sitä niin, että tuotanto rajoitetaan vain kotimaista tarvetta vastaavaksi. Teknillisesti tämä asia on mahdollista hoitaa varsin helposti. Kustannuskysymys on asia erikseen.

Mutta sitten tulee egille kysymys, mihin elinkeinoon sijoitetaan vuosittain ne 30,000 kansalaistamme, jotka suureksi osaksi tulevat maaseudulta ja yrittävät hakeutua muiden elinkeinojen kuin maatalouden palvelukseen? Eiköhän heidän sijoittamisessaan ole teollisuudellamme aivan riittävästi tekemistä. Tuntuu itsestään selvältä, että tuohon lukuun ei voida sisällyttää enää käden käänteessä sitä osaa kantaväestöstä, joka nyt viljelee maata ja kasvattaa karjaa maamme yli 300,000 viljelmällä. Periaatteessa ei voida olla eri mieltä siitä, etteikö väestöä maataloudesta olisi varaa siirtää muihin elinkeinoihin, jos kansantalouden kannalta tuottavampia työtilaisuuksia olisi. Mutta niin kauan kuin teollisuutemme ei pysty hoitamaan työntekijöitään ilman, että varatöitä on pakko järjestää, ei maatalousväestön lukumäärän vähentämiseen ole mitään reaalisia edellytyksiä eikä siis syytä.

Päinvastoin on sanottava, että maatalous maassamme on monella tavalla mahdollista muodostaa sellaiseksi elinkeinoelämän alaksi, jossa työskentelevien elintason nostaminen merkitsee kansantaloudellisesti tervettä kehitystä koko maassa.

Sos.-dem. pienviljelijäin neuvottelukunnan puolelta on oltu tekevässä ja hyväksymässä seuraavat ajankohtaiset maataloutta ja koko kansantaloutta koskevat ohjelmaluonnokset:

Maatalousohjelman pääsuuntaviivat¹⁾.

»Siinä laajassa ja moneen suuntaan ulottuvassa maatalouden asemaa ja sen edistämistoimintaa koskevassa asioiden tutkimisessa, jota maatalousministeriön neuvottelukunnan työvaliokunta on kuluksen talvikauden aikana suorittanut, on selvinnyt eräitä näiden kysymysten ratkaisuun oleellisesti vaikuttavia seikkoja, jotka pitimmällä tähtäimellä maatalousohjelmaa laadittaessa on tarpeellista ottaa huomioon ja joilla jo tämänkin hetken toimenpiteisiin on suuntaa antava vaikutus.

Sodan jälkeen vallinneissa maatalousoloissa, joille oli tunnuksellista viljelysten huono kunto, väkilannoitteiden puute, maanhankintalain toteuttamisesta johtuva entisten viljelyskokonaisuuksien pitkälle menevä jakautuminen, kotieläinmäärien huomattava vähentyminen ja niiden keskimääräisestäkin katsoen erittäin jyrkkä tuotannon laskeutuminen, oli hyvin yleisenä sellainen käsitys, että maataloutemme tuskin kykenee ainakaan lähimmän 10 vuoden aikana sellaisen asteen saavuttamiseen, kuin kansamme omavaraisuus tärkeimpiin elintarvikkeisiin nähden edellyttää. Tuollaisina elintarvikkeina on silloin ajateltava *leipäviljaa, perunaa, maitoa ja maidosta saatavia tuotteita sekä lihaa ja kananmunia*.

Jäljelle jääneen vajaan vuoden aikana olemme kuitenkin maataloustuotannon lisääntymisessä saaneet kokea sellaista, joka vakuuttavasti osoittaa, että omavaraisuustavotte on Suomen maataloudelle aivan liian vaatimaton ja merkitsisi se käytännössä nykyisellekin maatalouden harjoittajien määrälle niin alhaista elintasoa, ettei sitä voida suinkaan minkään suunnitelmallisen pyrkimyksen kohteeksi asettaa. Jos taas tällaisella ohjelmalla olisi mahdollista hankkia maatalouden harjoittajille riittävät tulot, olisi ankarilla tullitoimenpiteillä tavallisimpien elintarvikkeiden maahan tuonti estettävä ja niiden kotimainen hinta nostettava sellaiselle tasolle, että se kohtuuttomasti alentaisi toisten elinkeinojen palveluksessa olevien ihmisten elintasoa.

On tietenkin luonnollista, että maatalouden ensimmäisenä tavoitteena on niiden elintarvikkeiden tuottaminen, joita kansa aina tarvitsee, mutta kun meillä syistä, joiden perusteellinen selvittäminen ei tässä ole tarpeellista, on maatalouden käytettävissä ihmisiä ja muita tuotantoedellytyksiä huomattavasti enemmän kuin tämän tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan, on meidän pyrittävä sellaiseen maatalouden ohjelmaan, joka toteutettuna on meidän erikoisoiloissamme

¹⁾ Maatalousministeriön Neuvottelukunnan hyväksymä kannanotto kesäkuussa 1949.

tarkoituksenmukainen. Tarkoituksenmukaista on varata maassa oleville työkontoisille ihmisille täystyöllisyystilaisuus eikä tästä saa maataloudessa työskentelevät ihmiset muodostaa mitään poikkeusta. Täystyöllisyys tällä alalla vie kuitenkin niin runsaaseen tuotantoon, että elintarvikkeiden ulkomaille vienti on tarpeellista.

Ajateltavissa oleva toinen mahdollisuus olisi se, että muut elinkeinot voisivat ottaa vastaan huomattavan osan nykyisestä maatalousväestöstä ja kaiken sen väestön lisäkasvun, n. 1,5 milj. ihmistä, mikä eräiden tutkijoiden mukaan 50 vuoden kuluessa tulee tapahtumaan. Tätä mahdollisuutta on halpaa työvoimaa tarvitsevien teollisuuden johtajien taholta aina tavantakaa väläytetty, mutta mitään sellaista ohjelmaa, jonka mukaiselle asioiden menon järjestelylle tällainen käytännössä olisi mahdollista, ei ole yritettykään tehdä eikä arvosteltavaksi esittää. Viimeisen ilmauksensa tällainen kaavailu on saanut Yleisohjelmakomitean mietinnössä, jonka antaman neuvon mukaan päästään vain »määrätietoisesti asteittain vähentämällä varsinaisesta maataloudesta toimeentulonsa saavien henkilöiden ja talouksien lukumäärää». Samanaikaisesti kuitenkin on todettu, että lähimmän vuosikymmenen aikana metsistämme otettavan arvo-puun määrä olisi supistettava viimevuosien n. 22 milj. km³:n määrästä 15 milj. km³:n. Kun tämän lisäksi teollisuusmiesten taholla muutenkin todetaan, että vaikeudet ovat, jopa sellaisessakin teollisuudessa kuin puutavarateollisuus meillä on, huomattavan suuret — muu teollisuushan on aina työskennellyt korkeiden tullien suojaamana, siis kansakunnan antaman tuen varassa — niin on vaikea nähdä tosiasiallisesti mitään muutakaan mahdollisuutta hankkia maatalouden ulkopuolelta nykyisin maataloudessa oleville ihmisille ainakaan aivan lähiaikoina mitään sellaista heidän kokemustaan ja taitoaan sekä maan yleisedellytyksiä vastaavaa ammattia, jossa edullisemmin kuin maatalouden piirissä voitaisiin heidän elintasonsa nostamisesta huolehtia. Kun näin on, niin silloin on katsottava viisaammaksi, että heidän annetaan olla edelleenkin maatalouden palveluksessa ja hankitaan osalle heidän työnsä tuloksista markkinat maan rajojen ulkopuolelta. Tällaiseen on ilmeisesti myös mahdollisuuksia.

Edellä jo mainittiin, että lähimmän 50 vuoden kuluessa väkilukumme mahdollisesti lisääntyy n. 1,5 miljoonalla hengellä. Tällä kertaa meillä on n. 4 milj. ihmistä ja niistä eräällä tavalla laskien n. 50 % maatalousväkeä. Jos edellä mainituista seikoista huolimatta muut elinkeinot voisivat kuitenkin jatkuvasti siinä määrin kehittyä, että mainittu väestön lisäys saisi niiden palveluksessa kunnollisen toimeentulon, niin merkitsi tämä sitä, että maatalousväen suhteellinen määrä vähenisi. Silloin kun maamme asukasluku olisi 5,5 milj.

henkeä ja sen maatalousväestö saman suuruinen kuin nytkin eli n.-2 milj. henkeä, olisi meillä samaa laskutapaa käyttäen kuin nytkin on maatalousväestön luku määrätty, vain 36 % maatalousväkeä ja 64 % muilla elinkeinoilla elävää väkeä. Maatalousväen työn tuloksille olisi silloin entistä paremmin tilaa myös kotimaisilla markkinoilla. Tästä johtuen voi valtiotalouskin ajan oloon selviytyä tämän hetkistä paljon helpommin siitä »taakasta», jonka kotimaisen kulutuksen ylimenevä vientiin liikenevä maataloustuotanto muodostaa.

Tässä yhteydessä onkin päättävästi huomautettava, että sellaista talouspolitiikkaa, joka tähtää maatalousasioiden hoitamiseen niin, että ihmisten olisi pakko lähteä tiloiltaan ja tarjota alipalkkoilla työvoimaansa teollisuuden ym. heille utojen elinkeinojen palveluksessa, ei voida enää toteuttaa. Päinvastoin maassa voimakkaassa tahdissa yleistyy sellainen ajattelutapa, että kansakunnan asioita on hoidettava niin sanoaksemme »sosiaalisesti» ja kaikkien työtätekevien kesken myös solidaarisesti, jolloin joudutaari nopeasti lisääntyvässä määrässä ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, jotka tarkoittavat entistä suunnitelmallisempaa hyvinvoinnin yleistämistä eri kansalaispiirien keskuudessa. Suomen pienviljelysvaltainen maatalous elää parhaiten silloin kun sille valmistetaan mahdollisimman runsaaseen tuotantoon tähtäävät tuotantodellytykset. Tällainen suuntaus on sopusuhteissa myös muilla aloilla työskentelevien ihmisten parempaan elintasoon tähtäävien pyrkimysten kanssa, ei ainoastaan sillä tavalla, että elintarvikkeita on riittävästi ja kohtuulliseen hintaan saatavissa, vaan myös sillä tavalla, että epäterve kilpailu työpaikoista loppuu ja turmiollisten työttömyyskausien esiintyminen vähenee.

Kun meillä on runsaasti maatalousväkeä ja runsaasti maatalouskelpoista maata ja kun meillä ei ole näköpiirissä mitään sellaisia varmoja muita mahdollisuuksia, joiden nojalla onnistuneemmin, taloudellisemmin ja samalla riittävän nopeasti saisimme maataloudessa työskentelevien ihmisten asumisen ja koko toimeentulon muilla aloilla järjestymään, niin on meidän käytettävä tämän väestön osan elin- ehtojen parantamisessa ja samalla koko kansakunnan elämän varmentamisessa lähinnä maatalouden tarjoamia mahdollisuuksia hyväksemme niin pitkälle kuin vallitsevissa olosuhteissa kykenemme. Tämä tietää käytännössä mm. sitä, että elintarvikkeita tuotetaan myös ulkomaille vietäväksi.

Tämä kannanotto luo perustan sekä tämänhetkiselle että myös pitemmälle tähtääville maatalouden edistämistoimenpiteille meillä. Vasta tämän kannanoton jälkeen voidaan varauksettomasti ryhtyä kaikkiin niihin maatalouden rationalisoimis- ja voimaperäistämistoimenpiteisiin, jotka maatalouden harjoittajan toimeentulon paranta-

miseksi ovat välttämättömiä. Olisikin jotakin aivan luonnotonta ja maatalouden aseman parantamistoimenpiteiden joukossa kokonaan sopimatonta väläyttääkään sellaista mahdollisuutta, että maatalouden kannattavuuden parantamiseksi olisi sen kokonaistuottoa supistettava. Päin vastoin sitä on kokonaismääräänsä nähden lisättävä. On kaikin puolin paikallaan, että maatalouden eri tuotannon haaroja kiihdytetään tai hillitään sen mukaan, mihin meillä on luontaisimmat edellytykset ja mihin maailman markkinatkin antavat aihetta, mutta toisen alan hillitseminen merkitsee aina vastaavaa kiihdyttämistä jollakin toisella alalla, muuten on seurauksena maatalouden tulojen vähentyminen ja viljelijäväen aleneva elintaso. Vain maatalouden rationalisoimis- ja voimaperäistämistoimenpiteillä voidaan tuotantokustannukset niin alentaa, että tuotteiden kotimainen menekki saadaan mahdollisimman suureksi ja niiden ulkomaalaisillekin markkinoille sijoittaminen helpommaksi.

Kun muistetaan, miten pienet meidän peltojemme hehtaarisadot vielä ovat ja miten alhainen esim. lehmien keskimääräinen maidontuotanto, niin on helppo huomata, miten suunnaton työmaa, maatalouden järjeistämisen- ja voimaperäistämistoiminta meiltä odottaa.

Tämän toiminnan edellytykset on meillä selvitettävä ja saatava ne ensin kaikkien alalla toimivien ohjaavassa asemassa olevien henkilöiden vakaumukseksi ja sitä tietä koko viljelijäväen ja lopulta muidenkin piirien vakaumukseksi, niin että työ voimakkaana ja määrätietoisesti voi jatkua. Suomen maatalouden hyvin tärkeä edellytys on maamme maantieteellinen asema. Se on huomattavassa määrässä epäedullisempi kuin esim. Ruotsin ja varsinkin Tanskan, mutta tätä epäedullisuutta vastaan voidaan menestyksellisesti taistella, niin kuin kokemus osoittaa ja näitä taistelukeinoja voidaan edelleen vielä kehittää. Riittää kuin esimerkkinä mainitaan, miten 50 vuoden aikana on kauran viljelysalue laajentunut ja miten parinkymmenen vuoden aikana kotoisen vehnän viljelys on, yli koko maan ulottuen, aivan uskomattomassa määrässä kehittynyt.

Teemme oikeastaan omaa yritteliäisyyttämme lamauttavan virheen liiaksi korostaessamme Euroopan muiden maatalousmaiden luontaista edullisuutta ja oman maamme epäedullisuutta. Olisi usein oikeampaa ja asian ytimeen paremmin sattuvaa, jos esim. Tanskan ja Suomen maataloutta toisiinsa verrattaessa korostettaisiin enemmän näiden maiden maatalouksissa sitä eroavaisuutta, joka johtuu maatalouden harjoittajasta eikä suinkaan luonnonsuhteista. Jos me väsymättä korostaisimme sitä, millä tavalla tanskalainen maanviljelijä hoitaa lantavaransa, miten hän muokkaa maansa, minkälaisia määriä

lian käyttää väkilannoitteita, miten paljon karjalleen väkirehuja ja väkevää tuorerehua, miten pitkälle jalostettuja hänen kotieläimensä ja viljelyskasvinsa ovat ja miten korkea on hänen ammattitaitonsa ja yhteistoimintahenkensä, niin me emme tulisi läheskään niin lohduttomiin tuloksiin kuin tulemme muistaessamme yksistään vain Tanskan kesän pituuden ja hallavaaran olemattomuuden. Onhan kuitenkin tosiasia, että kukaan ei meillä viljele laadultaan niin huonoa maata kuin Jyllannin nummiseutujen, tanskalainen maanviljelijä viljelee ja elää kuitenkin valistuneena ja omaa elinkeinoaan syvästi rakastaen ja kunnioittaen. Tämän ohella on syytä muistaa, että normaaliseen suomalaiseen maatilatalouteen, pienviljelijänkin harjoittaessa, kuuluu kiinteästi myös metsätalous, jonka merkitystä ei suinkaan pidä aliarvioida.

Vähänkin perusteellisempi asioiden tarkastelu johtaa siihen huomioon, että Suomen maatalouden suurin heikkous on sittenkin maatalouden harjoittamisessa itsessään. Suomen maatalouden järjeistäminen ja voimaperäistäminen ovat vielä aivan alkuasteessaan olevia asioita. Sen vuoksi Suomen maatalouden tulevaisuutta suunniteltaessa onkin etualalle asetettava nimenomaan tämän heikkouden poistaminen. Kaikkiin, kutakin tuoteyksikköä kohden tulevien tuotantokustannusten alentamistoimenpiteisiin on määrätietoisesti ja lujin ottein käytävä käsiksi. Niin tekemällä lähenemme kansainvälisten tuotantokustannusten tasoa ja helpotamme maataloustuotteitamme maailman markkinoille sijoittamista.

Näitä pyrkimyksiä toteutettaessa tulemme huomaamaan, että tämä on toisiin tuotteisiin nähden paremmin mahdollista kuin toisiin tuotteisiin nähden. Lienee tarpeetonta ollenkaan mainitakaan, että niitä tuotteita, joiden aikaansaamisessa kansainvälisten tuotantokustannusten saavuttaminen on vaikeinta, tuotamme enintään omaa kulutustamme vastaavasti, mutta niitä tuotteita, joiden tuottamisessa voimme saavuttaa kansainvälisen tuotantokustannusten tason tai päästä ainakin lähelle sitä, tuotamme paitsi omaa kulutusta myös vientiä varten. Tässä yhteydessä on myös syytä huomauttaa, että suurimmilleenkin kehitettynä Suomen maataloustuotanto, maailman maataloustuotantoon verrattuna, on mitättömän pieni, joten tuotteitamme korkea laatu ja oloissamme mahdollinen tuotannon erikoistuminen voivat raivata sille markkinoimistien silloinkin kun mas-satuotannon sijoittamisella on vaikeuksia.

Edellä hahmotetulle pohjalle maatalouden tulevaa ohjelmaa rakennettaessa on erityisesti huomattava seuraavaa:

1. Maataloustuotannon rationalisoiminen ja samalla sen voimaperäistäminen on nopeasti kaiken kokoisilla tiloilla tehtävä mahdolli-

seksi, jolloin suunnitelmallisesti kehitetään myös tuollaisen tuotannon harjoittamisen edellytyksiä, joista tässä jo mainittakoon maanviljelijäväen, ennen kaikkea pienviljelijäin ammattitaito, maatalouden harjoittajien yhteistoiminta, tarvittavien käyttöpääomien varaaaminen, markkinoiden hankkiminen maataloustuotteille jne.

2. Pienviljelystilojen elinkelpoisuudesta on huolehdittava, jolloin tuohon pääsemisen edellytyksenä on yleensä mainittava pellon riittävä määrä. Tässä tarkoituksessa on:

- a) Lisämaan saantia helpottamalla ja tilaisuuksien mukaan tiloja yhdistelemällä pyrittävä korjaamaan ne virheet, joita ennen kaikkea asutustoiminnassa ja perinnön jakojen yhteydessä on tähän tullessa tehty.
- b) Tiloilla, joilla on raivaamatonta viljelyskelpoista maata, voimakkaan uudisviljelystoiminnan avulla pellon alaa riittävästi lisättävä.
- c) Edelleen harjoitettavassa asutustoiminnassa lakien edellyttämää elinkelpoisuusvaatimusta ehdottomasti noudatettava ja pienten tilojen edelleen jakaminen lakisääteisesti estettävä.
- d) Siellä, missä tilan viljelysalan suurentamiseen ei ole mitään mahdollisuuksia, sen elinkelpoisuuden lisäämiseksi ryhdyttävä muihin elinkelpoisuutta parantaviin toimenpiteisiin.

3. Leipäviljan tuotannon enimmäistavotteen on oleva oman maan kulutuksen tyydyttäminen. Vuosittaisten satomäärien suuren vaihtelun vuoksi on osa hyvien vuosien sadosta varastoitava huonojen vuosien varalle. Tätä varten on rakennettava riittävän suuret, 100—150 milj. kiloa vetävät varastosuojat.

4. Maidon ja maidon tuotantoon liittyvän sianlihan ja kananmunien tuottamisen lähitavoitteena on oman maan kulutuksen täydellinen tyydyttäminen. Kun näidenkin tuotteiden tuottaminen on suuresti satovaihteluista riippuvainen ja kun niiden pitempiaikainen säilyttäminen on mahdotonta, on niiden vientiin jo nyt varauduttava.

Kun maatalouden rationalisoiminen ja yleinen maataloustuotannon voimaperäistäminen nopeasti johtaa edellä mainittujen tuotteiden pysyväänkin ylituotantoon ja kun tämä maatalousväen täystyöllisyyden saavuttamiseksi on sekä tarkoituksenmukaista että välttämätöntä, niin on ryhdyttävä kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joiden avulla maidon ja siitä valmistettujen tuotteiden sekä sianlihan ja kananmunien ulkomaille vienti on jatkuvasti mahdollista. Tällöin on:

- a) Tuotantokustannusten alentamiseksi tehtävä kaikki, mitä meillä tehdä voidaan.

- b) Tuotteiden laadun parantamiseksi ja laatutason jatkuvasti korkealla säilyttämiseksi on sekä tieteen että käytännön apua hyväksi käyttäen tarmokkaasti työskenneltävä.
- c) Eri kotieläintuotteiden tuottaminen tiloilla on järjestettävä toisiinsa nähden oikeaan suhteeseen samalla kun huolehditaan myös siitä, mille tuotannon muodolle missäkin oloissa on annettava suosituimmasasema.
- d) Edellisiin kohtiin viitaten on pyrittävä siihen,
 että maito on Suomen kotieläintalouden päätuote,
 että heraan, kuorittuun maitoon ja omaan perunantuotantoon nojautuvan sianlihan tuotannon tuotantokustannukset saadaan painetuksi ainakin lähelle naapurimaittemme sianlihan tuotantokustannuksia, jolloin sianlihan tuottaminen maailman markkinoita varten on pienin suojatoimenpitein mahdollista,
 että kananmunien tuotanto varsinaisesti markkinoita varten, keskitetään pienviljelijöihin kohdistuvien tukitoimenpiteiden avulla pientiloilla tapahtuvaksi, jolloin ns. munateollisuuskanaloiden haitallinen kilpailu loppuu,
 että oman maan kaikinpuolisen rehuntuotannon kehittämistoiminnan ohella valkuaisrikkaiden väkirehujen sopiva maahan tuonti pidetään yllä ja että tärkkelysrikkaiden väkirehujen tuonti yleensä jätetään niiden ja niillä tuotettujen kotieläintuotteiden keskisestä hinnasta ja leseen kotimaisesta tuotannosta riippuvaksi.
 että halpojen väkilannoitteiden riittävä saanti mahdollisuuksien mukaan turvataan ja
 että kaikkien tässä puheina olleiden kotieläintuotteiden vientimahdollisuuksia ryhdytään viipymättä selvittämään, jolloin aivan erityisesti on otettava huomioon Neuvostoliiton ja Keski-Euroopan maiden mahdollisuudet.

Edellä esitetyn maatalousohjelman toteuttaminen vaatii ilmeisestä valtiotalouden tukea, jonka määrä ja laatu saattavat eri ajankohdilla huomattavastikin vaihdella. Sitä, onko tukemistoimenpiteiden käytännöllisessä toteuttamisessa liikuttava ensisijaisesti tuotteiden hintalinjalla, niinkuin tähän asti on pääasiallisesti ollut asianlaita vai onko yhä enemmän suuntauduttava toimenpiteisiin tuotantokustannusten alentamiseksi, ei ole vielä niin perusteellisesti selvitetty kuin kysymyksen ensiluokkainen merkitys edellyttää, mutta monet seikat viittaavat kuitenkin siihen, että tuotantokustannuksia alentavat tukemistoimenpiteet saavat yhä enemmän kannatusta mm. sillä perusteella, että maamme toisistaan suuresti poikkeavien eri seutujen maatalou-

dellisten mahdollisuuksien erilaisuus voidaan näin parhaiten ottaa huomioon.»

Maataloustuotannon tukeminen.

Edellä esitetyn maataloustuotannon pääsuuntaviivoja selvittävän mietinnön ydinajatuksena on, niinkuin huomataan, maataloustuotannon kohottamisen linja. Tämä käy täysin yksiin sen periaatteellisen kannanoton kanssa, joka on hyväksytty sosialidemokraattisen puolueen keskuudessa maatalousohjelmaksi.

Maatalousministeriön neuvottelukunnan työn viimeisessä kappaleessa on maininta siitä, mihin seikkoihin kotimaisen maataloustuotannon tukemisessa joudutaan kiinnittämään huomiota. Kun tämä lausunto on tullut otetuksi mukaan nimenomaan sos.-dem. pienviljelijäin neuvottelukunnan edustajien aloitteesta ja nojautuu se neuvottelukunnan keskuudessa hyväksyttyyn ns. tuotannon palkitsemislinjan periaatteisiin, on niistä syytä esiintuoda seuraavaa:

Maataloustuotantomme 5-vuotishjelman hahmoittelu.

1. Yleistä.

Maaperän karuus, ilmaston epävakaisuus ja viljellyn maan jakaantuminen suurelta osalta haja-alueisiin ovat syitä, jotka tekevät kaiken peltoviljelyn meillä kalliimmaksi kuin esim. Keski-Euroopassa. Näin siis ihmisten käyttöön tuleva vilja ja juurekset sekä eläinten rehuksi käytettävä osa satoa eivät ole täällä yhtä helposti tuotettuja kuin monessa muussa maassa. Kesän lyhyys aikaansaa sen, että laitumelta tuleva halpa rehu jää suhteellisen pieneksi osaksi ruokintaan käytetyn rehun kokonaismäärästä ja sen lisäksi talviruokinnan, aikana joudutaan eläimet pitämään kallISRakenteisissa karjasuojissa. — Keskimäärin ottaen on niinpeltoviljelys- kuin karjataloustuotantokin luonto-olosuhteista johtuen yhtä kallista kaikenkokoisilla tiloilla.

Maataloustuotanto meillä eroaa rakenteellisesti muista elinkeinoista siinä, että se on jaettu pieniin tuotantoyksikköihin. Yli 77 % :lla maan viljelmistä on vajaa 10 ha peltoa ja niillä tuotetuista elintarvikkeista on suurin osa käytetty tilan omiin tarpeisiin. Osaksi niiden myyntituotanto on ostorehujen varassa. Vain 12,7% tiloista • (joilla on peltoalasta hallussaan 37,2 %) on markkinoinneet *nettotuotannostaan* 2/3 ja yli sen. Näistä syistäkin maataloustuotantomme luonne on erilainen kuin muiden elinkeinojen rakenne. Pienikin käsityöverstas nimittäin käyttää tuotannostaan vain häviävän pienen osan omaan tarpeeseensa, mutta myyntiin menee miltei kaikki. Maataloudessa

on asia jotenkin päinvastainen. *Kotimarkkinateollisuudessa yleensä voidaan ratkaista hinnoilla tuotannon kannattavuus, mutta maataloudessa se ei käy kuin suhteellisen harvalukuisilla suuremmilla tiloilla.*

Köyhtyneelle maallemme, niin kauan kuin se ei pysty sijoittamaan nykyistä enempää väestöstään kansainvälisestäikin ajatellen tuottavampien elinkeinoelämän alojen kuin maatalouden palvelukseen, ei jää muuta valinnan varaa kuin turvautua elintarvikkeiden kotimaiseen tuotantoon. Omavaraisuusasteelle saatu elintarvikkeiden tuotantohan merkitsee vuosittain n. 500 milj. dollarin arvoisen tavaramäärän tuottamista. Koko kansantalouden kannalta asiaa arvosteltaessa maataloustuotteiden vientituotanto kansainvälisin hinnoin on taas maatalousväestön varatyötä.

2. Maataloustuotantomme tähänastinen tuotantosuoja.

Vuosina 1935—39 on laskettu saadun maataloustuotannollemme tulleen, vienti- ja hintasuojapalkkioin sekä niihin liittyvillä, *hintoja korottaneilla* säännöksillä vuodessa keskimäärin 548 milj. mk:n suuruisen reali-(—raha-)tulo. Se on koottu kaikilta elintarvikkeita ostavilta kansalaisilta samansuuruisena ja siis heidän maksukyvystään riippumattoman tulliverotuksen avulla (425 milj. mk) ja sen lisäksi käytettiin hintoja korottaneella tavalla vuosittain budjettivaroja (123 milj. mk). *Reaalinen tuotantosuoja jaettiin siis ennen sotia hinnan muodossa ja vain sille osalle tuotantoa, joka myytiin.*

Siten maan suurin yksityinen tilan omistaja (peltoa 1,000 ha) sai vuosina ennen sotaa tuotantosuojaa vuosittain n. 0.5 milj. silloista markkaa. Maatalouden tuotantosuojan eli niinkuin sitä nimitettiin, kansan vakuutusmaksun kokoamiseen ei kuitenkaan rikkainkaan tilanomistaja itse lainkaan osallistunut. Mutta se koottiin maan köyhimmältäkin leivän ja särpimen ostajalta ja siis *samansuuruisena* tulliverona kuin maan rikkaimmalta, ei-maatalousväestöön kuuluvalta henkilöltä.

Keskikokoiset ja suuremmat viljelmät (12.7 % tuottajista) saivat hintojen kautta tulleen tuotantosuojan lähes täysimääräisenä. Mutta pienemmille tiloille tuli niiden vähäisestä nettomyyntituotannosta johtuen keskimäärin reaalista tuotantosuojaa vain vähän (5—10 peltotehtaarin viljelmät) tai ei ollenkaan (alle 5 peltotehtaarin viljelmät).

Tuotannon voimaperäistäminen ja rationalisoimistoimenpiteet ovat olleet aina tehokkaita tulojen lisääjinä ja kannattavuuden parantajia. Niiden toteuttamiseksi tarvitaan kuitenkin varoja. Mutta siinä mielessä maatalouden tuotantosuojan jakaminen hintojen kautta ja siis myyntituotannon perusteella on jättänyt pienviljelijät ilman osaa tai

vain rippeille siitä. Pienviljelijät eivät hintatukijärjestelmästä johtuen ole voineet tehdä tuotannon tehostamiseksi sitä, mikä olisi ollut mahdollista, jos tuotantosuoja olisi jaettu edes tasapuolisesti. Ja heille kuuluu kuitenkin pellosta lähes 60 % ja karjasta suhteellisesti vielä enemmän.

Maatalouden tuotantosuojan tultua jälleen ajankohtaiseksi ovat keski-kokoisten ja suurten tilojen eduista huolehtivat maatalouspolitiikot esittäneet ohjelmaan kaiken sen, mikä ennen sotia on ollut käytännössä. On esitetty mm. leipäviljan hinnan nostamista yli kansainvälisen hintatason (23: — kilo, 20 % valuuttakurssien muutoksen jälkeen — 27—28: — kilo). Aikanaan tulevat, tälle tielle jälleen lähdettäessä, kalataloustuotteetkin hoidettavaksi tavanomaisin hintapoliittisin keinoin. Silloin joudutaan paitsi korkeisiin elintarviketulleihin, myös vientipalkkioihin jne.

3. Maatalouden 5-vuotisohjelman tavoitteet.

Tuotannon palkitsemislinja.

Vuosittain suoritetaan laskelma, jolla osoitetaan maatalousväestön realinen ostovoima ja maataloudesta saatujen tulojen kehitys (kokonaistulolaskelma). Ainakin toistaiseksi verrataan maatalousväestön omasta työstään ja pääomistaan saamaa raha- ja kokonaistuloa (—ns. velattoman maanviljelijän tulo) vastaavaan tuloon, joka saatiin keskim. vuosina 1935—1939. Tämän suhteen pitäisi vastata muilla ammattialoilla tulojen määrässä tapahtunutta samanaikaista muutosta.

Mikäli em. velattoman maatalouden raha- ja kokonaistulojen määrä ei hintojen laskusta johtuen tule riittäväksi, hoidetaan asia, mutta kuitenkin hintoja keinoitekoisesti korottamatta.

Kohdassa 1. mainitut perustelut oikeaksi tunnustaen silloin esitetään maksettavaksi maataloudelle tuotantosuojana lisätuloa seuraavasti:

1. Maataloudelle jaetaan vuosittain, *kaikkien tuotteiden kotimaisten hintojen alennuttua kansainväliselle tasolle* ja tuotannon määrän vastatessa vuosien 1935—1939 keskimäärää, tuotantosuojana n. 5,500 milj. mk, mikä vastaa vv. 1935—39 keskim. 548 milj. markkaa. Niin kauan kuin tuotteiden hintataso pysyy kansainvälisen hintatason yläpuolella kotimaan markkinoilla, tarvitaan ko. tuotantosuojaa vastaavasti vähemmän.
2. Tuotantosuoja (sitten kun eri tuotteiden kohdalla on jouduttu kansainväliseen hintatasoon) jaetaan maanviljelijän itsensä valitsemina tuotantotarvikkeina ja samansuuruisena

- a) jokaista leipäviljan (ruis, vehnä) viljelyyn käytettyä peltohehtaaria kohti 1,430: —*)
 b) jokaista lehmää kohti (=maidon tuotanto) 3,350: —^x)
 c) jokaista sikaa kohti (=sianlihan tuotanto) 1,000: — *)
 d) jokaista kanaa kohti (—kananmunien tuotanto) 155: —^x)
 e) erikoispalkkioita lisäksi 702 milj. mk¹⁾)
 3. Maanviljelijöiden rahatulot myydyistä tuotteista ja tuotantopalkkioista edellyttäen, että valuuttamme arvoa alennetaan 20 %:lla, muodostuisivat tällöin seuraavasti:

	Määrä 1935—39 keskim. milj. kg	Keskim. v. 35—39 kotim. hintatason mukaan milj. mk	Tuotannon Kansain- välisten hintojen mukaan tuloja milj. mk	palkitsemiskeinon avulla: Tuotanto- palkkio- tuloja milj. mk	Yhteensä milj. mk
Leipävilja	128,5	320.0	2.400	556	2,956
Sianliha	25.4	279.0	2.740	558	3,298
Maito	1280.0	1520.0	13.850	3 350	17,200
Kananmuna	15.5	212.0	1.800	310	2,110
Erik. palkkiot	—	—	• —	702	702
		2.331.0	20,790	5,476	26,266
		100	890 ²⁾	240	1,130 ^{a)}

Tuotantopalkkio-ohjelman täytäntöönpano:

I vaihe:

Kansanhuoltolautakunnilla on nyt valmis kortisto, josta selviävät tiloittain peltoalat, pellon käyttö ja eläinluku. Kansanhuoltolautakunnilta, niiden lakattua, siirretään tilakortiston pito ja jatkuva hoito heti kunnittaiseksi järjestettävälle maatalousneuvontaorganisaatiolle, jonka valtio jo nytkin tärkeältä osalta rahoittaa.

II vaihe:

Neuvontaorganisaation puitteissa suoritetaan myöhemmät järjestelyt tuotantopalkkioiden jaossa niin, että sen kautta:

- 1) tilojen hoitotapa tulee huomioonotetuksi tuotantopalkkioita jaettaessa erikseen ratkaistavan tuotanto-ohjelman edellyttämällä tavalla,
- 2) tuotantopalkkioiden käyttöä varten laaditaan tarpeen mukaan niiden käyttösuunnitelmat niin, että

¹⁾ Ennakkolaskelmia. — ²⁾ Huomaa valuuttakurssien muutos,

— voidaan voimaperäistää koko kansantalouden kannalta varteenotettavia maataloustuotannon aloja,

— voidaan tehostaa tuotantoa mm. koneellistamisen avulla.

Tämän organisation luominen on, jos halutaan, helposti aikaansaatu. Muistettakoon vain sodanaikaisen maatalouden piirissä paljon laajempia aloja koskeneen järjestelmän luominen nykyistä vaikeammissa oloissa.

Tulokset tuotantapalkkiolinjan toteuttamisesta:

1. Leipäviljan, sianlihan, maitotaloustuotteiden ja kananmunien hintojen kansainväliselle tasolle alentaminen (valuuttakurssien muutoksen tapahduttua) vähentää indeksiperheen kulutusbudjetin (1938) mukaisia menoja ainakin 10 %:lla vuoteen 1938 verrattuna.

2. Maatalouden tuotantosuoja kootaan välittömällä verotuksella kaikelta kansalaispiireiltä, jolloin tuon suojan todellinen vakuutusmaksuluoone myös kansainvälisten häiriötilojen varalta tulee otetuksi huomioon ja maksuunpano käy kansalaisten maksukykyisyyden mukaan.

• 3. Maatalouden tuotantosuoja jaetaan:

a) kaikille tilakoosta riippumatta *kunnollisesti hoidettua tuotantoväline-yksikköä* kohti samansuuruisena, mutta keskiarvo suurempana niille, joiden tilat ovat hyvin hoidetut ja pienempinä niille, joiden on katsottava laiminlyöneen ammattinsa kunnollisen hoidon,

b) suunnitelmallisesti tuotantoa edistäviin tarkoituksiin niin, että kaikenkokoisilla tiloilla voidaan tehostaa ja voimaperäistää tuotantoa; eri kokoisten tilojen tuotannon suuntaus niille parhaiten soveltuvien tuotantoalojen mukaan käy myös mahdolliseksi (esim. suuremmat tilat viljanviljelyyn).

Nykyisin saavutettu voimaperäisyysaste merkitsee vähintään 0.8 pellohehtaarin tarvetta henkeä kohti täydellisen elintarvikeomavaraisuuden saavuttamiseksi. Tämän luvun muuttuminen esim. 0.6:ksi on hyvin mahdollista voimaperäistetyn tuotannon

• kautta ja merkitsee tämä täydellisen omavaraisuuden saavuttamista ilman pellon lisäystä nykyisestään,

c) tuotantosuoja jaetaan tuotantokustannuksia alentaviin tarkoituksiin niin, että siten saavutetaan tasaisesti jokaista tuotanto-yksikköä kohti jakautuva tulo. (Aikaisemmin saavutettiin hintatukijärjestelmän aikana määrältään yhtä suuri kokonaistulo, mutta se jakaantui myyntituotannon määrien mukaan.)

4. *Voin, juuston, sianlihan ja kananmunien vientiin on mahdollisuus ilman vientipalkkioita. Leipäviljakauppa hoidetaan valtion viljavaraston-monopolin kautta. Leipäviljalle annetaan vuodeksi eteenpäin takuu-hinnat, jotka määritellään maahan tuodun viljan cii-hintojen perusteella.*

Voidaanko suunnitelma rahoittaa?

Maatalouden suojaksi tarvittava rahamäärä otetaan kansaltamme joka tapauksessa. Kysymys on nyt vain siitä, otetaanko rahat vation budjetista vaiko välillisten tulliverojen kautta. Valtion tilinpäätöksen mukaan oli siinä v. 1947 erilaisia maataloustuotteiden subventiorahoja n. 9 miljardia markkaa, v. 1948 niitä oli 8.9 miljardia ja v. 1949 niitä on ainakin 5 miljardia. Lisäksi tulevat asutustoiminnan määrärahat, joita v. 1949 budjettiin sisältyy yli 6 miljardia markkaa. Jopa lapsilisiäkin voidaan ajatella supistettavaksi varakkaampien luokkien osalta elintarvikkeiden hintojen alennusta vastaavalla määrällä (v:n 1938 taso basiksena).

Tuotantopalkkiolinjan voimaan saattaminen merkitsee pientilojen tuotantokyvyn mahdollisimman tarkkaa hyväksikäyttöä. Niiden 60 %:iin maan peltoalasta ja vielä suurempaan osuuteen maan karjaluvusta nousevan tuotantovälinemäärän hyväksikäyttö entistä tehokkaammalla tavalla on silloin pienviljelijöille myös taloudellisesti mahdollista. Teknillinen puoli on asiasta hoidettu jo siksi, että pientiloille ei työvoimakysymys ole suurempien tilojen tapaan pullonkaula tuotannon harjoittamisessa.

Puoluekokous toteaa:

I. Pienviljelijäväestö muodostaa palkkatyöväen rinnalla suurimman osan kansastamme. Molempien näiden väestöryhmien taloudellinen asema on heikko, sillä kumpikin kuuluvat vähävaraisiin työtekeviin luokkiin, jotka ovat epävarmassa asemassa ja usein suoranaississa toimeentulovaikeuksissa. Vähävaraisten ja taloudellisen sarron alaisena elävien etuja valvovana sosialidemokraattinen puolue ponnisteele ajankohtaisia poliittisia tehtäviä hoitaessaan kummankin puheenaolevan väestöryhmän hyväksi, niin että saadaan aikaan kansantulon sosialisesti oikeudenmukainen sekä työläisen että pienviljelijän elintaso nostava jakaantuminen.

Edelläolevan todeten ja huomioonottaen, että puolueen työehtopolitiikkaa koskevat periaatteet ovat määritellyt puolueen työväensuojeluohjelmassa ja maatalouspolitiikkaa koskevat periaatteet maatalousohjelmassa, puoluekokous esittää,

a) että pienviljelijäväestön elintaso on saatava tasaveroiseksi mui-

den väestöpiiriin elintason kanssa ja tätä varten huolehdittava myös maaseudun täystyöllisyydestä;

b) että pientilojen tilapäinen palkkatyöväen käyttö ei saa olla esteenä maataloustyöväen olojen kehittämiseksi tyydyttäväksi ja muiden työläisten elinehtoja vastaavaksi niin hyvin työajan pituuteen kuin palkkaukseen ja muihinkin etuihin nähden; ja

c) että maatalouspolitiikassa on toisaalta varottava sellaisia toimenpiteitä, jotka tuottavat työläisille kuluttajina ja palkkannauttijoina suurempia rasituksia kuin myönteiseen kokonaistulokseen pääsemiseksi on välttämätöntä.

II. 1) Maatalouden tukemisessa on siirryttävä tähän asti noudatetusta hintatuki]järjestelmästä pääasiassa tuotannon palkitsemisjärjestelmään. Vain tämän avulla voidaan valtion maataloudelle antama tuki ulottaa koko maatalous- eikä vain myyntituotantoon. Siten tulee myös pienviljelijäväestön harjoittama maataloustuotanto kokonaisuudessaan valtion tuen alaiseksi sen sijaan, että tähän asti pääasiassa vain markkinoitu osa tuotannosta on hyötynyt valtion tukitoimenpiteistä. Hintatuen aiheuttama rasitus kohdistuu kuluttajäväestöön sitä raskaammin, mitä suurempi ja mitä vähävaraisempi perhe on, koska tällaisten perheiden on ruokataloudessaan käytettävä muita enemmän tulleilla, vientipalkkioilla tai niihin verrattavilla hintoja korottavilla toimenpiteillä suhteellisen runsaasti rasitettuja elintarvikkeita.

2) Huomioottaen, että maatilat maassamme ovat valtaosaltaan pieniä ja niillä on useimmiten suhteellisen runsaasti työvoimaa, on maatalouspolitiikkamme päämääräksi asetettava mahdollisimman suuri ja kannattava tuotanto pinta-alayksikköä kohti. Kaikissa maatalouden tukemistoimenpiteissä on pidettävä silmällä tämän päämäärän saavuttamista. Siinä mielessä on maataloustuotanto voimakkaasti suunnattava tuottoisien kasvien viljelemiseen ja taloudellisesti edullisen kotieläintuotannon kehittämiseen. Valtion tukea on annettava nimenomaan tätä päämäärää palvelevina tuotantotarvikkeina, kuten esim. väkilannoitteina, väkirehuina ja siemeninä. Erikoisesti pienviljelijöille on niitä annettava huokealla hinnalla tai ilmaiseksi.

3) Tärkeimpien elintarvikkeiden kulutus on tyydytettävä kotimaisilla maataloustuotteilla ja kuluttajain ostovoimaa on lisättävä siten, että ne voivat käyttää niitä tähänastista enemmän, jolloin lisääntyvä kysyntä luo edellytykset maataloustuotteiden entistä suuremmalle käytölle myös elintarviketeollisuuden raaka-aineena.

4) Pienviljelyksen-tukemisessa on lisäksi tarvittavassa laajuudessa käytettävä muitakin tarkoituksenmukaisia muotoja, kuten halpalkorkoisia lainoja ja avustuksia erilaisten perusparannuksien ja käyttö-

tarvikkeiden hankintaan, uudisraivaus- ja salaojituspalkkioita, toivottujen kasvien viljelyspalkkioita, siitoseläin- ja koneytymien sekä muidenkin taloudellisten yhteistoimintamuotojen avustamista, joilla voidaan edistää pien viljelmien tuotantoa ja pienentää heidän liikekustannuksiaan ja joita käyttäen samalla voidaan eri suuruisten ja eri tuotantoalueilla olevien tilojen tukeminen muodostaa olosuhteiden vaatimusten mukaiseksi.

5) Voimaperäistäminen ja rationalisoiminen merkitsevä maataloudessa tuotannon lisääntymistä siinä määrin, että joudutaan viemään kotieläintuotteita ulkomaille. Tuotannon palkitsemissjärjestelmän käytäntöön oton ansiosta siitä ei muodostu vähävaraisten rasitusta niinkuin vientipalkkioita käytettäessä hinnan nousu aiheuttaa ja vientituotanto merkitsee maatalousväestölle täystyöllisyyttä sekä kansantaloudellista lisätuloa.

III. Pienviljelystuotannon edistämiseksi ja pienviljelijöiden tukemiseksi kansantaloudellisesti mahdollisimman edullisella tavalla on erittäin tärkeää, että pientilat koetetaan kehittää joka suhteessa tarkoituksenmukaisiksi ja että niiden talous rationalisoidaan mahdollisimman pitkälle. Näiden päämäärien saavuttamiseksi on välttämätöntä

1) että uusia viljelystiloja muodostettaessa tilat tehdään niin suuri, että ne paikalliset olosuhteet ja jatkuvat sivuansiomahdollisuudet huomioonottaen turvaavat viljelijäperheelle ainakin pääasiallisimman toimeentulon ja että tilussuhteet järjestetään niiden edullisinta käyttöä silmälläpitäen;

2) että asuntotiloille järjestetään tontti- ja kotipuutarhamaan lisäksi muutakin maatalousmaata sos.-dem. puolueen maatalousohjelman viidennen pykälän viidennen kohdan mukaisesti, kaikissa niissä tapauksissa, joissa sellainen on tarkoituksenmukaista ja mahdollista;

3) että uudistilojen maiden hinnat ja rakennuskustannukset valtion välityksellä saatetaan kannattavan viljelyksen vaatimusten mukaisiksi ja että rakennuksia näille hankittaessa kiinnitetään niiden tarkoituksenmukaisuuteen ja käytännöllisyyteen mahdollisimman paljon huomiota;

4) että jo olevia pientiloja tarpeen mukaan järjestellään entistä paremmin tarkoitustaan vastaaviksi hankkimalla liian pienille tiloille tarpeellisia lisämaita, muuttamalla tilusmuotoja ja -suhteita tehokkaan tuotannon vaatimusten mukaiseksi, suorittamalla rakennusten uusimiset edellämainittuja periaatteita noudattaen sekä ehkäisemällä pientilojen pirstomisen liian pieniksi;

5) että pientilojen ja pienviljelysseutujen tie- ja liikennesuhteita valtionkin toimenpitein kehitetään tarpeen ja olosuhteiden mukaisesti,

kiinnittäen tässä erikoista huomiota tuotteiden ja tarvikkeiden sekä yhteisten koneiden kuljetuksen helpottamiseen;

6) että pienviljelijäin liikesuhteita kehitetään osuustoiminnan ja muun taloudellisen yhteistoiminnan muodossa, tarpeenollen valtion ja muidenkin julkisten yhdyskuntien tuella.

IV. Pienviljelijöille on tehtävä taloudellisesti ja ammatillisesti mahdolliseksi käyttää hyväkseen kaikkia maatalouden voimaperäistämis- ja rationalisoimiskeinoja. Tässä tarkoituksessa on:

1) kehitettävä ja laajennettava maatalousopetusta pienviljelyksen taloudellisten tulosten parantamista silmälläpitäen;

2) varattava pienviljelijänuorisolle tilaisuus mahdollisimman yleisesti osallistua maatalousammattiopiskeluun sekä kouluissa että kursseilla, helpottamalla heidän opiskeluaan valtion varoilla;

3) edistettävä pienviljelijäväestön osallistumista nimenomaan sellaiseen maataloudelliseen järjestötoimintaan, joka tarjoaa sille mahdollisimman pätevää ja soveltuva ammatillista valistusta;

4) lisättävä harrastusta maatalousammattia kohtaan entisestään laajennettavan ja tehostettavan maatalouskerhotoiminnan avulla.

V. Pienviljelijäin enemmistön joutuessa hankkimaan huomattavan osan tuloistaan sivuansiotöistä vaatii heidän etunsa osallistumista asianomaisen työalan työläisten ammatilliseen järjestötoimintaan ja työehtojen saattamista metsä- ja uittotöissä tyydyttäväksi, tarpeenollen valtionkin välitystä käyttäen.

VI. Samoin vaatii heidän asemansa, että metsätaloutta koskevat asiat hoidetaan toisaalta heidän, toisaalta yhteiskunnan etujen mukaisesti tavalla, joka on määritelty lähemmin Sos.-dem. puolueen maa- ja metsätalousohjelmassa.

VII. Pienviljelijäin verotus on pysytettävä kohtuuden rajoissa ja on siinä noudatettava niitä periaatteita, jotka sisältyvät sos.-dem. puolueen verotusohjelmaan. Maatalouden antama tulo ja maatalousomaisuus on kuitenkin saatettava verotettavaksi muun tulon ja omaisuuden verotusta vastaavasti, koska tämä on ainoa keino saattaa keski- ja suurviljelijät oikeudenmukaisesti verotetuksi ja estää heidän vero-osuutensa joutuminen toisten väestöpiirien kannettavaksi. Ns. isännänpalkka ja perheenjäsenen työn arvo sekä asuntoedut on verotuksessa saatettava asiaa koskevan lain hengen mukaisesti oikeaan suhteeseen näistä koituviin todellisiin etuihin, jolloin pienviljelijäin verorasitus jää keveäksi, samalla kun suuremmat tilalliset joutuvat maksamaan näistäkin eduista niiden todellista arvoa vastaavasti veroa.

VIII. Valtiovallan on myös työskenneltävä kalataloustuotteiden käytön lisäämiseksi ja kalastuksen kehittämiseksi ja kaikin tavoin

pyrittävä edistämään sellaista toimintaa, jonka tarkoituksena on kansantalouden ja kuluttajain edut huomioonottaen turvata kalastajaväestölle muiden väestöpiirien kanssa tasavertaiset riittävät toimeentulomahdollisuudet.

IX. Maatalouskysymysten kanssa kosketukseen joutuvilta puolueen toimihenkilöiltä on vaadittava:

1. perehtymistä maatalouspoliittisiin kysymyksiin puolueen hyväksymien periaatteiden mukaisesti ja on näitä asioita hoidettava kurssitilaisuuksissa, puolueopistossa ja kaikissa muissakin tilaisuuksissa siten, että maatalouspoliittiset kysymykset saavat niissä riittävästi tilaa;

2. puolueen sanomalehdistöltä on vaadittava puolueen maatalouspoliittisissa kysymyksissä hyväksymän ohjelman hengen mukaista maataldusoloja koskevien asiain käsittelyä.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Taistelussa inflation pysäyttämiseksi näyttelee eräiden maataloustuotteiden mustan pörssin aikaisten huippuhintojen aleneminen huomattavaa osaa. Tämä on voinut tapahtua lähinnä sos.-dem. pienviljelijäin taholta esitettyjen vaatimusten johdosta. Niissä on vaadittu väkilannoitteiden ja väkirehujen tuonnin ja tuotannon voimakasta lisäämistä tuotannon kohoamisen perusedellytyksenä. Samassa tarkoituksessa on myönnetty ja jaettu pienviljelijöille n.s. tuotantomiljardit. Tämä on yleisen vakauttamisen kannalta ollut myös välttämätöntä. Huomioonottaen kuitenkin sen, että varsinkin pienviljelijäin asema ilman erikoistoimenpiteitä on huomattavan heikko, ovat kaikki sellaiset toimenpiteet suositeltavia, joilla tuetaan pienviljelijäin asemaa, kunhan ne eivät aiheuta lisärasituksia palkkatyöväen kannettavaksi.

Sosialidemokraattinen pienviljelijäväki on kiitosta ansaitsevalla tavalla menneinä vaikeina vuosina myötäillyt.sille itselleen ehkä epäedullisella tavalla puolueen noudattamaa yleistä vakauttamislinjaa, mutta samalla määrätietoisesti luonut perustaa uudelle maatalouspoliittiselle suunnalle, jonka tarkoituksena ei ole yksipuolisesti tukea vain markkinoitavaa maataloutta, vaan erityisesti maamme valtaisaa pienviljelijäväkeä. Tuon toiminnan näkyvinä tienviittoina ovat olleet yhä ankarammiksi käyneet välienselvittelyt eduskunnassa.

Voidaan tietysti olla eri mieltä siitä, kuinka pitkälle meidän oloisamme on mahdollista mennä ehdottoman tuotannon palkitsemisen linjalla, ja eikö sen rinnalla ole ainakin toistaiseksi noudatettava ainakin osittaista hintojentukemispolitiikkaa maataloudessa. Mutta itse-

naisen ja voimakkaan pienviljelijäväestön toimeentulon kannalta on varmasti oikein pyrkiä sellaiseen maatalouspoliittiseen ohjelmaan, joka lisäämättä heikosti eläviä pientalouksia on omiaan tukemaan tämän maan olosuhteille ominaisten pienviljelijätalouksien menestymistä.

Puoluetoimikunta ehdottaa, että pienviljelijäin neuvottelukunnan •esitys *hyväksytään*.

ESITYS N:o 7.

Sosialidemokraattisen ammattiyhdistyspolitiikan lähiajan tavoitteet.

Puoluetoimikunnan esitys.

Nykyhetken sosialidemokraattisen ammattiyhdistyspolitiikan rakana painolastina on ollut edelleenkin sodan jälkeisen myönnätyspolitiikan seuraukset ammatillisessa liikkeessä. Suhteettoman suuret jäsenmassat ovat edelleenkin olleet SKP:n politiikan ohjattavana nimenomaan kommunistien hallitsemien ammattiliittojen välityksellä. Noin puolet ammattiyhdistysliikkeen jäsenistöstä on ollut hallinnollisesti kommunistien osittaisessa määräämisvallassa.

Kuinka paljon on ammattiyhdistysliikkeen aineellisia varoja käytetty kommunistien poliittisen toiminnan välilliseen tukemiseen, paljonko kansantaloudellista tappiota ja yhteiskunnallista taantumusta on ollut seurauksena kommunistien vahvasta asemasta ammatillisessa liikkeessä, ei ole suuruusluokkansa puolesta arvioitavissa.

Tämän vuoksi on tarpeellista lähemmin tarkastella niitä kysymyksiä, jotka nimenomaan sosialidemokraattisen ammattiyhdistyspolitiikan kannalta ovat meille arvokkaita.

Ammattiyhdistyspolitiikassa on sodan jälkeen esiintynyt kaksi toisistaan selvästi eroavaa linjaa:

Puhdas SKP:n johtama poliittinen linja, jota puolueen kaadereista komennettujen henkilöiden ja SKP:n ammatillisen jaoston avulla on edelleen kehitetty.

Käytännöllisessä politiikassa on ollut hyökkäävämpi SKP:n johtama ammattiyhdistys-siipi, johtuen tämä niistä luonnollisista syistä, että kaikki kommunistiset johtohenkilöt ja -elimet sekä jäsenistö ovat noudattaneet ensisijaisesti puolueuskollista tottelevaisuutta ja pitäneet puolueensa määrittelemää taktiikka parhaana mahdollisena. Hyökkäykset demokraattista järjestelmää vastaan kaikissa eri vivahdusmuodoissa on ammattiyhdistysliikkeen kommunistisen siiven ja SKP:n toimesta tapahtunut yhteisymmärryksessä ja yhteistä taktiikka noudattaen.